

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТА СЕЛИЩНИХ РАД

ВІСНИК

№ 8
2013

КОМПАНІЯ «МОНСАНТО УКРАЇНА» ОГОЛОШУЄ КОНКУРС ГРАНТІВ

Компанія «Монсанта Україна» оголошує конкурс грантів для програми підтримки ініціатив сільських громад. Основна місія програми – поліпшення життя людей у сільській місцевості шляхом згуртування громад, підвищення громадської свідомості та соціальної активності для вирішення місцевих проблем.

Наглядова Рада програми приймає пропозиції проектів, які спрямовані на розвиток громад у сільській місцевості, за такими напрямками:

- проведення освітніх програм, спрямованих на покращення рівня освіти у сільських громадах, зокрема підтримка шкіл, бібліотек, наукових центрів, навчальних програм для фермерів;
- підвищення ролі громад у вирішенні проблем соціального розвитку (у тому числі облаштування місць відпочинку та спорту, підтримка будинків для дітей-сиріт, центрів для людей з особливими потребами) та забезпеченні інших місцевих потреб;
- сприяння розвитку малого підприємництва за рахунок проведення тренінгових програм та програм професійної освіти.

Відбір пропозицій проектів здійснюється у два етапи: на першому етапі про проект подається коротка інформація українською мовою, на другому етапі (після початкового відбору Наглядовою Радою проекту) – більш детальна інформація англійською мовою. Щоб отримати аплікаційну форму, необхідно звернутися за адресою електронної пошти charity.ukraine@monsanto.com (координатор – Юлія Тірошко).

Подання заявок на перший етап відбувається до 15 листопада 2013 року. Після отримання повідомлення про попередній відбір до 30 листопада 2013 року, апліканти отримують запрошення | подати більш детальну інформацію до 31 грудня 2013 року. Остаточне рішення про отримувачів грантів буде оголошено 15 лютого 2014 року.

Отримати фінансування проектів від компанії «Монсанта Україна» можуть неурядові організації та благодійні фонди, а також ініціативні групи громадян. Максимальний розмір гранту, що може бути наданий – 200 000 грн. Проекти не повинні мати жодного зв'язку з комерційною діяльністю компанії «Монсанта». Проектна діяльність може бути розрахована на термін до 12 місяців.

Контакти

- charity.ukraine@monsanto.com

MONSANTO

Фонд Демократії Організації Об'єднаних Націй запрошує громадські організації подавати заявки на фінансування проектів, спрямованих на розвиток та підтримку демократії. Пропозиції проектів мають бути подані в режимі он-лайн тільки у період з 15 листопада до 31 грудня 2013 року на офіційному сайті ФДООН.

ФДООН підтримує проекти, спрямовані на зміцнення громадянського суспільства та забезпечення участі всіх груп у демократичних процесах. Фонд працює для організацій громадянського суспільства і, зокрема, для місцевих організацій.

Зверніть увагу, що ФДООН не приймає заявки протягом усього року. Он-лайн система проектної пропозиції в даний час закрита станом на 31 грудня 2012 року. Відкриття восьмого туру конкурсу відбудеться з 15 листопада по 31 грудня 2013 року.

Прийматимуться документи лише в режимі он-лайн англійською або французькою мовами. Через електронну пошту, факс та пошту заявки прийматися не будуть. Рекомендації щодо подачі документів, питання, відповіді та досвід минулих етапів Ви можете знайти на веб-сторінці.

Проекти повинні охоплювати такі основні сфери:

- Розвиток суспільства
- Верховенство права та права людини
- Методи демократизації
- Жінки
- Молодь
- Засоби масової інформації

ФДООН забезпечує проект грантом у розмірі до 400 000 дол. США.

За період реалізації п'яти Етапів Фінансування ФДООН підтримав більш, ніж 400 проектів, в більш, ніж 100 країнах, загальною сумою майже 400 млн дол. США.

Заявки відбиратимуться на основі надзвичайно ретельного конкурсного відбору, з менш, ніж 2% всіх заявників, які отримують схвальні відповіді про фінансування.

Контакти

- democracyfund@un.org
- <http://www.un.org/democracyfund/>

НАМ ПОТРІБНА СИСТЕМНІСТЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Бо системність та відповідальність – запорука успіху будь-якої справи! На жаль, так часто буває: люди беруться за одну справу, потім за іншу, не завершивши першу, а потім ще й ще... В результаті жодна зі справ не доведена до логічного завершення і результату немає. Так відбувається із нашими сільськими територіями.

Здається, усе б мало вже змінитись, адже Президент наполягає на необхідності розвитку інфраструктури села, Міністерства приймають постанови та розпорядження, спрямовані на поліпшення життя селян, Верховна рада приймає низки законів, які теж нібито спрямовані на поліпшення їх життя. На додаток міжнародні організації допомагають грандами, програмами, навчаннями, аби змінити ситуацію, а ... «віз і нині там», рухаються лише окремі деталі. Чому так? Нам належить дати відповідь на це запитання, і дуже швидко. Можливо, саме системності та відповідальності не вистачає?

У цьому номері ми дотримувались принципу системності. Відтак, продовжили тему реформи місцевого самоврядування. Анатолій Ткачук, директор інституту громадянського суспільства, звертає вашу увагу на зміст документу Концепція реформ місцевого самоврядування, який от-от підпише Президент України. Ми обговорювали цей проект у минулому і цьому році. Та який же варіант підпише Президент?

Набуття досвіду, обмін кращими практиками, розширення кола партнерів у ВАССР – системний підхід у роботі виконавчої дирекції Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад. Вадим Івченко, заступник голови ВАССР, керівник виконавчої дирекції, спрямовує зусилля членів асоціації до вступу в Мережу асоціацій місцевих органів влади Південно-Східної Європи (NALAS).

Відповідальність за громади, їх життя й розвиток – принцип, за яким живуть більшість сільських та селищних голів. Вони прагнуть до підвищення свого професійного рівня, шукають інноваційні моделі розвитку своїх громад. Рада Європи в Програмі «Підвищення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування» в тісній співпраці з ВАССР продовжує готувати лідерів сільських громад. Інтеграція знань Академії розпочалась із Вінниці, продовжилась у Луцьку. Може бути й у вашому регіоні, якщо виявите бажання та звернетесь в асоціацію. Або пишть у редакцію. Наразі, сільським головам, які поки що не потрапили на цей тренінг, пропонуємо ознайомитись із темою «комунікаційні стратегії для місцевих органів влади».

Традиційний блок земельних питань пропонує відповіді на питання відумерлої спадщини, орендних відносин та виробництва органічної продукції. А кращі практики й досягнення відтепер будуть презентовані у рубриці Новини регіонів.

**З повагою,
Головний редактор журналу
«Вісник Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад»
Наталія Ключник**

Всеукраїнський науково-популярний журнал «Вісник сільських та селищних рад». Автор ідеї, відповідальна за випуск, головний редактор:
Наталія Ключник
Керівник проекту:
Вадим Івченко
Дизайн та верстка:
Ольга Чумакова

Засновник: **Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад**
Адреса редакції: м. Київ, вул. Артема, 73, електронна пошта: vassr.visnuk@mail.ru
Видавець: **Інформаційна Агенція «Рідне село»**

Періодичність виходу: один раз на місяць.
Матеріали подаються мовою оригіналу.
Повне або часткове передрукування матеріалів, опублікованих у журналі «Вісник сільських та селищних рад», допускається лише з письмового дозволу редакції.

ЗМІСТ

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

«РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ВІД ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДО ДЕМОКРАТІЇ ЧИ ...?!»8
ПРИНЦИП СУБСИДІАРНОСТІ ЄС
І МЕЖІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ12

ДІЯЛЬНІСТЬ АСОЦІАЦІЇ

ВАССР ПРАГНЕ СТАТИ ЧЛЕНОМ NALAS!14
АКАДЕМІЯ ЛІДЕРСТВА СЕСІЯ II16
ІНТЕГРАЦІЯ ЗНАТЬ АКАДЕМІЇ ЛІДЕРСТВА
РОЗПОЧАЛАСЬ ІЗ ВІННИЦІ17
ГОЛІВ ВОЛИНСЬКИХ СІЛЬРАД ВЧИТИМУТЬ
ЛІДЕРСТВА ПО-ЄВРОПЕЙСЬКИ17
ЯК РЕАНІМУВАТИ МІСЦЕВІ ГРОМАДИ20
ЕНЕРГОСБЕРЕГАЮЩІЕ ИННОВАЦИОННЫЕ
ТЕХНОЛОГИИ ЕВРОПЕЙСКОГО УРОВНЯ – ЗАЛОГ
УСПЕХА РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОЙ ГРОМАДЫ22
ДУМКА МАЙДАНУ24
ЯК НАРОДЖУЄТЬСЯ УСПІШНА ІСТОРІЯ ГРОМАДИ26
КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ
ВЛАДИ28

СЕЛА, ЩО ЗНИКАЮТЬ

СЕЛО НА ПОРОЗІ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ32
ПОВЕРТАЮЧИСЬ ДО ПИТАННЯ ПРО РИНОК ЗЕМЛІ32

ЗЕМЕЛЬНІ ПИТАННЯ

ЯК ОЖИВИТИ ВІДУМЕРЛУ СПАДЩИНУ?34
ПОТРІБНІ ЗМІНИ В ОРЕНДНИХ ВІДНОСИНАХ!36
ДЕЩО ПРО ОРГАНІЧНІ ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ38

КООПЕРАТИВНИЙ РУХ

РЕЦЕПТ УСПІХУ СІЛЬСЬКОГО КООПЕРАТИВУ40

СУСПІЛЬНИЙ РЕЗОНАНС

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ42

НОВИНИ РЕГІОНІВ

ЗА ГОД УЧАСТНИКИ ПРОГРАММИ «СОЦІАЛЬНА КАРТА КРЫМЧАНИНА» СЭКОНОМИЛИ БОЛЕЕ 40 МЛН ГРН44
ЛИДЕРЫ ВИНОДЕЛИЯ БАХЧИСАРАЙСКОГО РАЙОНА45
В КРЫМУ РАЗРАБОТАЮТ ПРОГРАММУ
«БИОЭТИКА И ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА
В ЗДРАВООХРАНЕНИИ»46
АНАТОЛИЙ МОГИЛЕВ: СОЗДАНИЕ
СОВРЕМЕННЫХ ПРОИЗВОДСТВ – ЗАЛОГ РАЗВИТИЯ
КРЫМА И СТРАНЫ В ЦЕЛОМ46
БІЗНЕС-КАРТА... МАЛОГО РУХУ47
«ЧАСНИК – РОБОТА ЮВЕЛІРНА»48
У КОЖНОМУ РАЙОНІ – МОЛОЧАРСЬКИЙ КООПЕРАТИВ ..49
ВИНОГРАД НА БУЛЬБУ НЕ ЗАМІНИВ БИ
Й ПІД РОЗСТРІЛОМ50

DESPRO

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Швейцарська Конфедерація

USAID | Проект АгрІнвєст

Друк: ФОП Лушник В.М.
Свідоцтво про державну реєстрацію
ФОП: серія B02 №714196
від 26.03.2004 р., видане Виконавчим
комітетом Світловодської міської ради
Кіровоградської області

Загальний наклад: 5 тис. примірників.
Ціна – договірна.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція не завжди поділяє думку авторів та не несе відповідальності за зміст авторських матеріалів на сторінках видання.
За зміст рекламних матеріалів відповідальність несе рекламодавець.

ПРЕЗИДЕНТ НАПОЛЯГАЄ НА НЕОБХІДНОСТІ СИСТЕМНОГО РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ НА СЕЛІ

Президент України Віктор Янукович наголошує на важливості розвитку необхідної інфраструктури в сільській місцевості.

«Якщо ми не будемо вкладати кошти в сільську інфраструктуру, якщо ми не будемо будувати дороги, якщо ми не будемо будувати житло для селян, село не буде розвиватися», – сказав Глава держави під час засідання Ради регіонів у Борисполі Київської області.

Президент звернувся до Міністерства регіонального розвитку, Міністерства аграрної політики та продовольства з вимогою спільно розробити програми

розвитку інфраструктури села, будівництва житла для людей та об'єктів інфраструктури.

За словами Глави держави, в деяких регіонах є приклади реалізації подібних інфраструктурних проєктів.

«Але, на жаль, ці приклади поки що поодинокі. А у нас тут повинна працювати система», – зазначив Віктор Янукович.

ГЛАВА ДЕРЖАВИ: УРЯД МАЄ ПРЕДСТАВИТИ ПРОГРАМУ БУДІВНИЦТВА МІСЦЕВИХ ДОРІГ НА 2014 РІК

Президент України Віктор Янукович наголошує на важливості розробки програми будівництва місцевих доріг на наступний рік.

Президент України Віктор Янукович наголошує на важливості розробки програми будівництва місцевих доріг на наступний рік.

«Нам треба на 2014 рік мати окрему програму будівництва місцевих доріг», – сказав Глава держави під час виїзного засідання Ради регіонів у Борисполі Київської області.

Глава держави поцікавився у Міністра інфраструктури Володимира Козака,

на якому етапі перебуває розробка відповідної програми. Віктор Янукович нагадав, що раніше через підвищення тарифів на залізничні перевезення зріс обсяг вантажних автоперевезень, що призвело до надзвичайного зношення дорожнього покриття.

«Ми з вами бачимо, що без якості будівництва доріг, без якості ремонту доріг нам далі утримувати дорожнє господарство неможливо», – сказав Глава держави.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ ОБ'ЄКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ – ПЕРШОЧЕРГОВЕ ЗАВДАННЯ ВЛАДИ

Президент України Віктор Янукович наголошує на необхідності першочергового забезпечення теплопостачання об'єктів соціальної інфраструктури.

«Житловий фонд об'єктів соціальної і культурної сфери, школи, дитячі садки, лікарні, громадські заклади – це найперше завдання, яке ми повинні забезпечити, тобто завершити планові роботи на об'єктах теплопостачання і сформувати запаси палива», – сказав Глава держави під час виїзного засідання Ради регіонів у Борисполі Київської області.

За словами Президента, під час підготовки до зимового періоду необхідно врахувати минулорічні недоліки з метою запобігання їх повторенню.

Глава держави також поцікавився у Віце-прем'єр-міністра Юрія Бойка ситуацією з забезпеченням громадян вугіллям.

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СПРИЯТИМЕ РОЗВИТКУ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Державний фонд регіонального розвитку повинен запрацювати на повну потужність у 2014 році. Про це Президент України Віктор Янукович сказав під час виїзного засідання ради регіонів у Борисполі Київської області.

«Він повинен запрацювати на повну потужність вже в наступному році. Я переконаний – як тільки запрацює цей фонд, у нас багато проблем зникне», – сказав Глава держави.

Президент підкреслив, що Державний фонд регіонального розвитку повинен стати важливим джерелом акумулювання коштів на розвиток комунального господарства. За його словами, щоб посилити роль регіонів у модернізації комунального господарства, буде

продовжуватись децентралізація системи міжбюджетних відносин.

На переконання Віктора Януковича, вирішити таке завдання лише за рахунок державного та місцевих бюджетів неможливо. «Урядовці разом із керівниками регіонів мають створити всі умови для залучення до цього процесу міжнародних фінансових організацій, приватних інвесторів, у тому числі на умовах державно-приватного партнерства», – сказав Президент.

ПРО ПІЛЬГОВЕ КРЕДИТУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СІЛЬСЬКИХ ЗАБУДОВНИКІВ

З метою ефективного використання бюджетних призначень Уряд здійснив перерозподіл деяких видатків та надання кредитів державного бюджету, передбачених Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства на 2013 рік.

Відтак, розпорядженням зменшено обсяг видатків за програмою «Здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов» на 35,6 млн гривень і відповідно на такий же обсяг збільшено видатки для надання кредитів за програмою «Державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників на будівництво (реконструкцію) та придбання житла».

За рахунок цих коштів у рамках програми пільгового кредитування індивідуальних сільських забудовників у цьому році планується надати ще близько 850 пільгових кредитів громадянам, які проживають та працюють на селі. За 9 місяців 2013 року за цією програмою надано 2 954 кредити, з них 956 на будівництво житла та 1 998 на інженерне забезпечення садиб та інші потреби. За цей період збудовано 574 будинки загальною площею 55,750 тис. кв. метрів, газифіковано 2 054 садиби.

Також розпорядженням Уряд зменшив обсяг видатків за програмою «Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів

комерційних банків молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла» на 17 млн гривень і відповідно на такий же обсяг збільшено видатки для надання кредитів за програмою «Надання пільгового довгострокового державного кредиту

молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла».

Як повідомив Геннадій Темник, за рахунок цих коштів нададуть близько 55 пільгових кредитів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам.

РАДА МІНІСТРІВ КРИМУ ТА ПРОЕКТ DESPRO ПІДПИСАЛИ МЕМОРАНДУМ ПРО СПІВПРАЦЮ

24 жовтня у рамках IV Міжнародного Чорноморського Економічного Форуму підписано Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю між Радою міністрів АРК і швейцарсько-українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. Документ підписали Голова Ради міністрів Криму Анатолій Могильов і керівник проекту DESPRO в Україні Оксана Гарнець.

Згідно з меморандумом, проект DESPRO у рамках регіонального конкурсу підтримки проектів громад бере на себе зобов'язання зі співфінансування 12-ти проектів. Сума інвестицій складе 40% від загальної вартості проектів, але не повинна перевищувати 250 тис. грн.

Крім того, DESPRO буде співфінансувати пілотні проекти в регіонах з покращення водопостачання та водовідведення. Сума фінансових вкладень у кожен проект — до 850 тис. грн.

У свою чергу, Рада міністрів Криму забезпечить відбір 12-ти проектів у сфері водопостачання сільських регіонів, а також їх співфінансування відповідно до умов DESPRO. Укладений меморандум діє до 30 квітня 2017 року.

ЧОТИРИ НАСЕЛЕНІ ПУНКТИ РОЖНЯТІВСЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ ВЖЕ З НОВОГО РОКУ ОТРИМАЮТЬ СТАТУС ГІРСЬКИХ

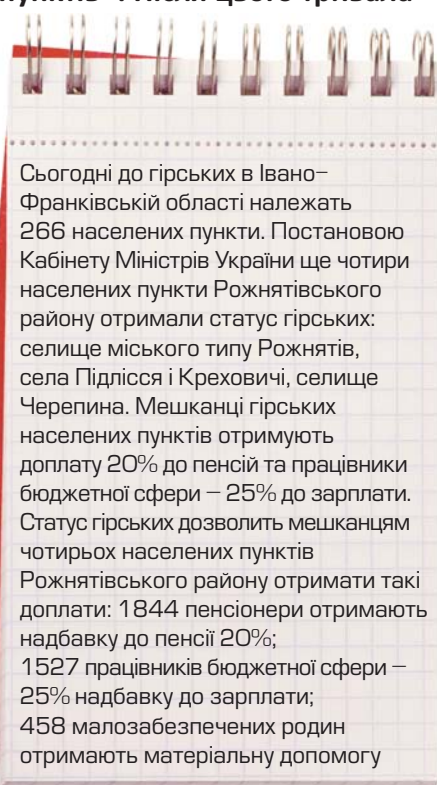
Під час телепроекту «Діалог з країною» Президента України Віктора Януковича 22 лютого громада села Підлісся Рожнятівського району звернулася до Глави держави з проханням надати їхньому невеличкому селу та ще трьом населеним пунктам регіону статусу гірських, відповідно до Закону України «Про статус гірських населених пунктів». Після цього тривала складна робота на виконання доручення Глави держави, щоб задовольнити прохання мешканців.

«Прем'єр-міністр України Микола Азаров та всі члени Уряду на засіданні 17 жовтня одногосно підтримали проект рішення про надання статусу гірських ряду населених пунктів Рожнятівщини. Таким чином, уже у 2014 році мешканці Рожнятівщини отримають доплати до пенсій та заробітної плати», – повідомив голова Івано-Франківської обласної державної адміністрації Михайло Вишиванюк.

Мешканець селища Рожнятів Володимир Семкович, голова громадської ради при Рожнятівській райдержадміністрації, під час прямого ефіру телевізійної програми «Діалог з країною» безпосередньо звернувся до Глави держави з проханням надати статусу гірських населеним пунктам Рожнятівщини: «Більша частина Рожнятівського району розміщена у гірській місцевості, нині 38 населених пунктів мають статус гірських, а ще чотири,

з тих чи інших причин, – ні. Життя мешканців гірських населених пунктів ускладнює сувора зима, часті паводки, бездоріжжя, тому певна соціальна підтримка від держави їм необхідна».

«Президент дуже щиро відреагував на ті проблеми, які озвучило Прикарпаття, зокрема наш Рожнятівський район, щодо надання статусу гірських чотирьом нашим населеним пунктам. Буквально вчора ми дізналися, що за дорученням Глави держави таке рішення прийнято, і наші мешканці зможуть отримати всі соціальні виплати, передбачені цим статусом. Люди на Рожнятівщині і я особисто щиро вдячні Президентові – він не просто почув наші проблеми, але й допоміг їх вирішити. Адже ми з цим питанням стукали у різні двері ще з 2004 року. І тільки зараз вдалося це вирішити», – сказав В. Семкович.

Довідка

Сьогодні до гірських в Івано-Франківській області належать 266 населених пункти. Постановою Кабінету Міністрів України ще чотири населених пункти Рожнятівського району отримали статус гірських: селище міського типу Рожнятів, села Підлісся і Креховичі, селище Черепина. Мешканці гірських населених пунктів отримують доплату 20% до пенсій та працівники бюджетної сфери – 25% до зарплати. Статус гірських дозволить мешканцям чотирьох населених пунктів Рожнятівського району отримати такі доплати: 1844 пенсіонери отримають надбавку до пенсії 20%; 1527 працівників бюджетної сфери – 25% надбавку до зарплати; 458 малозабезпечених родин отримають матеріальну допомогу

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНІЦІАТИВИ «РІДНЕ СЕЛО» НА СУМЩИНІ

Підвищення самодостатності, економічного та соціального розвитку сільських територій – одне із пріоритетних завдань, яке вирішують на Сумщині. Про це повідомила Надія Масалітіна – член правління Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад.

З метою досягнення поставлених цілей та завдань щодо ініціативи Міністерства аграрної політики та продовольства України «Рідне село» за розпорядженням голови Сумської обласної ради Г.В. Михайленко від 05.09.2013 року № 26 була створена робоча група для проведення виїзних семінарів на тему «Пріоритетні питання здійснення повноважень органів місцевого самоврядування щодо розвитку сільських територій». Робота робочої групи спрямована на підвищення самодостатності економічного та соціального розвитку сільських територій на Сумщині та з метою інформування сільських та селищних голів області щодо дії законів та інших нормативно-правових актів з питань соціально-економічного розвитку територій та надання їм консультативної допомоги у реалізації власних та делегованих повноважень.

Протягом вересня-жовтня місяця поточного року проведено зустрічі із 398 сільськими та селищними головами області, під час яких були обговорені питання щодо проекту концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Разом з координатором міжрегіонального навчально-практичного центру розвитку сільських територій Олександром Маслаком обговорили питання реалізації ініціативи «Рідне село» щодо практичних кроків підтримки та створення сільськогосподарської кооперації.

В ході виїзних семінарів Надією Масалітіною було порушене питання щодо сплати членських внесків сільським та селищними радами, підписи на журнал «Вісник Всеукраїнської асоціації сільських

та селищних рад» та газети «Рідне село». 23 жовтня 2013 року на базі Сумського району була завершена робота щодо проведення виїзних семінарів та підписаний договір про співробітництво між Регіональним відділенням ВАССР в Сумській області – в особі голови відділення Надії Іванівни Масалітіної, та координаційною радою молодих юристів при Головному управлінні юстиції в Сумській області – в особі голови ради Андрія Миколайовича Кнуренка.

Договором передбачено надання безоплатної правової допомоги посадовим особам органів місцевого самоврядування та жителям сільської місцевості Сумщини.

**Голова регіонального відділення
Н.І. Масалітіна**

КОНКУРСНА КОМІСІЯ З КРАЩИХ ПРАКТИК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВИЗНАЧАЄ ПЕРЕМОЖЦІВ

Конкурс кращих практик місцевого самоврядування проводиться Центром експертизи з питань реформи місцевого самоврядування Ради Європи в рамках Програми «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні» починаючи з 2012 року.

В рамках реалізації Конкурсу кращих практик місцевого самоврядування-2013, у вересні, у приміщенні Офісу Ради Європи в Україні відбулось перше засідання Конкурсної комісії.

Участь у ньому взяли представники Секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва та місцевого самоврядування, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державного фонду сприяння місцевому

самоврядуванню України, Національної академії державного управління при Президентові України, Української асоціації районних та обласних рад, Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, Швейцарського бюро співробітництва в Україні SDC, проекту Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) «Підвищення якості муніципальних послуг», Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» та експерти Ради Європи.

Цього року Офісом Програми Ради Європи «Посилення інституційної спроможності

органів місцевого самоврядування в Україні» отримано 261 заявка на участь у Конкурсі.

Під час засідання було обговорено методологію, критерії та процедуру Конкурсу. Конкурсна комісія визначилась з графіком своєї роботи. Так, заявки мають бути оцінені протягом вересня – жовтня поточного року, а переможців Конкурсу буде визначено на початку листопада. А вже до Дня місцевого самоврядування буде проведено урочисту Церемонію нагородження фіналістів та переможців Конкурсу.

«РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ВІД ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДО ДЕМОКРАТІЇ ЧИ ...?!»

Проект Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні в редакції за серпень 2013 року готується на затвердження указом Президента України. Після оприлюднення нової версії проекту Концепції та її обговорення на всіх рівнях виявилось, що він суттєво відрізняється від версії 2012 року. Чи вплине це на впровадження реформи місцевого самоврядування, а відтак на життя територіальних громад, – намагались розібратись науковці, аналітики, політики та асоціації органів місцевого самоврядування.

Анатолій Ткачук,
директор з науки та розвитку Інституту громадянського суспільства

■ Анатолій Ткачук

З історії питання

Якщо систематизувати історію питання щодо реформування місцевого самоврядування, то об'єктивно можна стверджувати, що в Україні усі політичні сили дозріли до усвідомлення, що без реформи системи адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування поживати динаміку розвитку держави неможливо. Нинішня система управління пережила себе і потребує заміни. Підтвердженням цієї тези є робота, що була виконана українським Урядом впродовж 2008-2009 років:

1) прийнято Розпорядження КМУ від 29.07.2009 № 900-р «Про схвалення Концепції реформи місцевого самоврядування». Концепція розроблена Мінрегіонбудом із залучення українських та європейських експертів, отримала позитивний висновок експертів Ради Європи. Концепція визначає зміст реформи місцевого самоврядування, етапи реформування та ресурси, які для цього потрібні.

2) прийнято Розпорядження від 02.12.2009 №1456-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформи місцевого самоврядування». Цим розпорядженням визначались строки підготовки нормативних актів, необхідних для реформи, визначались відповідальні за їх підготовку. У рамках цього плану Мінрегіонбудом було підготовлено проекти законів: «Про адміністративно-територіальний устрій», «Про місцеве самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації», а також проект змін до Конституції України, що впливають з концепції реформи місцевого самоврядування.

3) прийнято Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.04.2009 № 385-р «Про схвалення Концепції формування системи підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» та Розпорядження від 23 вересня 2009 р. №1134-р «Про затвердження плану заходів на період до 2011 року щодо реалізації Концепції формування системи підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад». Цими документами визначались основні підходи до створення сучасної системи підготовки та пере-

Відкладення реформи створює додаткові проблеми в управлінні адміністративно-територіальними одиницями, поглиблює кризові явища в усій системі органів місцевого самоврядування.

підготовки кадрів для органів місцевого самоврядування, визначались заходи та відповідальні за їх здійснення.

Після зміни Уряду в 2010 році відбулась певна ревізія напрацьованого:

1) Урядом не виконувались раніше затверджені плани реалізації Концепції реформи місцевого самоврядування та Концепції формування системи підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. Потім розпорядженням

№567-р від 15.08.2012 було скасовано розпорядження №№385-р, 1134-р (концепція та план її реалізації). Натомість було ухвалено Закон «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» №2278-VI від 20 травня 2010 року, яким на законодавчому рівні передбачалось формування законодавчих основ реформи у 2010 році. Проте цей закон так і залишився не виконаним.

2) У Верховній Раді України за ініціативи Уряду ухвалено закон від 07.09.2010 №2500-VI «Про внесення змін до Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ» щодо порядку утворення районних рад», яким остаточно обмежено місцеве самоврядування у столиці: міський голова перестав очолювати виконавчий орган, в районах міста було скасовано районні ради, а місцеві вибори в 2010 році в Києві не проходили.

Політичні рішення щодо децентралізації в Україні вирішено було змінити?

Мінрегіоном було підготовлено проект Закону «Про об'єднання громад», який внесено на розгляд Верховної Ради України під №9590 від 14.12.2011, котрий проте не тільки не вирішує питань реформи адмі-

ністративно-територіального устрою, але й у запропонованому вигляді не може бути реалізованим на практиці. 17.05.2012 року законопроект розглядався Верховною Радою України і був відхилений (ЗА проголосувало 224 народних депутати).

У Посланні Президента України до Верховної Ради України 2012 року передбачено окремий розділ: 2.3. Децентралізація влади та розвиток місцевого самоврядування. У цьому розділі фактично визначено ідеологія реформи децентралізації, яка

значною мірою відповідає ухваленій, а потім скасованій у 2012 році концепції реформи місцевого самоврядування в Україні. Неодноразові виступи Президента з питань реформи віднайшли відображення у Національному плані дій на 2011, 2012 та 2013 роки. Але й тут доручення щодо підготовки необхідного законодавчого регулювання реформи не були виконаними.

Враховуючи те, що проект нової Концепції реформи місцевого самоврядування в редакції березня 2012 року не був підтриманий Кабінетом Міністрів України, робочою групою за участі українських та європейських експертів, асоціацій місцевого самоврядування, відповідальних працівників Адміністрації Президента України, ЦОВВ було підготовлено узгоджений текст нової редакції концепції, яка була передана на отримання висновку експертів Ради Європи. Після завершення експертної роботи над текстом проекту концепції, її підготовка до затвердження була покладена на Мінрегіон. Мінрегіоном, у свою чергу, була проведена велика робота з роз'яснення змісту концепції серед територіальних громад. Проте після оприлюднення власне тексту концепції, яка обговорювалась, виявилось, що вона суттєво відрізняється від проекту, який було підготовлено робочою групою і щодо якого було досягнуто певного політичного консенсусу.

Відмінності редакції Концепції 2012 й 2013 року.

Загалом Концепція в редакції 2013 року складається з кількох розділів і за своєю структурою подібна до редакції концепції вересня 2012 року:

Перший розділ, у якому викладаються проблеми та аналізуються виклики, що постали перед органами місцевого самоврядування України, досить повно аналізує ситуацію в Україні і досить аргументовано показує об'єктивну потребу у реформі.

Мета концепції у порівнянні із попередньою редакцією не зазнала змін і загалом відповідає ідеології реформ такого плану.

У розділі «Шляхи і способи розв'язання проблеми» з'явилась частина, яка була відсутня у попередніх редакціях концепції і яка стосується статусу Автономної республіки Крим: «вдосконалення правового регулювання статусу та повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, їх розмежування на власні та делеговані».

На наш погляд, це положення не впливає із розділу першого «Проблема, яка потребує розв'язання», тому виглядає у цій концепції дещо штучним. До того ж з'являється додатковий політичний ризик у реалізації Концепції через можливі

додаткові дебати щодо напрямів перегляду статусу органів влади Автономної Республіки Крим, адже Концепція не містить жодних деталей, які б вказували на напрями зміни статусу органів влади АРК: розширення чи звуження їхніх повноважень. До того ж питання статусу АРК регулюються Конституцією України, де у тому числі визначаються повноваження Верховної Ради АРК та Ради Міністрів. Далі в інших розділах Концепції питання статусу органів влади АРК не розглядається.

Використання для назви АТО базового рівня назви – територіальна громада є щонайменше сумнівним!

Концепцією, як і попередніми редакціями, передбачається запровадження в Україні трирівневої системи адміністративно-територіального устрою:

- базовий (адміністративно-територіальні одиниці – територіальні громади);
- районний (адміністративно-територіальні одиниці – райони);
- регіональний (адміністративно-територіальні одиниці – Автономна Республіка Крим, області, міста Київ і Севастополь);

На погляд експертів, збереження цієї позиції у новій редакції концепції є дуже важливим, оскільки дає змогу упорядкувати територіальний устрій в державі, ліквідувати вкладення одних адміністративно-територіальних одиниць в інші такого ж рівня адміністративно-територіального устрою.

Проте сумнівним є використання для назви АТО базового рівня назви – територіальна громада, оскільки це поняття визначене Конституцією України і є відмінним від поняття АТО. До того ж у проекті концепції не встановлюється мінімально допустимий набір кваліфікаційних вимог до адміністративно-територіальних одиниць кожного рівня адміністративно-територіального устрою, що може породжувати додаткові політичні дебати щодо таких вимог при підготовці необхідних законопроектів.

Проведення реформи відкладається до 2020 року?

Концепція в редакції серпня 2013 року, як і попередні проекти концепції, передбачає два етапи реалізації. Проте часові етапи реформи є суттєво різними.

Проект концепції в редакції березня 2012 року передбачав досить стислі та логічні етапи: перший етап – підготовка усієї законодавчої бази реформ, другий етап – ухвалення необхідних законів, створення адміністративно-територіальних одиниць та проведення виборів до органів місцевого самоврядування на новій територіальній основі в 2015 році, тобто виходячи із виборчого циклу.

Натомість у проекті Концепції в редакції серпня 2013 року на першому етапі, тобто до виборів 2015 року, має бути ухвалено низку законопроектів за винятком тих, що визначають зміст реформ: про територіальний устрій, розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади, визначають територіальну основу органів виконавчої влади, ухвалення яких віднесено до другого етапу реформи 2015-2020 року.

У зв'язку з чим можна припустити, що проведення реформи відкладається принаймі до 2020 року. Ще один ризик, що містить у собі досить тривалий період, відведений на підготовку реформи – це відкладення законопроектних робіт й ухвалення необхідних для реформи законів на невизначений час.

Відкладення реформи створює додаткові проблеми в управлінні адміністративно-територіальними одиницями, поглиблює кризові явища в усій системі органів місцевого самоврядування.

Яким має бути алгоритм «оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади?»

У проекті Концепції запропонований такий алгоритм вирішення питання щодо «оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою»: Удосконалити систему залучення громадськості до розроблення управлінських рішень – визначити достатню податкову базу ОМС – утворити на кожному рівні АТУ представницькі органи місцевого самоврядування з власними виконавчими органами – забезпечити державний контроль над законністю діяльності ОМС.

Березень 2012	Вересень 2012	Серпень 2013
Перший етап – підготовчий (2012 рік), який передбачає:	На першому підготовчому етапі (2012-2014 рр.) передбачається:	На першому, підготовчому, етапі (2013-2015 роки) передбачається:
Другий етап – формування соціально-політичної бази реформи та її проведення (2013-2015 роки), який передбачає:	На другому етапі впровадження реформи (2015-2017 рр.) передбачається:	На другому етапі реалізації Концепції (2015-2020 роки) передбачається:

На думку експертів, у цьому алгоритмі є певні логічні недоречності, адже спочатку має бути визначена територіальна основа, повноваження, ресурси, відповідальність, участь громадськості.

Належне фінансове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування сьогодні є великою проблемою для України і про це досить детально викладається в розділі «Проблема, яка потребує розв'язання». Із цього розділу прямо випливає, що в умовах фрагментарності адміністративно-територіального устрою та наявності великої кількості дуже дрібних територіальних громад, неможливо віднайти таку податкову систему, яка забезпечить дрібні територіальні громади достатньою кількістю коштів.

Із розділу, в якому описується проблема, що потребує вирішення, прямо напрошується висновок, що в нинішніх умовах, коли територіальні громади є досить невеликими, неможливо провести оптимальний та уніфікований розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Не можуть дрібні територіальні громади забезпечити виконання усіх функцій та повноважень місцевого самоврядування в межах своєї території. Саме це є причиною постійного перетоку повноважень від територіальних громад до районних державних адміністрацій в сільських територіях (фактично, посилення централізації).

Без створення більш чисельних за населенням та більших за територією територіальних громад, навряд чи можливо говорити про оптимізацію повноважень ОМС та створення необхідної для їх діяльності податкової основи.

Натомість визначення нової територіальної основи спроможних органів місцевого самоврядування як бази широкої реформи в цьому проекті виглядає досить розмитим, а із самого тексту проекту не зовсім зрозуміло, чи такі територіальні зміни мають відбутися. Лише в короткому описі другого етапу реформи проглядається можливість таких змін.

Які ж тепер завдання до реформування та вимоги до адміністративно-територіальних одиниць кожного рівня?

У проекті Концепції редакції від вересня 2012 року досить чітко було сформульовано вимоги до адміністративно-територіальних одиниць кожного рівня адміністративно-територіального устрою, що, на наш погляд, могло бути доброю основою для підготовки системної реформи та більш детального розвитку цих вимог у правових нормах законів щодо територіального устрою держави, які випливають із

Концепції. Проте у новій редакції Концепції такі вимоги виглядають надмірно загальними, що фактично переносить політичну дискусію щодо параметрів реформи на етап підготовки законопроектів.

На думку експертів, такі формулювання, як, наприклад: «територія адміністративно-територіальної одиниці визначається на основі доступності послуги швидкої медичної допомоги в ургентних випадках та пожежної допомоги, час якої не має перевищувати 20 хвилин», є досить контраверсійними. По-перше, не зрозуміло, про який рівень адміністративно-

Без створення більш чисельних за населенням та більших за територією територіальних громад, навряд чи можливо говорити про оптимізацію повноважень ОМС та створення необхідної для їх діяльності податкової основи.

територіальних одиниць йде мова. По-друге, розміщення кількох станцій медичної чи пожежної допомоги дає змогу виконати ці вимоги для таких АТО, як район чи регіон.

Викликає запитання і розділ «Завдання реформування». Його виклад не дозволяє зрозуміти, які ж завдання ставляться перед реформою. Тут варто порівняти новий зміст розділу із подібним розділом у проекті концепції в редакції вересня 2012 року. Якщо у проекті від вересня 2012 року визначено 7 завдань реформи, кожне з яких вирішується через низку підзавдань (3-8), то в проекті від серпня 2013 року таких конкретних завдань уже не формулюється, а текст розділу як би не має імперативного характеру. До цього додається відсутність у новій редакції проекту положення, яке було визначальним для попередніх редакцій – надання базових адміністративних та соціальних послуг має відбуватись на найближчому до громадян рівні місцевого самоврядування.

На наш погляд, відсутність такого положення, поряд із надто загальними формулюваннями інших положень концепції, створює загрози, що при підготовці законопроектів з реалізації концепції може постати питання про концентрацію основних повноважень органів місцевого самоврядування на районному чи обласному рівнях.

Окремі зауваження:

1. У новій редакції не визначено поняття громади, що неминуче приведе до складності у підготовці законопроектів, які випливають з цієї концепції.

Застосований термін «територіальна громада», який вживається до адміністративно-територіальної одиниці базового

рівня відразу входить в конфлікт із визначенням цього терміну у частині 1 статті 140 Конституції України.

2. В проекті Концепції також стверджується, що передбачається зміна статусу «місцевих державних адміністрацій з місцевих органів виконавчої влади на органи, які здійснюють контроль...». Відтак, виникає запитання, а до яких органів належатимуть МДА?

Чи справді вони перестануть бути органами виконавчої влади? З інших розділів проекту – наприклад, у розділі про другий

етап реалізації Концепції мова йде про «місцеві органи виконавчої влади», – можна припустити, що МДА продовжують залишатись органами виконавчої влади, що є логічно.

3. Концепція не визначає, на яких рівнях адміністративно-територіального устрою будуть діяти місцеві державні адміністрації. Те ж саме стосується й територіальних органів центральних органів виконавчої влади.

4. У проекті концепції не використано й положення щодо параметрів реформи, які містяться у Посланні Президента України до Верховної Ради України 2012 року.

Висновок:

1. «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» в редакції серпня 2013 року загалом зберігає ідеологію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, що визначалась у попередніх редакціях Концепції та не суперечить Європейській хартії місцевого самоврядування.

2. Проект Концепції є менш конкретним та логічно інтегрованим, ніж проект в редакції вересня 2012 року, і містить низку прогалин концептуального характеру (див. вище), які можуть призвести до нової політичної дискусії на етапі підготовки законопроектів, що випливають із Концепції.

3. Розуміючи, що Концепція є основою для підготовки законопроектів, неконкретність її ідеології приведе до гальмування розробки системних законопроектів, тому варто повернутися до проекту концепції в редакції робочої групи від вересня 2012 року. ■ VASSR

Редакція 09.2012	Редакція 08.2013
Завдання реформи	Завдання реформування
<p>1. Забезпечення доступності та якості публічних послуг. 1.1. Базові адміністративні та соціальні послуги мають надаватися відповідно до державних стандартів. Основою таких стандартів мають бути:</p>	<p>Базові адміністративні та соціальні послуги повинні надаватися відповідно до державних стандартів, основою яких мають бути:</p>
<p>2. Забезпечення необхідної територіальної основи для надання якісних базових адміністративних та соціальних послуг на найближчому до громадян базовому рівні місцевого самоврядування.</p>	<p>Визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, здатної забезпечити доступність та якість адміністративних та соціальних послуг, що надаються такими органами, здійснюється, виходячи з необхідності формування критеріїв для адміністративно-територіальних одиниць різного рівня адміністративно-територіального устрою держави та з урахуванням того, що...</p>
<p>Розміри територіальної основи базового рівня місцевого самоврядування мають виходити з забезпечення своєчасності надання швидкої допомоги в ургентних випадках пацієнтові у найвіддаленішому від адміністративного центру територіальної громади населеному пункті.</p> <p>Адміністративний центр такої громади є й центром надання громадянам інших публічних послуг, визначених законом для цього рівня.</p> <p>Територіальною основою районного рівня місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади є медичні округи, які створюються в ході реформи системи охорони здоров'я.</p> <p>Територіальна основа місцевого самоврядування регіонального рівня в ході даної реформи не переглядається.</p>	<p>В новій редакції проекту концепції вимоги до АТО різних рівнів відсутні.</p>
<p>3. Для забезпечення доступності та якості адміністративних та соціальних послуг на найближчому до громадян рівні має бути проведено оптимальний розподіл повноважень щодо їх надання. Вони розподіляються між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади по різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації.</p>	<p>Для забезпечення доступності та належної якості адміністративних, соціальних та інших послуг необхідно провести оптимальний розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації.</p>
<p>3.1. Послуги органів місцевого самоврядування базового рівня:</p> <p>Основні послуги, що надаються органами місцевого самоврядування базового рівня в рамках власних повноважень:</p> <ul style="list-style-type: none"> місцевий економічний розвиток (залучення інвестицій, розвиток підприємництва); розвиток місцевої інфраструктури (доріг, мереж водо-, тепло-, газо-, електропостачання і водовідведення, інформаційних мереж, об'єктів соціального та культурного призначення); планування розвитку території громади (стратегічне та генеральне планування, зонування); вирішення питань забудови території (відведення земельних ділянок, надання дозволів на будівництво, прийняття в експлуатацію будівель); благоустрій території. 	<p>У новій редакції проекту концепції основні послуги органів місцевого самоврядування різних рівнів не визначаються.</p>
<p>5. Створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних (самоврядних) і делегованих повноважень щодо надання якісних адміністративних та соціальних послуг громадянам.</p>	<p>Створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень здійснюється на основі таких принципів.</p>
<p>6. Максимальне залучення населення до прийняття управлінських рішень, сприяння розвитку форм демократії участі на місцях.</p>	<p>Запровадження ефективних механізмів участі громадськості у виробленні органами місцевого самоврядування важливих управлінських рішень...</p>
<p>7. Встановлення механізмів державного контролю за законністю рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання населенню адміністративних та соціальних послуг.</p>	<p>Запровадження механізму державного контролю за законністю рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання населенню адміністративних і соціальних послуг.</p>

ПРИНЦИП СУБСИДІАРНОСТІ ЄС І МЕЖІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Принцип субсидіарності є одним з наріжних каменів законодавства Європейського союзу і базовою вимогою Європейської хартії про місцеве самоврядування.

Теза про неможливість європейської інтеграції без впровадження субсидіарності доводиться величезною кількістю досліджень, і її можна вважати аксіомою.

Необхідність практичної реалізації принципу субсидіарності в Україні

для реалізації завдань європейської інтеграції широко визнається фахівцями.

Олексій Їжак,

к.е.н., завідувачий відділенням філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Дніпропетровську

■ Олексій Їжак

Принцип субсидіарності вимагає, щоб рішення у державі приймалися на нижчому можливому рівні і верхні ланки управління вдавалися до будь-яких дій тільки у тому разі, якщо ці дії будуть ефективніші за відповідні дії нижніх ланок. У Європі ідеї субсидіарності мають давню історію і пов'язані з католицькою традицією, згідно якої суспільство має втручатися у справи людини, тільки коли дії родини та регіональної релігійної громади виявляються неефективними.

На політичному рівні терміном «субсидіарність» оперують в основному ті сили, які вимагають федералізації України. У результаті, цей термін набуває кон'юнктурного політичного забарвлення і може стати жертвою боротьби за консолідацію українського суспільства. Ця проблема невідповідності між об'єктивним значенням принципу субсидіарності для України і його суб'єктивним сприйняттям політичними

силами вимагає вирішення. Слово латинського походження «субсидіарність» в українському перекладі означає додатковість, другорядність, залишковість.

Субсидіарність влади, таким чином, означає, що вищі ланки керування мають бути додатковими, або другорядними, при вирішенні завдань, які виникають на нижніх ланках. Іншими словами, принцип субсидіарності вимагає розбудови системи врядування не зверху вниз, а знизу вгору. Принципово, для цього існують дві можливі форми.

Перша форма субсидіарності – інкапсуляція повноважень нижніх ланок управління від втручання верхніх. Ця форма допускає управлінські вертикалі, однак забороняє наскрізне керування зверху вниз, тобто перебирання верхніми ланками повноважень нижніх. Повноваження, таким чином, розподіляються знизу вгору за залишковим принципом: верхнім ланкам передаються тільки ті з них, які залишились нерозподіленими після визначення повноважень нижніх.

Друга форма субсидіарності – децентралізація влади. За цією схемою верхні ланки отримують від нижніх обмежене коло функцій і діють, фактично, на одному з ними рівні. Ця форма ілюструється діяльністю деяких федеративних утворень. Федеральний центр, наприклад, може отримати повноваження щодо зовнішньої політики та безпеки, однак не мати при цьому повноважень щодо соціально-економічного життя суб'єктів федерації. Або навпаки: Європейська комісія, наприклад, має широкі повноваження щодо керування спільними ринками ЄС (окрім виробництва оборонної продукції), однак зовнішня політика і безпека залишаються прерогативою національних урядів.

Показово, що Європейська комісія представлена в деяких міжнародних організаціях разом з окремими членами ЄС, тобто суб'єкти федерації і федеральний центр виступають у даному разі як рівні. Застосування кожної з цих форм в Україні має свою специфіку і свої критерії обмежень.

Зрозуміло, що, незалежно від перспектив конституційних змін в Україні, в компетенції Президента залишатимуться структури, які мають власну логіку менеджменту, що не співпадає з ідеями субсидіарності. До цієї категорії відносяться силові та зовнішньополітичні інститути держави, у тому числі Міністерство оборони, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство зовнішніх справ. Принцип субсидіарності не може бути критерієм їх трансформації відповідно до європейських моделей. Для цих структур існують інші специфічні вимоги.

Таким чином, збереження дієвості системи національної безпеки є першим очевидним обмеженням на застосування принципу субсидіарності. У випадку України це обмеження пов'язане не тільки з універсальними правилами менеджменту силових структур. Внутрішньополітичні трансформації в Україні мають враховувати особливості зовнішньополітичного становища держави.

Відомою є думка, що українська політична традиція вимагає парламентського правління. Однак відомим є і той факт, що слідування цій традиції більшу частину української історії супроводжувалося відсутністю власної політично незалежної держави. Набуття незалежності у 1991 році було щільно пов'язане з введенням посади Президента, який обирався прямим голосуванням. Якщо така внутрішньополітична «мутація» допомогла набуттю незалежності, треба дуже ретельно

ставитися до будь-яких планів обмеження її дії, принаймні до того часу, доки безпека і незалежність України не буде гарантована повноправним членством в НАТО і ЄС. Виходячи із зазначеного, перехідний стан зовнішньополітичного статусу України є другим обмеженням на застосування принципу субсидіарності в тій частині, що стосується зменшення повноважень Президента.

Ідея впровадження в Україні такої форми субсидіарності, як децентралізація влади, має безпосереднє відношення до планів збільшення повноважень регіонів.

З цим пов'язані певні проблеми, навіть якщо відкинути вкрай суперечливу перспективу федералізації. Перша проблема полягає у тому, що східні і західні регіони країни мають різні пріоритети щодо вибору зовнішньо-економічних партнерів. Надання регіонам більших прав потенційно може призвести до ситуації, коли внутрішні зв'язки між ними не зможуть протистояти різновекторним зовнішньоекономічним впливам.

Транскордонне співробітництво, розвиток якого підтримується ЄС, стимулює утворення так званих «євро регіонів», одним з яких є євро регіон «Карпати», до якого долучено західні області України. Якби права утворювати транскордонні структури були надані східним регіонам України, вочевидь, вони б утворювали їх разом з сусідніми регіонами Росії. В умовах протистояння між ЄС і НАТО, з одного боку, та Росією, з іншого, яке час від часу дає про себе знати, занадто міцні регіони можуть призвести до загрози територіальній цілісності занадто децентралізованої держави, навіть якщо вона залишатиметься унітарною.

Федералізація – це крайня форма субсидіарності.

Принцип субсидіарності сповідують усі країни Європи (говорять навіть про Європу, що складається з регіонів, а не країн), але федеративними є тільки невелика їх кількість – Австрія, Бельгія, Боснія та Герцеговина, Німеччина, Сербія та Чорногорія, Швейцарія. Судячи з коментарів, які дають представники політичних сил, що проголошують серед своїх програмних цілей федералізацію України, сутнісні ознаки федералізму цими силами не усвідомлюються.

Адже федерація – це не тільки адміністративна та бюджетна автономія регіонів. Парламенти федерацій завжди двопалатні (проте, не всі країни з дво-

палатними парламентами є федераціями), а суб'єкти федерацій, як правило, мають власні конституції та громадянство (на додаток до федерального). Однак, головне, про що майже ніколи не згадують прихильники федеративного устрою України, це те, що у федеративній державі законодавство завжди (!) ділиться на федеративне та суб'єктів федерації, тобто законодавчі органи суб'єктів можуть приймати власні закони, відповідно до яких здійснюється їх судочинство. На нинішньому етапі державного будівництва України це було б явно деструктивним.

Таким чином, гарантія територіальної цілісності України є базовою умовою децентралізації державної влади на користь збільшення прав регіонів, і це є природним обмеженням на застосування даної форми субсидіарності.

Субсидіарність у формі федералізації, навпаки, сприяла б територіальному розмежуванню з непередбачуваними наслідками. Тобто, субсидіарність в Україні можлива до тієї межі, до якої зберігається унітарний устрій держави.

Регіони України суттєво розрізняються за своєю соціально-економічною структурою. Це накладає обмеження на збільшення їх фінансової самостійності. Хоча принцип субсидіарності офіційно зафіксовано у бюджетному кодексі України, загальний об'єм регіональних бюджетів усіх рівнів становить менше половини від державного.

Масштабне впровадження фінансової субсидіарності вимагало б кардинальної зміни цієї пропорції за рахунок перерозподілу податкових та інших надходжень у бюджети різних рівнів на користь регіонів. Проте, це проблематично принаймні з трьох основних причин.

По-перше, значна частина (близько третини) надходжень до державного бюджету – це неподаткові надходження, які не мають явних регіональних ознак. Вони пов'язані з діяльністю України як унітарної держави. По-друге, податки, які збираються у регіонах, не завжди пов'язані з локальною економічною діяльністю.

Наприклад, підприємства з регіональним бізнесом часто реєструються у столиці України і сплачують значну частину податків за місцем юридичного знаходження. По-третє, держава має однакові зобов'язання перед усіма своїми громадянами незалежно від місця проживання. Зміна пропорцій між державним та регіональними бюджетами може призвести до стрімкого розмежування регіонів України за рівнем добробуту їх мешканців.

Фактично, державний бюджет України у багатьох випадках виконує ті ж функції, що й структурні фонди Європейського союзу, які призначені для вирівнювання регіональних диспропорцій.

Незважаючи на зазначені обмеження, проблема глибшого впровадження бюджетної субсидіарності в Україні залишається актуальною, оскільки регіони-донори за багатьма показниками людського розвитку поступаються регіонам, що субсидюються. За більшістю розрахунків, які зазвичай враховують податкові надходження до Держбюджету з регіонів, міжбюджетні трансферти та деякі інші параметри, виходить, що м. Київ, Харківська, Полтавська, Донецька та Дніпропетровська області складають п'ятірку основних донорів, а серед найбільш дотаційних областей – Закарпатська, Тернопільська, Чернівецька, Волинська, Житомирська. Об'єм донорства (за винятком м. Києва) невеликий, однак, воно має місце.

З іншого боку, якщо оцінювати регіони України не тільки за економічними показниками, але й за іншими факторами, які визначають стан людського розвитку, включаючи соціальне становище, екологічну ситуацію, охорону здоров'я та деякі інші, то виявляється, що такі регіони-донори, як Донецька та Дніпропетровська області, значно поступаються регіонам, які є дотаційними.

Цілком припустимим і навіть необхідним був би такий перерозподіл бюджетів, який дозволив би регіонам, які можуть це зробити за рахунок власної економічної бази, самостійно вирішувати свої головні проблеми. Зазначене свідчить, що забезпечення рівності регіонів за станом людського розвитку можна вважати критерієм впровадження принципу субсидіарності у бюджетній сфері.

Підсумовуючи наведений аналіз, можна визначити такі межі застосування європейського принципу субсидіарності в Україні:

1. Принцип субсидіарності не повинен застосовуватися до сектору безпеки України (за окремими винятками).
2. Зменшення повноважень Президента України у рамках впровадження принципу субсидіарності не повинно торкатися його зовнішньополітичних функцій.
3. Застосування принципу субсидіарності не повинне вести до федералізації України.
4. Бюджетна субсидіарність не повинна спричиняти нерівність регіонів України за ступенем людського розвитку.

■ VASSR

ВАДИМ ІВЧЕНКО: ВАССР ПРАГНЕ СТАТИ ЧЛЕНОМ NALAS!

25-27 вересня цього року представники асоціацій органів місцевого самоврядування України взяли участь у міжнародному Муніципальному ярмарку NEXPO-2013, який пройшов у м. Рієка та Опатія (Хорватія). NEXPO-2013 – один з найбільш масштабних міжнародних заходів Мережі асоціацій місцевих органів влади Південно-Східної Європи (NALAS). Вадим Івченко, керівник виконавчої дирекції ВАССР, став одним із членів української делегації.

■ Анатолій Ткачук

– Вадиме Євгеновичу, що таке NALAS і хто є її членами?

– Треба зазначити, що до Мережі асоціацій органів місцевого самоврядування Південно-Східної Європи входять 16 асоціацій, які представляють близько 9000 органів місцевого самоврядування. Всі вони обрані шляхом прямого

голосування більш як 80 мільйонами громадян регіону. За умови позитивного вирішення питання щодо надання асоційованого членства Всеукраїнській асоціації сільських та селищних рад, до цієї армії можуть долучитись ще майже 9000 органів місцевого самоврядування – членів ВАССР. Наразі питання членства розглядається. Додам, що Українська асоціація районних та обласних рад є асоційованим членом №1-A5.

– Які вигоди чи переваги матиме асоціація, якщо питання вирішиться позитивно?

– NALAS сприяє процесам децентралізації, узгодженню та стабілізації процесів в регіоні, що відповідно посилює євроінтеграцію в цілому регіоні, ініціює та реалізує регіональні та міжнародні ініціативи своїх членів, допомагає асоціаціям представляти органи місцевого самоврядування перед центральними урядами. NALAS надає послуги органам місцевого самоврядування для забезпечення потреб регіону через Центр знань для розвитку органів місцевого самоврядування Південно-Східної Європи. Відтак, членство у такій структурі не тільки прискорить процес реформи місцевого

самоврядування, але й допоможе асоціації відстоювати інтереси сільських громад в Україні.

– З якою метою була організована виставка та хто був у складі української делегації у Хорватії?

– Метою NEXPO-2013 є обмін кращим досвідом місцевого самоврядування і налагодження співробітництва між представниками місцевих влад, їх асоціацій, бізнесу та міжнародних інституцій, а також висвітлення та обговорення актуальних завдань і викликів, що постають перед місцевими та регіональними владами. Щодо складу української делегації, то у заході взяли участь представники всіх асоціацій органів місцевого самоврядування всеукраїнського рівня: Павло Генріхович Козирев, голова Асоціації малих міст України, віце-президент Асоціації міст України, Український міський голова (Київська обл.); Юрій Олегович Єсипенко, член Президії Української асоціації районних та обласних рад, голова Мелітопольської районної ради (Запорізька обл.); Вадим Євгенович Івченко, заступник голови Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, керівник виконавчої дирекції; Валентина Дмитрівна Полтавець,

виконавчий директор Асоціації малих міст України, експерт Ради Європи, Програма «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні», а також керівник Програми Ради Європи «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні» Андрій Костянтинович Гук та Ігор Степанович Абрам'юк, експерт Ради Європи, Програма «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні».

– Що цікавого ви почерпнули під час виставки та як представляли Україну?

– Починаючи з першого дня, українська делегація активно включилась у роботу виставки. 25 вересня представники України в рамках NEXPO-2013 взяли участь у міжнародній Конференції «Шлях до євроінтеграції – подолання бар'єрів, розкриття свого потенціалу». На заході, за участі керівництва Європейського Парламенту, Європейської Комісії, Комітету Регіонів ЄС, асоціацій органів місцевого самоврядування з більш як 20 країн Європи, обговорювалися питання переваг членства країн у Європейському Союзі, розвитку діалогу між країнами-членами та країнами-кандидатами або потенційними кандидатами на членство у ЄС з огляду на завдання, які стоять перед місцевим самоврядуванням на континенті. На конференції було представлено кращий досвід співпраці з міжнародними інституціями та програмами в рамках асоціацій органів місцевого самоврядування. У ході конференції українська делегація провела переговори з керівництвом Асоціації муніципалітетів Республіки Хорватія – одним з основних організаторів

NEXPO-2013. Також було організовано зустріч з представниками Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи, які теж взяли активну участь у роботі Конференції.

– Програма була досить насиченою?

– Другого дня – 26 вересня – на семінарах з питань сталого розвитку у різних сферах можна було ознайомитись з кращими ідеями щодо енергоефективності та поновлення джерел енергії, вдосконалення практики управління та партнерства. Для учасників організовано було 7 тематичних семінарів. А вже у п'ятницю, 27 вересня, на 8 семінарах розглядали питання управління та партнерства. Європейська інтеграція, політика добросусідства, сталий розвиток, енергоефективність та поновлювані джерела енергії – далеко не повний перелік тем, що розглядалися та обговорювалися протягом трьох днів представниками органів

місцевого самоврядування України. Нам була надана можливість зустрітись з представниками бізнесу та донорами, презентувати свої ідеї, залучити потенціальних інвесторів для своїх проектів в сфері енергоефективності та поновлюваних джерел енергії, встановити нові зв'язки та партнерства.

– Які пріоритетні напрямки Вас зацікавили?

– Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад фокусується на вирішенні нагальних проблем своїх членів. Найважчим моментом на сьогодні є місцеві фінанси. За тим надані повноваження органам місцевого самоврядування. Вже потім – питання екології, управління побутовими відходами і так далі. У відповідності з планом дій, на виставці були організовані цільові групи з конкретних важливих тем місцевого самоврядування в Південно-Східній Європі. Вони точно відображали наші потреби, бо фокусувалися якраз на місцевих фінансах, міському плануванні, управлінні відходами, інституційному розвитку та енергоефективності.

Цільові групи, орієнтовані на кожну з цих тем, відпрацьовували різні проекти та виробляли конкретні плани подальших дій. ■ VASSR

АКАДЕМІЯ ЛІДЕРСТВА СЕСІЯ II

У вересні 2013 року в Алушті в межах Програми Ради Європи «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні» відбулась друга сесія Академії лідерства для представників органів місцевого самоврядування України. Слухачами цьогорічної Академії є сільські та селищні голови з усіх регіонів України та Автономної Республіки Крим.

До навчання також залучені фахівці Національної академії державного управління при Президентові України, представники центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій Вінницької та Волинської областей.

Академію лідерства відкрив керівник Програми Ради Європи «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні» Андрій Гук. Перед її слухачами з вітальним словом також виступила Алуштинський міський голова Станіслав Колот, перший заступник голови Асоціації органів місцевого самоврядування Автономної Республіки Крим та м. Севастополь Радміла Голосова, заступник керівника Виконавчої дирекції Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад по зв'язках з громадськістю та міжнародними організаціями Вадим Савченко та заступник керівника Виконавчої дирекції Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад з внутрішньої політики інформації та преси Наталія Ключник. Керуючий справами виконавчого комітету Алуштинської міської ради Віктор Фрадкін презентував учасникам навчання основні досягнення та пріоритети розвитку Алушти.

В рамках тренінгу слухачі представили один одному власні досягнення та поділились досвідом щодо практичного застосування знань, здобутих під час першої сесії Академії, їх поширення серед працівників виконкомів та односельчан. Зміна мислення лідерів сільських громад, використання нових методів майже у кожній громаді призвели до змін. Так, насправді цікаві приклади застосування лідерських якостей продемонстрували практично усі сільські голови. Транскордонне співробітництво, підписання угоди п'ятьма членами сільських голів Перечинського району з п'ятьма територіальними громадами Словацької Республіки – один із прикладів втілення інструментарію Академії лідерства на Закарпатті, про які розповідала Любов Іванівна Лавер – Дубриницький сільський голова.

Юлія Пелешок, староста сільських голів Київщини, застосувала методіку активізації громад і вплинула на вирішення конфліктної ситуації між членами садових товариств на Колонщині. Результати залучення громади до вирішення проблем села Оршиця, що на Буковині, продемонстрував Василь Тодорюк – Оршицький сільський голова. Таких цікавих прикладів виявилось багато. Завдяки цьому на II сесії Академії лідерства відбувся обмін досвідом практик втілення набутих знань.

Жвавий інтерес учасників викликало обговорення шляхів реалізації сучасних лідерських підходів у практиці діяльності сільських та селищних рад. Нікого не залишила байдужим інтерактивна презентація «Емоційне лідерство. Емоційний інтелект», представлена Світланою Ходаковою, головою правління Вінницького об'єднання обласних громадських організацій «Відкрите суспільство».

Також активну дискусію учасників викликала презентація «Управлінське лідерство – міф чи реальність сьогодні?», що була підготовлена Людмилою Пашко, доктором наук з державного управління, професором Національної академії державного управління при Президентові України. Вміння використовувати комунікаційні прийоми, навички вести ділові переговори сільські голови із задоволенням здобували під час рольових ігор, проведених представником Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад Наталею Ключник.

В процесі навчання слухачі Академії лідерства підвищили свою кваліфікацію та отримали нові знання щодо вдосконалення управління ефективністю діяльності, шляхів модернізації органу місцевого самоврядування через зміцнення організаційної єдності та усвідомили важливість застосування різних стилів лідерства за різних умов. У якості наступного домашнього завдання учасниками будуть розроблені SWOT-аналізи очолюваних ними громад.

Завершальну сесію Академії лідерства-2013 заплановано на останній тиждень листопада. Учасники продовжать роботу над осмисленням сучасного лідерства та практиками його реалізації. Слухачі, які взяли участь в усіх трьох сесіях Академії, отримують міжнародний сертифікат Ради Європи. Але вже зараз можна стверджувати, що здобутком Академії-2013 є те, що її слухачі-голови сільських та селищних громад вже сформували мережу інституційного лідерства, в рамках якої на постійній основі обмінюються досвідом. ■ VASSR

ІНТЕГРАЦІЯ ЗНАНЬ АКАДЕМІЇ ЛІДЕРСТВА РОЗПОЧАЛАСЬ ІЗ ВІННИЦІ

У м. Вінниці на базі інструментарію програми Ради Європи «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні» відбувся перший етап тренінгу «Академія лідерства».

Захід став можливим за сприяння Вінницької обласної Ради та Вінницької міської ради, при підтримці Управління Голодержслужби України у Вінницькій області, Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій Вінницької області.

В роботі тренінгу взяли участь Андрій Гук – керівник програми Ради Європи

«Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні», Наталя Ключник – заступник керівника Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, експерт Ради Європи, Валерій Рубан – керівник виконавчої дирекції асоціації ОМС у Вінницькій області, Світлана Сулімова – депутат обласної Ради.

«Одним із завдань програми Ради Європи є поширення інструментарію у регіони. Зараз ми бачимо активізацію поширення знань та вмій, одержаних під час першої та другої сесії Академії лідерства для сільських голів у регіони. Приємно, що хвиля ця розпочалась одночасно у Вінниці, на Київщині та інших регіонах. Хочу зазначити, що сільські голови, які пройшли навчання у першій сесії, ретельно віднеслись до виконання свого домашнього завдання – застосування лідерських якостей на практиці. Результати своєї праці вони продемонстрували вже на другій сесії», – коментує Андрій Гук, керівник Програми ради Європи.

«Концепція програми «Академія лідерства» передбачає, що ефективне лідерство може

суттєво підвищити результативність діяльності органу місцевого самоврядування. Лідерство – це здатність формулювати концепцію майбутнього місцевої громади та втілювати її в життя шляхом залучення до реалізації жителів самої громади. А для цього необхідно вдосконалювати кваліфікацію місцевих керівників», – зазначила Світлана Сулімова, яка проводила навчання у Вінниці.

«Цікаво, що сільські голови Вінниччини продемонстрували жвавий інтерес до курсу. Інтерактивне спілкування виявилось надзвичайно корисним, бо вдалось показати шлях до вирішення конкретної проблеми, пов'язаної із закриття сільської школи на реальному прикладі. Таку практику – поширення знань Академії лідерства – варто продовжувати», – переконана Наталя Ключник, експерт Ради Європи.

У рамках «Академії лідерства» планується навчання груп посадових осіб та депутатів органів місцевого самоврядування. Програма буде адаптована до потреб як Вінницького, так й інших регіонів України. ■ VASSR

ГОЛІВ ВОЛИНСЬКИХ СІЛЬРАД ВЧИТИМУТЬ ЛІДЕРСТВА ПО-ЄВРОПЕЙСЬКИ

До постійного викладання на своїй базі курсу тренінгу «Академія лідерства» до Вінницького ЦППК, який вже провів вісім тренінгів, долучається Волинський ЦППК.

Академія лідерства для керівників волинських органів місцевого самоврядування почала діяти у Луцьку згідно з інструментарієм програми Ради Європи «Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні». На тренінгові навчання приїхали голови районних, сільських рад області та представники міськвиконкомів.

Керівник програми Ради Європи Андрій Гук перед початком роботи Академії зазначив, що зі вступом до Ради, Україна взяла на себе зобов'язання реформувати органи місцевого самоврядування, відповідно до європейського досвіду. А ефективність

роботи керівника громади, в сьогоденні умовах, напряму залежить від його лідерських якостей, переконує Андрій Гук.

«Тренінги з лідерства – найкоштовніші в бізнес-менеджменті. Адже справжні лідери вміло використовують кадровий потенціал для підвищення ефективності роботи. Такий же принцип має бути і в роботі органів місцевого самоврядування, роботу яких оцінює громада», – розповідає представник Офісу Ради Європи в Україні.

Люди, які обіймають керівні посади, повинні мати задатки лідера. Будь

то міністр чи голова сільської ради. Наприклад, сільські ради біля Луцька мають однакові можливості, однакове бюджетне фінансування. Але одна сільрада активна, а інша – пасивна. Там, де є лідери – громади розвиваються, – каже начальник Управління державної служби Голодержслужби у Волинській області Валентин Малиновський

Тож волинським керівникам органів місцевого самоврядування виникла нагода навчитися стати кращими керівниками. Під час роботи Академії присутнім організують декілька тренінгів, де вони зможуть розвинути лідерські якості. ■ VASSR

Відкриття II сесії Академії лідерства в Алушті

Сільські голови у процесі обговорення проблемних питань. Іван Мосюк про механізми формування бюджету

Андрій Гук та Вадим Саченко оцінюють виконання домашнього завдання I сесії Академії лідерства

Тренери міжнародного класу Олександр Мешалкін та Джон Джексон у роботі

Світлана Сулімова розпочала інтеграцію одержаних знань у Вінницькій області.

Олександра Шереметьєва – спікер одного із завдань тренінгу, Омельницький сільський голова

Модель лідерського мислення.
Дискусійні групи.

Емоційне лідерство.
Емоційний інтелект». Керована дискусія

Бенчмаркінг лідерства:
залучення громадян до участі у місцевих справах.
Рольова гра.

SWOT-аналіз
як необхідна складова стратегічного планування.
Інтерактивна презентація.

Інтерактивна презентація
«Навички ефективної комунікації:
Ведення переговорів».

У вільний час...

ЯК РЕАНІМУВАТИ МІСЦЕВІ ГРОМАДИ

Ще з того часу, коли люди почали об'єднуватися у групи з метою знайти підтримку, безпеку та затишок, був покладений початок створенню громад. Тих самих громад, які створювали революції й очолювали технологічний прогрес. Тих самих громад, які є невід'ємною частиною життя світової спільноти сьогодні. І тих самих громад, що в Україні перетворили на сторонніх спостерігачів власного життя, яке вони не в змозі змінити ні за яких обставин. На жаль, місцеві громади в нашій країні сьогодні більше нагадують феодалських селян, яким ледве вистачає коштів на існування. Але хіба турбує це пана?

Іван Мосюк, сільський голова Старуня (Івано-Франківська обл.)
Тетяна Грицай, юрист

■ Іван Мосюк

Комплексний і збалансований розвиток сільських територій і невеликих містечок – це усталений стандарт для Європейського Союзу. І необхідність такої підтримки чомусь розуміють в Євросоюзі, але не в Україні. Про нерозуміння владою значимості таких підходів свідчить реальний занепад місцевого самоврядування та злиденність регіонів.

Взяти хоча б українське село. Впродовж існування та розвитку української держави, українське село завжди відігравало визначну роль, адже так історично склалося, що українці вели осілий спосіб життя, який передбачав оброблення землі та ведення домашнього господарства. Українське село повсякчас було колицюю культури, джерелом харчів для міських жителів та основною сировинною базою для багатьох галузей національного господарства.

Що ми маємо сьогодні? Щороку з мапи України зникає кілька десятків сіл, а чисельність сільського населення скорочується високими темпами, при чому

для українського села характерне явище «старіння», адже молоді мешканці сільської місцевості часто залишають свої домівки в пошуках кращої долі у містах. Загалом за роки незалежності за даними Держстату Україна втратила 475 сіл, а нових було створено лише 71. Це й не дивно: скорочення сільського населення за останні десять років становить приблизно 165 тисяч осіб на рік.

З одного боку, в сільській місцевості фіксується зростання народжуваності – з 8,7 немовляти на 1 000 населення у 2001 році до 12,6 – у 2012 році. З іншого боку – рівень смертності все одно перевищує народжуваність. Проте тут є й інша проблема – постійний вплив економічно активних верств населення, що обумовлене слабким розвитком сільських територій.

Як відомо, проблеми сільських територій не обмежуються лише розвитком агропромислового комплексу. Село, у першу чергу, – це середовище і спосіб життя людей, а вже потім – сфера виробництва. Утім, і села, і селища, і невеличкі містечка продовжують занепадати через нерозвинену інфраструктуру таких населених пунктів (дефіцит медичних, освітніх, соціально-культурних закладів, відсутність якісної дорожньо-транспортної інфраструктури) та високий рівень безробіття. За даними Державної служби зайнятості, на кінець 2012 року навантаження на одне робоче місце в сільському господарстві становило 55 осіб на вільне робоче місце. Наприкінці 2011 року аналогічний показник складав 43 особи на одне вільне місце.

Тож вплив найбільш ініціативних економічно активних громадян, перш за все молоді, до великих міст та за кордон унеможлиблює нагромадження та якісне відтворення сільських трудових ресурсів. Це також прискорює старіння населення, зменшує кількість працюючих та погіршує якість трудового потенціалу відповідних

населених пунктів. У свою чергу, стрімке зростання частки осіб непрацездатного віку в загальній чисельності селян збільшує економічне навантаження на працездатне населення.

Наявність ефективно функціонуючої соціальної інфраструктури сільських територій є одним із визначальних факторів не лише соціальної стабільності, але й ефективного господарювання. Якраз відсутність цих важливих структурних елементів соціальної сфери є причиною масового відпливу робочої сили з сільської місцевості та занепаду сільських територій. І подібним ініціативам Президента можна тільки поаплодувати. От тільки є великі сумніви, чи розуміють в центрі, що насправді може забезпечити належний розвиток невеликих міст, селищ та сіл. Наша відповідь – тільки самодостатнє місцеве самоврядування та справедливий розподіл коштів.

Безсумнівно, найбільше керівників громад сьогодні турбує фінансова неспроможність місцевих бюджетів. Адже навіть захищені статті, такі як заробітна плата, енергоносії та харчування дітей – і ті покриваються лише відсотків на 60-70. Розрахунки потреб територій, які щороку подаються сільськими або міськими головами при формуванні бюджету, до уваги ніхто не бере. Про бюджети розвитку годі й говорити. Від зібраних податків та зборів в місцевих бюджетах залишаються крихти. У цьому бюджеті схожі між собою як дві краплі води. Зазвичай, більше 90% бюджету становлять заробітні плати та енергоносії. Що ж залишається для соціальних потреб села? Та майже нічого. Замість вкладати кошти в розвиток територій, вони «проїдаються».

Сільські й міські голови невдоволені існуючим формульним розрахунком бюджетних коштів, при якому навіть перевиконання бюджету «аукнеться»

не найкращим чином. Бо чим більше надходжень надійде до бюджету від внутрішніх джерел, тим більше коштів вилучиться в наступному бюджетному році. При цьому потреби територіальних громад залишаються незадоволені. І керівники місцевих громад, всі як один, змушені потім з простягнутою рукою йти до районної чи обласної влади.

Ці правила мусять бути змінені. І, по-перше, це стосується ролі сільських, селищних, міських рад і голів. Згідно чинного законодавства, на відповідні органи покладене широке коло обов'язків і функцій, які передбачають разом з тим і велику відповідальність. При цьому їх можливості вельми обмежені. І мова, насправді, не йде про надання місцевим головам чи радам необмежених повноважень і започаткування інституту «місцевих князів». Теперішня ситуація вимагає надання місцевим органам хоча б елементарних додаткових прав, які б дозволяли їм брати участь у вирішенні питань, які стосуються безпосередньо життя територіальних громад.

Так, місцева громада сьогодні фактично не впливає на рішення, які стосуються підприємства загальнодержавного масштабу, розташованих на її території. Питання створення, репрофілювання або ліквідації таких підприємств є виключно прерогативою центральних органів влади. Логічно було б, щоб місцеві ради мали змогу хоча б погоджувати подібні рішення державних органів, адже від таких рішень може залежати наповнення місцевих бюджетів та зайнятість місцевого населення.

Необхідно також уточнити і повноваження сільських, селищних чи міських голів, які іноді самотужки не можуть вирішувати питання соціально-економічного та культурного розвитку підзвітних їм адміністративно-територіальних одиниць. Напрошується створення тимчасових або постійно діючих комісій із залученням представників районних чи міських управлінь центральних органів влади, місцевих адміністрацій, основних бюджетотворюючих підприємств. Відповідні комісії можуть спільно вирішувати чимало місцевих проблем. І створювати ці комісії повинен голова того чи іншого населеного пункту.

По-друге, на законодавчому рівні необхідно закріпити право місцевих громад скасовувати або припиняти ті державні заходи, які не фінансуються або фінансуються не в повному обсязі. Ми часто стикаємося з тим, що гроші, які, скажімо, можна використати для ремонту дитячого садка, витрачаються на загальнодержавні цілі. Необхідно заборонити покривати недофінансування захищених статей

за рахунок бюджету розвитку місцевих органів, кошти з якого мають спрямовуватися на розвиток територій, інакше територіальні громади скоро будуть асоціюватися у всіх виключно з гетто.

Крім цього, в тому ж самому законі «Про місцеве самоврядування» необхідно передбачити, що відповідальність місцевих органів за покладені на них центральними відомствами завдання існує лише в межах переданих їм державою фінансових ресурсів для реалізації таких повноважень. Поки немає відповідних змін, керівники на місцях й надалі залишатимуться ляльками, які центральний апарат смикатиме за першої нагоди та спонукатиме до необґрунтованих витрат з місцевих бюджетів.

По-третє, уже давно напрошується внесення змін до Бюджетного кодексу та до Закону «Про місцеве самоврядування» щодо введення заборони на вилучення із місцевого бюджету надлишкових доходів від загальнодержавних податків та зборів. Як відомо, за сьогоднішньою практикою, якщо такі доходи перевищують розмір місцевого бюджету, то надлишок перераховується до державного бюджету.

Ці кошти необхідно спрямовувати до бюджету розвитку відповідно сіл, селищ та міст. Власне, також є сенс включити до витрат бюджету розвитку видатки на поточні ремонти об'єктів соціально-культурної сфери та житлово-комунального, дорожнього господарства.

У такому разі місцеві голови будуть зацікавлені у наповненні бюджетів, бо чим більше коштів зберуть, тим більше зможуть використати на потреби громад. Території повинні розвиватися, а люди мають бачити навколо зміни на краще.

Окремих змін сьогодні потребує і законодавство у сфері поводження з відходами у невеликих населених пунктах. Це наболіле питання. Сьогодні ми стикаємося з тим, що у нас немає дієвого механізму та налагодженої системи вивезення відходів, через що в країні, мов гриби після дощів, з'являються тисячі полігонів зі сміттям. Так, за останніми даними, в Україні сьогодні нараховується близько 4,5 тисячі офіційних і понад 10 тисяч неофіційних полігонів побутових відходів.

Вони займають фактично 3% території країни. Це серйозна проблема, тому що продукти бродіння і продукти розпаду потрапляють у підземні водні горизонти, а сміття – загальновідомо – сьогодні є дуже технологічним. Це не тільки органіки, це електронні прилади, це лампочки, батарейки, пластик... І все воно в процесі бродіння-гниття створює ситуацію, коли важкі метали потрапляють у воду й отруюють навколишнє середовище.

Одна з причин появи великої кількості стихійних сміттєзвалищ – це відсутність централізованого вивезення сміття у селах, селищах та невеликих містечках. Кожне сімейне господарство вирішує цю проблему самостійно, що призводить до появи необмеженої кількості сміттєзвалищ навколо одного села. Виділити відповідні кошти на організацію вивезення сміття може дозволити собі не кожний місцевий голова, та ще й на тлі знекровлення державою місцевих бюджетів.

Одним із варіантів вирішення цієї проблеми може бути введення спеціального збору за операції щодо поводження з відходами й обов'язкове його включення до місцевих зборів, щоб 100% від нього залишалось в місцевих бюджетах. Після цього послуги зі збирання та вивезення відходів можуть сплачуватися з місцевих бюджетів, що може, по-перше – суттєво зменшити кількість стихійних сміттєзвалищ, по-друге – вирішити проблему накопичення сміття в селах, селищах або містах, по-третє – заощадити час і гроші звичайних громадян.

Базою для оподаткування у такому разі може бути сукупна вартість операцій поводження з відходами, яка визначається сільською, селищною або міською радою в порядку, визначеному Кабінетом міністрів.

Усі викладені пропозиції, насправді, уже розробляються небайдужими до проблем місцевих громад народними депутатами. Ймовірно, що у найближчий час вони будуть внесені на розгляд парламенту. І якщо народні обранці згадають, звідки вони родом, і якщо вони насправді вболівають за справи українських «глибинок», у нас може з'явитися шанс на капітальний ремонт занедбаних сіл і містечок.

Саме на вирішення вищезазначених проблем Івано-Франківським осередком Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад було прийнято рішення розробити відповідні законопроекти. Для допомоги у прийнятті цих проектів найвищим законодавчим органом нашої держави – Верховною Радою України, було закликано народного депутата України Юрія Дерев'янка, обраного до Верховної Ради від Івано-Франківщини. Юрій Дерев'янка підтримує внесення до Верховної Ради проектів, розроблених сільськими головами Івано-Франківського осередку.

Хотілося б також, щоб голови сільських і селищних рад, ознайомившись із розробленими проектами на сайті Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, надали свої пропозиції до проектів та закликали народних депутатів від своїх регіонів підтримати наші законодавчі пропозиції.

Будемо дуже вдячні за підтримку. ■ VASSR

ЭНЕРГОСБЕРЕГАЮЩИЕ ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ЕВРОПЕЙСКОГО УРОВНЯ – ЗАЛОГ УСПЕХА РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОЙ ГРОМАДЫ

Геройский сельский совет расположен на западе Автономной Республики Крым на площади 4578 га в 14 км от г. Саки. В совет входят два села: Геройское (ранее Ашага Джамин, Горьковское) и Яркое (Князевичи, Октоберфельд). Население совета составляет 2300 человек более двадцати одной национальности.

Александр Гуменный,
Геройский сельский голова, Сакский район

■ Александр Гуменный

На территории Геройского сельского совета имеется общеобразовательная школа I-III ступеней с количеством учащихся 160 человек, детский сад «Пчёлка», который посещают 40 детей, центр

адаптации инвалидов и пенсионеров «Светлица». Жителей сёл обслуживают два ФАПа. Услуги по водоснабжению, водоотведению и вывозу ТБО оказывает «Коммунальное предприятие с. Геройское». На территории совета работают 8 магазинов. Села полностью газифицированы и телефонизированы.

Большим достоянием нашего совета является сохранение культуры на селе, а именно Культурного центра Геройского сельского совета, в который входят: Дом культуры с. Геройское, «образцовый» театр юного зрителя «Дюймовочка», «народный» ансамбль танца «Берегиня», «народный» ансамбль украинской песни «Геройські вечорниці», клуб с. Яркое. Основой Культурного центра является Дом культуры с. Геройское, который был введён в эксплуатацию в 1971 году и функционирует по настоящее время.

Геройский сельский совет всегда славился в районе и области своей художественной самодеятельностью. Коллективы Культурного центра постоянно принимают участие

в местных, районных, республиканских и всеукраинских фестивалях, концертах и конкурсах, а именно:

- в октябре 2010 г. на Всекрымском фестивале «Крымский урожай» танцевальный коллектив «Берегиня» получил Гран-При;
- в апреле 2011 г. на 3-м Всеукраинском фестивале-конкурсе по народной хореографии им. П. Вирского танцевальный коллектив «Берегиня» стал дипломантом;
- в апреле 2011 г. на Всеукраинском фестивале-конкурсе «Таланты многодетных семей» дети из танцевального коллектива «Берегиня» стали призёрами конкурса;
- в апреле 2011 г. на районном Пасхальном фестивале ТЮЗ «Дюймовочка» стал призёром.

В 2007 году центральную сельскую котельную закрыли, и Дом культуры в зимнее время не отапливался. Геройский сельский голова Гуменный А.В. совместно с председателем Сакского районного совета Россоловским Н.Д. и председателем

Сакской райгосадміністрації Галуган В.В. прийняли спільне рішення про будівництво опалення в Домі культури, яке повинно бути енергоефективним, що вимагає реалізації сьогоднішнього дня.

Науково-промисловою компанією «Инсолар» г. Харків під керівництвом Несвітайло В.А. було розроблено проєкт «Реконструкція теплових мереж Дому культури с. Геройське, Сакський район», який вирішує проблему опалення Дому культури з використанням інноваційних європейських технологій з енергозбереження. Кошти на будівництво, це понад 1300 тис. грн, виділені з бюджету Автономної Республіки Крим. Будівництво об'єкта вело відкрите акціонерне товариство «Кримгазстрой» під керівництвом директора Зайцева П.Д.

24 лютого 2011 року відбулося відкриття нового теплового пункту. В теплому фойє дівчатка в українських національних костюмах зустріли хлібом-сольою голову Республіканського комітету з питань енергетики та інноваційної політики І.А. Зосимова, депутата Верховної Ради АРК Г.І. Разумовського, голову райсовета Н.Д. Росоловського, заступника голови райгосадміністрації С.З. Зиядінова, депутата райсовета С.Г. Кондратюк, начальника відділу культури РГА, депутата райсовета А.Н. Грабіна, директора ОАО «Кримгазстрой» П.Д. Зайцева.

Тепловий пункт знаходиться в підвальному приміщенні Дому культури, в якому встановлено наступне обладнання:

- теплового геотермального насоса потужністю 11кВт/ч – 2 шт.

- накопичувальні баки (буферні) 6 кВт/ч – 2 шт.
- циркуляційний насос Wilo 0,5кВт/ч – 4 шт.
- циркуляційний насос Wilo 0,2кВт/ч – 2 шт.
- насос дренажний – 1 шт.
- підпична станція – 1 шт.

Основним джерелом тепла служить геотермальний тепловий насос. В якості джерела низькопотенціального тепла служить поверхневий шар ґрунту поблизу будівлі Дому культури, в якому на глибині 1,5 м встановлено ґрунтового теплообмінника, який складається з незалежних контурів поліетиленових труб діаметром 32 мм, протяженністю 4200 метрів, через які виробляється відбір тепла з ґрунту. В якості теплоносія використовується 30% розчин пропиленгликолю. В системі обігріву ДК встановлено фанкойли пристінні та сталеві радіатори «KORADO».

Пройдя 4 км труб, в тепловий пункт надходить нагрітий ґрунтом спеціальний розчин теплоносія. Тепловий насос, подібно побутовому холодильнику за принципом роботи відбирає тепло у незамерзаючого теплоносія, знижуючи його температуру в середньому на 60С. Відібране теплом насосом тепло з доданим теплом від компресорів надходить в загальну систему опалення будівлі.

Таким чином, витративши 1 кВт електричної потужності тільки на привід компресора, тепловий насос може надати споживачу 4 кВт корисного тепла.

Максимальна теплова потужність теплових насосів становить 60кВт тепла. Споживання електроенергії в відповідності з паспортними даними пристроїв становить 25 кВт/ч. З моменту запуску 25.12.2010г. по 28.02.2011г. споживання електроенергії становило 21940 кВт за 62 днів або 350 кВт/сутки (14,5 кВт/ч) споживаної потужності. Теплова потужність на теплових насосах встановлено 400С (максимальна 45-50°С) або 80% від максимальної потужності.

В відповідності з вищевказаними даними, відновлювана теплоенергія становить різницю між потужністю теплового насоса та фактичними витратами електроенергії, а саме 60 кВт х 80% – 14,5 кВт/ч=33,5 кВт

Як видно з вищевказаного, витрати електроенергії теплового пункту в розрахунок на опалюваний об'єм значно менше (в чотири рази), ніж звичайними нагрівальними котлами з ТЭНами.

Подобну систему опалення можна вводити в тих місцях, де є можливість нагріву зовнішнього контура «природою». Це може бути ґрунт, енергоємні водоеми (море в тому числі), природні термальні джерела.

З встановкою енергоефективного теплового пункту (геотермального насоса) в Домі культури с. Геройське, Геройський сільський рада вирішив питання не тільки про недороге опалення будівлі ДК, але й збереженню екології шляхом впровадження енергозберігаючих інноваційних технологій європейського рівня. ■ VASSR

ДУМКА МАЙДАНУ

Що робити, коли село занепадає?

Як діяти, коли сільчани не можуть дійти згоди, пасивні, байдужі до намагань сільського голови змінити ситуацію в селі?

Юлія Пелешок, староста сільських голів Київщини,

Колонщинський сільський голова, поділилась власним досвідом вирішення проблем.

Юлія Пелешок,
Колонщинський сільський голова

■ Юлія Пелешок

– Юліє Василівно, Ви слухач Академії лідерства. Як охарактеризуєте запропоновані тематики, методик викладання, корисність. Чи Ви вже використовували одержані знання на практиці?

– Академія лідерства для сільських голів – неоціненна, скажу я вам.

Поясню і наведу приклад, чому. По-перше, живе спілкування з колегами-слухачами Академії одразу спонукає до активізації дій. Простіше йти по протореній стежині, ніж прокласти її самостійно.

По-друге, методика надзвичайно адаптована власне до потреб сільських лідерів.

По-третє, сама форма навчання – тренінги, рольові ігри, інтерактивне спілкування – надзвичайно ефективна, бо одразу показує шлях вирішення проблеми.

Проблема, з якою довелось зіштовхнутись, типова для українських сіл. Справа в тім, що до Колонщинської сільської ради належить чотири населених пункти: Колонщина, Березівка, Мар'янівка та маленьке село Миколаївка з найменшою чисельністю зареєстрованих жителів – всього 14 осіб. Поблизу цього, найменшого, села розташовані аж 45 садових товариств, які включають в себе трохи більше 3 тис. садових будинків та 4 тис. земельних ділянок.

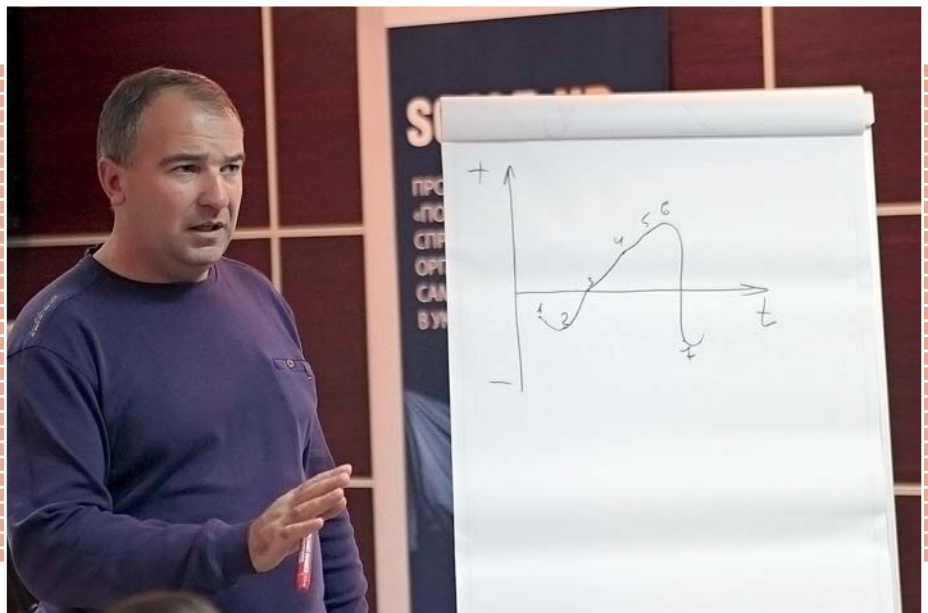
З метою розвитку територіальної громади, поліпшення соціально-побутових умов, мешканці садових товариств заснували громадське об'єднання «Миколаївська громада». Відповідно до статуту, обрали правління та голову.

Одним із завдань соціально-економічного розвитку громади було визначено побудову газопроводу. Його майже збудували.

До проекту долучилось близько 1300 споживачів, в тому числі місцеві жителі сіл Мар'янівка та Миколаївка. Дуже гарна справа йшла до завершення.

Проте її успішному фіналу завадив «розкол» у громаді. За останні 2 роки до мене, як до сільського голови, зверталися чотири представники «Миколаївської громади», стверджуючи, що кожен з них є законно обраний Голова.

Через такий розбрат у громадській організації, діяльність виявилась парализованою, а роботи по завершенню

підведення газу призупинені. Ситуацію негайно потрібно було вирішувати.

– Як вирішили проблемну ситуацію? Які заходи вжили чи вживаєте?

– Рішення знайшлося. Справа в тім, що під час І сесії Академії лідерства Ігор Марчук, керівник секретаріату Громадської ради при Вінницькій обласній державній адміністрації, представив власну методіку активізації сільських громад.

Він презентував практичні результати впровадження цієї методіки. Тоді в мене й зародилась ідея спробувати втілити методіку на практиці.

Збори «Миколаївської громади» призначили на суботу в Будинку культури. Із 45 представників садових товариств на збори прийшло 30. На порядок денний винесли 4 основних питання.

Але головне, що хотіли зробити – знайти причини, які стримують розвиток громади. Чому немає згоди між членами громади?

Згідно методіки для ефективної роботи, було створено 5 робочих груп. Кожна група

визначила проблему, яка найбільше турбує.

Кожній групі було запропоновано обрати спікера-доповідача, який представляв би усіх членів групи. Таким чином, вдалось врахувати думку кожного. Так народився документ під назвою «Думка Майдану», який визначив рейтинг проблем.

Виявилось, що питання проведення газу відійшло аж на 4 місце з першочергового! Найвищий рейтинг одержали три основні проблеми:

- I – ремонт доріг місцевого значення;
- II – проблема обслуговування електричних мереж садових товариств; III – забруднення навколишнього середовища (засмічені ліси). Усього визначили 17 невирішених проблемних питань. У цьому документі кожен із учасників поставив свій підпис. По основних питаннях було прийняті першочергові рішення.

– Далі що? Як вирішували проблеми?

– Далі створили робочу групу з вирішення найважливішої проблеми – ремонту доріг. Вирішили проводити зібрання голів раз у квартал, провести звітно-виборні збори

«Миколаївської громади» у третій декаді вересня цього року.

На мою думку, як сільського голови, однією з гострих проблем територіальних громад є відсутність самоорганізації населення. Ось де знадобляться знання Академії лідерства. Адже вирішення нашої проблеми, принаймні на рівні локалізації конфлікту, стало можливим завдяки методіці, презентованій в Академії лідерства, організованій Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад в межах програми Ради Європи «Підвищення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування».

Байдужість, пасивність членів громади замінити на активність, якщо кожен член територіальної громади стане учасником процесу, корисним для інших. Тоді й буде зацікавленість. Сучасне лідерство вимагає, у першу чергу, зміни власного мислення, а також вміння керівника органів місцевого самоврядування залучити усіх членів громади до вирішення проблем.

Тоді й відбудеться справжнє місцеве самоврядування. ■ VASSR

ЯК НАРОДЖУЄТЬСЯ УСПІШНА ІСТОРІЯ ГРОМАДИ

2012 рік для Бородянки, Іванкова, Нового Корогодю, Радинки, Сукачів та Дружні став переломним: місцеві жителі, влада та бізнес не лише усвідомили необхідність змін у своїх громадах, а й об'єднали зусилля для їх впровадження. Перший вагомий результат їхньої взаємодії – розроблено (чим навіть не кожне місто може похвалитися) план розвитку громади.

В 2013 році перед громадами постав виклик – зробити план місцевого розвитку ефективним інструментом для мобілізації громади та задоволення спільних потреб. Щоб розроблений план не перетворився на декларацію, потрібен швидкий та ефективний старт.

Протягом лютого-березня 2013 року відбулася серія зустрічей у форматі відкритого простору. На них зацікавлені члени громади спільними зусиллями розробляли та пропонували реалістичний та важливий для громади проект.

Відкритий простір передбачав використання плану місцевого розвитку, приклади проектів в інших громадах, знання та досвід учасників. Такий формат роботи сприяв жвавому обговоренню перспективних ідей для розвитку громади. Робота в групах дала можливість свідомо проаналізувати та обрати найбільш актуальні проекти для громади.

Селищний голова Бородянки Віктор Трухан переконаний, що зустрічі громади в такому форматі мають відбуватися частіше. Вони, на його думку, допомагають згуртувати та залучити мешканців селища до розвитку громади.

«Я, як селищний голова, побачив зацікавленість в односельчан брати участь у житті громади. Люди мають багато цікавих ідей, розуміють в якому напрямку має розвиватися наше селище.

Вони мають бажання долучитися до цих процесів та досягати реальних результатів. Така робота – основа всіх починань в розвитку громади. Люди приходять і просто діляться своїм баченням, ідеями, а під час роботи ці ідеї трансформуються. На виході ми маємо той продукт, який справді важливий для громади», – вважає пан Віктор.

Під час відкритого простору в Бородянці учасники обговорювали та презентували проекти, спрямовані на формування здорового способу життя населення.

Зараз громада повинна самостійно вирішити, який із запропонованих проектів найбільш реальний та актуальний для Бородянки: спортивно-ігрова територія – аквамайданчик для дітей, зона вільного доступу для занять фізичною культурою, парк щасливих дітей, спортивно-ігровий майданчик для дошкільнят і школярів.

Для жителів Іванкова вирішення проблем у громаді завдяки такому методу стало новизною. Галина Бабич, голова правління Іванківської районної громадської організації «Центр розвитку громади» зауважує: «Кожна нова та цікава форма роботи приносить не тільки внутрішнє задоволення, а й більш активно спонукає

до дії. Звичайно, багато чого залежить від якісного складу учасників заходу. В нашому випадку – це були активісти громади, депутати селищної ради, просто небайдужі жителі селища».

Представники громади Іванкова винесли на обговорення наступні проекти: Облаштування переходів. Через будівництво дитячих майданчиків – до просування бренду М. Примаченко. Облаштування центральної площі в стилі Марії Примаченко. Центр екологічної безпеки.

Думки з приводу першого кроку на шляху реалізації плану місцевого розвитку в учасників з Сукачів (Іванківський район Київської області) різняться. Молодь відстоює проекти зі створення місць для активного відпочинку, представники освітніх та культурних закладів – проведення Інтернету.

Селищний голова Олександр Поліщук спільно з громадою працюють над концепцією проекту

Також було презентовано й інші проекти: інформаційно-комунікативні технології в школі; забезпечення медамбулаторії медичним устаткуванням – електрокардіографом; облаштування спортивного майданчика для дітей; створення місця для відпочинку та купання; зелений ставок – зона культурного відпочинку; інтернет у школу та бібліотеку.

Учасники з Радинки (Поліський район Київської області) обговорювали проекти, які б вони хотіли реалізувати найближчим часом: багатофункціональний с/г кооператив; створення місць для сміттєзвалищ; зразкове село – благоустрій та впорядкування центру села; ремонт базарної площі.

На думку Парасковії Кирпель, виховательки дитячого садку в с. Новий Корогод (Бородянський район Київської області), у порівнянні з минулим заходом, який проходив у форматі світового кафе, цього разу громада села була більш активною: сміливіше велися дискусії, ставилися гостріші питання.

«Не можна сказати, що громада села Новий Корогод стала дуже активною, достатньо й пасивних людей. Однак цей захід дав можливість зібратися людям, вони вже не просто заговорили про проблеми громади, а й залучилися до їх вирішення, – повідомила пані Парасковія. – Після заходу ми вже збиралися та обговорювали проект щодо створення спортивно-ігрового майданчику. Радую, що дехто вже готовий долучитися до його реалізації: шість осіб виявили бажання допомогти з піском, дехто – надасть необхідний інструментарій та дошки. Також ухвалили рішення, що з кожного двору зробимо збір хоча б по 50 грн».

Представники громади села Дружня (Бородянський район Київської області) презентували наступні проекти: зона відпочинку – візитівка с. Дружня; сільська газета; зона відпочинку та благоустрій центру села.

На думку учасників, успішна реалізація проекту залежить, у першу чергу, від готовності та небайдужості самої громади власними силами стимулювати та впроваджувати зміни в своєму селі чи селищі.

Проекти, які народилися під час відкритих просторів, – результат свідомої та скоординованої діяльності за участю справді зацікавлених членів громади. Перші значні успіхи громад ми побачимо протягом шести місяців.

За матеріалами
<http://inclusive.governance.org.ua/>

Селищний голова Петро Коноваленко спільно з громадою працюють над концепцією проекту

Жінки села Сукачі обмірковують ідеї розвитку громади

Представники громади с. Новий Корогод

Жителі с. Дружня обмірковують ідеї розвитку громади

КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Комунікація є ключовим напрямком управління будь-якою установою. Особливо це стосується органів місцевої влади, які мають кілька аудиторій з різними політичними перспективами та інтересами.

За умови доброго місцевого самоврядування, органи місцевої влади розміщуються в центрі тисяч громад. Вони повноважні насправді змінювати життя людей.

Місцева влада взаємодіє з багатьма сторонами. Існують внутрішні учасники – персонал та обрані представники, та зовнішні учасники – місцеве населення, сільські асоціації, підприємства, громадські організації та інші представництва громадського сектору на місцевому рівні; асоціації місцевих органів влади, уряд та партії на національному рівні.

Ці взаємовідносини створюють не тільки можливості для органів місцевої влади,

а й відповідальність. Сила взаємовідносин значною мірою залежить від якості комунікації.

Муніципалітетам потрібно знати, що відбувається на національному рівні та серед муніципалітетів; вони повинні мати змогу слідкувати за розвитком національної політики; вони повинні мати змогу вчитися на кращих практиках країни. Вони також мають бути цілком обізнані з конкретними потребами та очікуваннями місцевих жителів та організацій.

Кожна зацікавлена сторона повинна бути поінформована щодо успіхів свого муніципалітету, його пріоритетів, потреб та очікувань. Співробітники та обрані

представники повинні усвідомлювати стратегічні пріоритети муніципалітету та його плани. У кожному муніципалітеті керівництво повинно розуміти реалії роботи на передовій.

Хороша внутрішня комунікація сприяє духу співпраці. Це є ознакою хорошого управління.

У співробітників буде бажання працювати краще, якщо вони усвідомлюватимуть, що вони роблять свій внесок в досягнення стратегічних цілей місцевої влади

ЕФЕКТИВНА КОМУНІКАЦІЯ НЕ ЗВОДИТЬСЯ ЛИШЕ ДО ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Не менш важливу роль відіграє обмін інформацією та зворотній зв'язок. Місцеві органи влади повинні інформувати всіх осіб, з якими вони взаємодіють. Проте якщо вони хочуть розвивати свою організацію та надавати послуги високої якості, їм необхідно слухати та брати до уваги почуте.

А. Внутрішні комунікації

За умов хорошої внутрішньої комунікації персонал та обрані представники добре поінформовані. Це сприяє їх інтеграції всередині організації та формує у них почуття належності, а також створює здорову трудову атмосферу та підсилює ефективність.

Хороша комунікативна стратегія встановлює діалог в рамках місцевої влади між її персоналом та обраними представниками шляхом:

- їх інформування щодо ключових питань, досягнень та викликів;
- пояснення пріоритетів, проєктів та політичних позицій;
- отримання їх реакції та коментарів відносно ключових питань та інформування щодо майбутніх дій.

Б. Зовнішні комунікації

Зовнішні комунікації життєво необхідні, перш за все, для того, щоб забезпечити відданість осіб, з якими відбувається взаємодія, місцевій владі та їх готовність підтримати її ініціативи, а по-друге, співвіднести послуги з реальними потребами таких осіб. Громадяни, громадські організації, місцеві підприємства та засоби масової інформації – кожен з них має певний інтерес.

Хороші комунікації з зовнішніми учасниками процесу можуть бути дуже корисними:

- Споживачі послуг можуть надавати зворотну інформацію стосовно того, які послуги вони хотіли б отримувати, та відносно якості отриманих послуг;
- Місцеві підприємці можуть допомогти місцевій владі зрозуміти потреби бізнес-спільноти та визначити способи залучення і розвитку інвестицій та нових підприємств і сфер бізнесу; вони можуть зробити внесок у стратегії місцевого економічного розвитку, спрямовані на боротьбу з бідністю, скорочення безробіття та розвиток навиків підприємництва;
- ЗМІ цікавлять ключові політичні питання, що впливають на місцеву громаду; вони можуть інформувати громадян щодо нових стратегій та успішних ініціатив, а також інформувати місцеву владу про думку громадян;
- Громадяни хочуть почуватися впевненими, що їх місцеві органи влади намагаються робити хорошу справу, та що вони (громадяни) можуть висловити свою думку стосовно ключових питань та запропонованих стратегій.

Справжня відповідальність вимагає хорошої комунікації

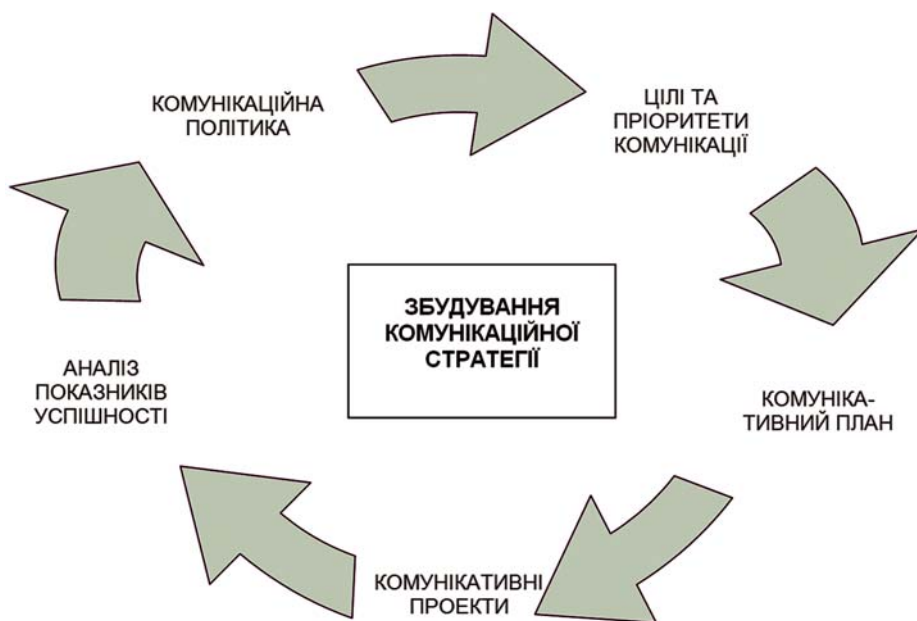
Що таке комунікаційна стратегія?

Організація повинна розуміти своє «комунікативне середовище».

Воно визначатиме її комунікаційну політику та встановлюватиме завдання та пріоритети її комунікативної програми на підставі бачення, цілей та пріоритетів організації.

Воно визначатиме її комунікаційну стратегію.

Наступний крок – комунікативний план, який надає перелік конкретних коротко-, середньо- та довгострокових проектів, що дозволяють організації одночасно інформувати осіб, з якими вона взаємодіє, та їх слухати.

В. Комунікаційна стратегія

Хороша комунікаційна стратегія є важливою характеристикою належного місцевого самоврядування та сприяє забезпеченню надходження правильної інформації до належних аудиторій в правильний час.

Вона потребуватиме повної підтримки керівництва місцевої влади. Існує 4 основні критерії успіху:

1. Керівництво переконане у важливості комунікацій.
2. Керівництво погоджується, що комунікації мають стратегічно плануватися (так само, як і будь-яка інша управлінська функція), обирає комунікативну стратегію та контролює її запровадження.
3. Керівництво надає достатній бюджет та ресурси та підтримує професійний підхід.
4. Керівництво регулярно вносить зміни до комунікативної стратегії у зв'язку зі зміною політичного та фінансового середовища кожного року.

ВСТАНОВЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЗАВДАНЬ ТА СТРАТЕГІЙ

Місцева влада повинна ставити довгострокові та середньострокові комунікативні завдання, а потім зосереджуватись на стратегіях, за допомогою яких вони будуть реалізовані.

Приклад:**Довгострокові завдання та стратегії (3 роки)****1. Створення місцевої влади, яка діятиме як представник громади:**

- а) Інформувати всю цільову аудиторію про її місію, функції та діяльність;
- б) Сприяти співпраці з партнерськими організаціями;
- в) Покращити бренд (репутацію, логотип, імідж);
- г) Розробити методичну програму професійної підготовки для новообраних представників;
- д) Організувати брифінги для громадських організацій та підприємств щодо діяльності місцевої влади.

2. Збільшити залучення ЗМІ**з метою позитивного висвітлення місцевої влади в ЗМІ:**

- е) Організувати тренінги для журналістів;
- ж) Збільшити кількість статей та теле-радіо-шоу, висвітлюючи питання місцевої влади в позитивному світлі;
- з) Розпочати кампанію, розміщуючи платну рекламу у різних засобах масової інформації;
- і) Просувати членів місцевої влади та керівництва в ролі експертів, які коментуватимуть актуальні новини (ефективне управління, надання послуг тощо);
- к) Покращити комунікативні навички обраних представників та персоналу.

Приклад:**Короткострокові завдання та стратегії (1 рік)****1. Встановлення двосторонньої комунікативної системи:**

- а) Сприяння обміну передовою практикою з іншими органами місцевої влади;
- б) Встановлення контактів з іншими органами місцевої влади;
- в) Сприяння проведенню заходів, які сприяють налагодженню особистих контактів;
- г) Розроблення засобів комунікації для сприяння обміну інформацією;
- д) Використання нових технологій для сприяння обміну інформацією.

2. Встановлення корпоративних цінностей місцевої влади серед персоналу та обраних представників:

- е) Навчати персонал та обраних представників корпоративним цінностям;
- ж) Створити сприятливу атмосферу для впровадження інституційних змін;
- з) Обмінюватись інформацією з працівниками та обраними представниками щодо місцевої влади.

РОЗРОБКА КОМУНІКАТИВНОГО ПЛАНУ

Комунікативний план – це ряд певних конкретних проектів (заходів, публікацій, програм), що сприяють органам місцевої влади у досягненні їх цілей.

Ці проекти, які створюються з метою реалізації комунікативних завдань та стратегій, спрямовані на внутрішню та зовнішню аудиторію, можуть бути спорадичними або такими, що проводяться регулярно на коротко-, середньо- та довгостроковій основі. Проекти повинні також включати механізми зворотного зв'язку, такі як, наприклад, опитування працівників.

У комунікативному плані викладені всі комунікаційні проекти, які проводитиме місцева влада у наступному році та наступна інформація про кожний такий захід:

- Назва, опис, часові рамки та показники ефективності проекту;
- Відповідальна особа/підрозділ та бюджет;

- Партнери, якщо проект був розроблений у співпраці, та цільова аудиторія.

Комунікативний план – це динамічний документ, який повинен переписуватись щорічно, зважаючи на бюджет та пріоритети. Комунікативний план також може складатись для певного проекту, який має важливе значення, наприклад, для просування певних послуг.

ДЕЯКІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ

Існує безліч засобів для внутрішньої та зовнішньої комунікації: їх вибір обмежують лише уява та бюджет.

Однак дуже важливо обрати засоби, які відповідають аудиторії.

Деякі компанії погоджуються частково фінансувати комунікативні проекти місцевих органів влади, якщо вони вбачають потенціал для себе, що стосується популяризації, репутації та потенційних клієнтів.

Такі спонсори зазвичай бажають розмістити свій логотип у публікації або на місці проведення заходу.

A. Друковані матеріали

Великі, комплексні багатокольорові документи на глянцевому папері потребують значних витрат. Ви можете зв'язатись з деякими друкарськими компаніями та розпитати про варіанти заощадження бюджетних коштів.

Бюлетень	<i>Листи</i>
Рекламні продукти	<i>Візитівки</i>
Прес-огляд:	<i>Брошури або довідник</i>
Календар	<i>Запрошення</i>
Карта країни	<i>Річний звіт</i>
<i>Довідник обраних представників</i>	

D. Заходи

На заходах надається визначна можливість пропагувати органи місцевої влади:

Публічні збори	<i>Особистий прийом</i>
«Відкриті» заходи	<i>Навчальні семінари</i>
Тренінги для персоналу та обраних представників	<i>Кіоски</i>

B. Аудіовізуальні матеріали та візуальна підтримка

Такі матеріали сприяють присутності місцевої влади на конференціях або семінарах.

Транспаранти/слайди
Відео
Плакати та банери

E. Засоби для надання консультацій

Ніколи не забувайте прислуховуватись до аудиторії. Зворотній зв'язок щодо послуг органів місцевої влади не надається добровільно. Необхідно буде спонукати реакцію аудиторії. Отримана інформація буде для вас безцінною.

Огляд	<i>Круглі столи</i>
Збори громади	<i>Скриньки для пропозицій</i>
Електронна пошта	<i>Запити або скарги</i>
Скринька органу місцевої влади	<i>Зворотній купон</i>

C. Електронні комунікації

Перш, ніж розробляти електронні засоби комунікації, місцева влада повинна впевнитись, що її персонал та обрані представники зможуть користуватись ними.

Численні організації витратили багато часу та грошей на створення сучасних веб-сторінок, в той час як значна частина аудиторії не мала необхідної техніки для користування такими сайтами.

F. ЗМІ

Універсальний підхід, з використанням різних засобів масової інформації, є найбільш ефективним.

Платна реклама	<i>Прес-конференція</i>
Постійна рубрика	<i>Випуск новин</i>

Відносини зі ЗМІ є складною частиною комунікативної стратегії, однак можуть стати одним з найпотужніших інструментів органу місцевої влади

ДО УВАГИ КОРЕСПОНДЕНТІВ СІЛЬСЬКИХ ГАЗЕТ!

Програма Kiplinger була занонсована, щоб допомогти зробити кращим використання нових онлайн-інструментів та каналів у галузі громадської журналістики

Мета цієї програми полягає у вивченні механізмів використання соціальних медіа, проведення журналістських розслідувань, створення повідомлень про громадську діяльність, розгляд онлайн-інструментів та етичних питань, які виникають під час роботи з соціальними медіа.

Для одержання стипендії необхідні документи:

- коротка біографія (не більше 150 слів).
- коротке пояснення того, яку б вигоду

програма Kiplinger дала претендентові та його редакції (максимум 200 слів).

- Веб-посилання на три останні історії, щоб продемонструвати свої здобутки.
- Два посилання на тих осіб, які можуть дати рекомендацію щодо вашої роботи (ПІБ, посада, організація, e-mail, тел.).

Заявники з усіх країн можуть подати заявку на цю програму.

На цю стипендію можуть претендувати журналісти друкованих, телевізійних та

електронних ЗМІ, які мають досвід роботи 5 або більше років.

Фонд Kiplinger покриває витрати на навчання, проживання, харчування та проїзд.

Термін подачі заявки:
до 30 листопада 2013 року.

Додаткова інформація на сайті:
http://www.kiplingerprogram.org/kiplinger_program/index.html

РОБОТА З ПРЕСОЮ

Органи місцевої влади повинні встановити гарні зв'язки з журналістами, які висвітлюють її проблеми.

А. Зворотній зв'язок від ЗМІ

На певному етапі у журналіста виникає бажання дізнатись ставлення органів місцевої влади до різних питань, наприклад, фінансування громадських організацій або нового законодавства. Органи місцевої влади повинні використати таку можливість з метою забезпечення собі підтримки; у свою чергу вони здобудуть довіру як експертна організація.

- Швидко відповідайте на телефонні дзвінки або електронні листи, надаючи відповідну інформацію. Домовтесь про проведення інтерв'ю, якщо того бажає журналіст.
- Обрані представники та персонал повинні знати, як треба поводитися із запитом, отриманим від ЗМІ.
- Запевнитись в тому, що речники отримали необхідну інформацію про можливі питання.

Б. Активна взаємодія зі ЗМІ

Організації з гарною комунікативною стратегією самостійно провокують запити ЗМІ; вони не чекають на них, а самі створюють інформаційні приводи. Місцева влада повинна постійно з'являтися у газетах та журналах, бути на слуху на радіо та телебаченні.

- Познайомтесь з журналістами, які працюють у сфері громадських справ та політики
- Пов'яуйте актуальні новини з діяльністю місцевої влади з метою більшої зацікавленості ЗМІ.

В. Зв'язки зі ЗМІ у кризових ситуаціях

Уявіть собі кризову ситуацію, наприклад, конфлікт між органом місцевої влади та забудовником. Якщо журналіст дізнається про це, як поводитиме себе місцева влада зі ЗМІ?

Якщо органи місцевої влади відмовляються відповідати на складні питання або вдають, що все йде як заплановано, ЗМІ та громадськість запідозрять, що органи місцевої влади щось приховують. У період кризи стосунки зі ЗМІ повинні бути відвертими та щирими, відповіді надаватись швидко та у спокійному тоні.

Є декілька способів, як реагувати на негативну критику в ЗМІ:

- Запропонувати журналісту, який проводить інтерв'ю, посаду в органах місцевої влади.
- Надіслати лист до газети, пояснюючи позицію місцевої влади.
- Якщо більшість ЗМІ прагнуть отримати інтерв'ю, необхідно організувати прес-конференцію.
- Зрозуміти обидві сторони; завжди існує два погляди на одну ситуацію.
- Ніколи не відповідайте фразою «без коментарів» на питання репортера.
- Керівництво місцевої влади повинно активно шукати вихід з кризової ситуації. Інформація для преси є настільки ж ефективною, як і дії.
- Гарний речник завжди може представити негативний репортаж у позитивному світлі. Необхідно так подати ситуацію, щоб продемонструвати сильні сторони органів місцевої влади.

КЛЮЧОВА ІНФОРМАЦІЯ

- Гарна внутрішня комунікація забезпечує усвідомлення персоналом пріоритетів керівництва та усвідомлення керівництвом потреб персоналу.
- Зовнішня комунікація забезпечує розуміння та підтримку цілей місцевої влади.
- Існує чіткий зв'язок між якістю комунікації та ефективністю організації.
- Комунікативна стратегія представляє належні ідеї належним людям в належний час, за допомогою речників та комунікативних засобів.
- Метою комунікації є можливість вислухати та висловитись, зокрема для організації.
- У професійному світі комунікаціями треба займатись професійно.
- Без гарної комунікативної стратегії місцева влада не зможе донести свої принципи.
- Необхідно проявляти ініціативу. Краще залучати ЗМІ, ніж бути ігнорованими.

КРАЩИЙ ЗВ'ЯЗОК МІЖ ЗМІ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

- Проведіть захід з метою покращення взаєморозуміння між ЗМІ та місцевою владою:
 - круглий стіл з репортерами, обраними представниками та посадовцями;
 - сесію тренінгів, на яких зосереджуватиметься увага на тому, що цікавить журналістів, та способах взаємодії з ними;
 - тренувальну прес-конференцію та відео зйомку учасників з навчальною метою;
 - поширення брошури про організацію гарних зв'язків зі ЗМІ.
- Організуйте групу експертів місцевої влади, надаючи коментарі щодо поточних питань.
- Упевніться, що будь-яке оголошення, прес-реліз або прес-конференція дійсно є «новиною». Знайдіть оригінальний погляд, точку зору на подію. Якщо місцева влада матиме репутацію такої, яка надає нудну інформацію, ЗМІ втратять до неї інтерес.
- Підготуйте для ЗМІ прес-реліз на тему «Історії успіху».
- Створіть цікаві можливості для фоторепортерів на прес-конференції, щоб краще проілюструвати інформацію, яку ви прагнете донести.
- Регулярно надсилайте листи місцевим редакторам газет щодо питань місцевої влади, підписані секретарем місцевої ради або мером.
- Запропонуйте речнику місцевої влади виступити в прямому ефірі на радіо або телешоу у форматі «гарячої лінії» (під час якої громадськість матиме можливість телефонувати та ставити питання щодо певних проблем).
- Домовляйтесь з редакціями радіо, телебачення та друкованих видань щодо запуску регулярного шоу за участі осіб, що залучені до служби у місцевій владі, публікацію статей з питань самоврядування.

СЕЛО НА ПОРОЗІ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Щорічно з мапи нашої держави зникає близько 20 сіл.
У сільській глибинці залишаються здебільшого люди похилого віку,
а молодь у пошуках перспективи виїздить будь-куди.
Не є винятком й Полтавська область.

Людмила Даценко
«Зоря Полтавщини»

Тільки протягом останніх 15-17 років зникло з карти краю понад 50 сіл. Ще 500 населених пунктів нині можна вважати депресивними, тобто такими, що не мають перспектив розвитку. Більш ніж у 100 селах мешкає по 10-15 жителів, у 50-ти – по 5, чимало й таких сіл, де залишилися доживати віку 1-3 жителі.

– Ми щорічно «списуємо» кілька населених пунктів, тому що там немає вже навіть хат чи інших будівель. У сільській поселенській мережі області нині є 56 тисяч садиб, у яких немає постійних жителів, з них 12-15 тисяч тих, де люди проживають тільки у літній час, – розповідає начальник головного управління Держкомзему в Полтавській області Григорій Шарий. – Зміни меж у частині розширення (тобто вони

розвиваються) за останні 25 років потребують 420 населених пунктів із загальної кількості 1876 населених пунктів поселенської мережі Полтавщини.

Безумовно, викликано це економічними чинниками, а конкретніше – відсутністю бюджетоутворюючих підприємств. Якщо свого часу це був хутір, то був і хутірський уклад, там жили селяни, які мали землю, вели хутірське господарство, або, як його називають у Європі, фермерське. Якщо в радянські часи це був відділок сільгоспідприємства, то там були ферма, тваринницькі приміщення, робочі місця, виробничий і рілничий підрозділи, автогараж. Нині у 107 сільських радах (це приблизно 357 населених пунктів) немає жодного фермерського господарства.

Тобто цей бюджетоутворюючий елемент відсутній. Господарські двори (в будь-якому вигляді, де є хоча б одне робоче місце) відсутні у половині сільських населених пунктів області, – наголошує Григорій Шарий. – Тобто селяни пораяються тільки в особистому підсобному господарстві. Такі населені пункти перспектив розвитку не мають, бо немає робочих місць – і це головне для селян. На жаль, зникають села з прекрасною інфраструктурою навіть у приміському Полтавському районі, й тільки через те, що людині ніде працювати й немає джерел матеріального забезпечення.

Варто додати, що загалом в області не мають постійної роботи майже дві третини сільського населення. ■ VASSR

ПОВЕРТАЮЧИСЬ ДО ПИТАННЯ ПРО РИНОК ЗЕМЛІ

Село з побоюванням очікує на запровадження Закону «Про ринок земель».
Адже численні експерименти, які впродовж десятиліть проводилися над селом і селянами,
засвідчили, що інтереси простої людини від землі залишаються, як правило,
поза увагою мудрих мужів-законотворців, а тим паче – скоробагачків.
А отже, селяни знову опиняться один на один зі своїми проблемами, які неодмінно
виникатимуть із впровадженням «великомасштабного руху землі». І хто від цього виграє?

Варто згадати, що в 1980-х – на початку 1990-х років, за часів колективного господарювання на землі, українське село немовби отримало нове дихання. Колгоспи-мільйонери й навіть середняки щедро інвестували розвиток соціальної інфраструктури, в населених пунктах будувалися житло, школи, спортмайданчики, Будинки культури... У село поверталася молодь. Саме з розвалом усталеної системи господарювання почалася й руйнація села, чому певною мірою сприяло й розпаювання колгоспних земель. Шалена інфляція й тимчасовий безлад у сільгоспуправлінні зробили свою справу. Через брак обігових коштів для розрахунку за грошові позики була практично знищена галузь тваринництва. Оскільки обробляти власні

земельні паї було нічим, селяни здебільшого здавали їх в оренду. Чимало орендарів поспішали спершу наповнити власні кишені, а вже потім децицію віддати громаді, відтак і почали в селах закриватися клуби, бібліотеки, заклади торгівлі, з'явилися безлюдні й занедбані людські оселі...

Доцільним видається запитання (хоча воно і є риторичним): чому ж тоді в країнах Заходу за повної відсутності колективних форм господарювання ситуація із розвитком соціальної інфраструктури зовсім інша?

Чи змінить ситуацію ринок землі? Якщо творці цього закону й чимало чиновників, а також власники земельних паїв, яким

вони дісталися у спадок, із нетерпінням чекають зняття мораторію на продаж сільськогосподарських земель, то ті, котрі працюють на землі, очікують запровадження ринку земель із острахом.

– Земельний пай нині для мене є хорошою підмогою, – каже Михайло Прокопчук із Шишацького району. – Це і якась додаткова копійка, й зерно для утримання домашньої худоби та птиці. Але моя земельна частка знаходиться всередині великого земельного масиву, і якщо паї сусідів купить один і той же власник, то виходить, що мені теж доведеться продати свій наділ. І хоча я робити цього не хочу, та хіба в нас хтось рахується із думкою простих людей? – бідкається селянин. ■ VASSR

ДУМКА ЕКСПЕРТА

■ **Григорій Шарій,**
начальник головного управління
Держкомзему в Полтавській області

– Я не прогноую масової купівлі паїв фізичними особами, тим більше для сільськогосподарського виробництва. У 1998 – 1999 роках, згідно з указами Президента України Леоніда Кучми, було надано право купівлі землі. В нашій області продано лише 210 земельних паїв із 350 тисяч. Паї не викупили навіть поблизу хорольської траси, прилеглої до автостради Київ-Харків-Должанський, – зазначає Григорій Шарій.

– Якщо продаж тієї чи іншої ділянки тягтиме за собою зміну цільового призначення сільськогосподарських земель, під інвестиційний проект, наприклад, до певної міри можлива купівля земель.

Оскільки з числа покупців виключено юридичних осіб, то Закон «Про ринок земель», як на мене, дуже звужений. Адже ми забуваємо про те, що нам треба розвивати нафтогазову й металургійну промисловість. А як вона розвиватиметься, якщо землю може купувати тільки фізична особа?

По суті, потенційний інвестор не зрозуміло яким чином має надати кошти органам місцевого самоврядування, а потім органи місцевого самоврядування для громадських потреб та інших цілей викуплять паї у їх власників і нададуть цю земельну ділянку в оренду юридичній особі, яка хоче будувати підприємство чи інший об'єкт.

Але ж ми повинні формувати нормальний інвестиційний клімат і нормальні інвестиційні умови. До того ж, такого ступеня розораності земель, який існує нині в області, не повинно бути. Це раніше вели екстенсивне землеробство, яке потребувало додаткової робочої сили, нині ж ситуація змінилася кардинально.

З іншого боку, ринок земель сформований у частині економічного руху землі за рахунок оренди. В тому числі й на 49 років – таких угод приблизно 10 відсотків. Я думаю, що кінцева редакція Закону «Про ринок земель» буде дуже виважена, й держава зарегламентує ринок земель.

Чималий обсяг робіт мають виконати законотворці після прийняття зазначеного закону. А саме: треба буде приймати Закон «Про державний іпотечний банк» та вносити зміни або формувати нове законодавство про дієвих осіб, які працюють в аграрному секторі. Тобто закони про сільськогосподарську діяльність, про сільськогосподарські підприємства. Адаптувати ці закони до державної регуляторної політики в галузі земельних відносин, – вважає Григорій Шарій.

Наступний блок питань – це охорона земель. Використання земель в оренді й бажання отримати від цього надприбутки спричиняє в багатьох випадках погіршення їх фізичних властивостей, а не внесення органіки – пониження якісного складу ґрунтів.

У державі нині відсутні економічні стимули для конкретних землевласників чи землекористувачів, аби ті дбали про підвищення родючості ґрунтів, як відсутні й економічні санкції до тих, хто призвів до погіршення родючості. Якщо ми входимо в ринок, мали бути б розроблені ринкові механізми й важелі впливу на землевласників і землекористувачів.

Реєстрація юридичних осіб має бути тільки там, де знаходиться земельна ділянка. Тоді податки сплачуються у селах, а не в Києві, Харкові, Одесі, в офшорах і поза ними, – розповідає Григорій Шарій.

Обов'язковим є узгодження виробничої інфраструктури з поселенською мережею, узгодження кількості землі з кількістю поголів'я худоби та органічним землеробством, з підвищенням родючості землі та іншими факторами, які б на це впливали позитивно, і створення робочих місць. Хто має землю, тим більше бере

державну землю в оренду, той має створювати робочі місця.

Варто зазначити, що районні державні адміністрації на Полтавщині йдуть цим шляхом, вони узгоджують передачу земель запасу з розвитком тваринництва, з соціальними платежами.

На думку Григорія Шарого, земельний платіж до бюджету сільської ради має становити 1% від нормативної грошової оцінки вартості землі – це 115 гривень за гектар, з індексацією – майже 200 гривень.

При середньому розмірі земель сільради близько 5-7 тисяч гектарів це буде мільйон і більше гривень. Такий бюджет дозволить сільській раді утримувати дитсадок, комунальне підприємство, розвивати соціальну інфраструктуру.

– Усе йде від землі й від земельних платежів. Ні на яких дотаціях ніхто в економічний рай не потрапить. Полтавська область утримує у багатьох випадках поселенську мережу, розвиваючи тваринництво, утворюючи робочі місця. На сьогодні це позитиви, але цей рух не набув у державі масового економічно-соціального впливового характеру.

Якщо будується 10-15 тваринницьких комплексів на 1800 сіл, то це мізерний економічний і соціальний вплив. Якби будувалось 150 на 1500 сіл – це те, що потрібно, – вважає начальник головного управління Держкомзему в Полтавській області Григорій Шарій.

– Якщо ж економічний чинник менше 3 відсотків, він не впливає на загальну тенденцію, і його можна взагалі не брати до уваги. Але кроки ці треба робити, і я вважаю, що прийняття Верховною Радою України Закону «Про ринок земель» в цілому позитивно вплине на соціально-економічний розвиток села, бо це змусить державу привести до цивілізованого стану Земельний кадастр та Державний реєстр землевласників і землекористувачів, на якісно новий рівень управління державними землями перейде Державне земельне агентство. Буде сформована реальна ціна на землю, й вона підлягатиме реальному оподаткуванню.

А звідси – реальні місцеві бюджети й відповідні видатки, що має забезпечити розвиток інфраструктури населених пунктів. ■ **VASSR**

ЯК ОЖИВИТИ ВІДУМЕРЛУ СПАДЩИНУ?

В Україні понад 2 млн гектарів офіційно вважаються нічийними. Переважно їх власники на старості літ залишилися без спадкоємців. Тож в останню мить свого життя їм не було кому передати своє майно та землю. Про проблеми відумерлої спадщини – інтерв'ю із завідувачим кафедрою землевпорядного проектування Національного університету біоресурсів і природокористування України Андрієм Мартином.

Тарас Тернівський,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань

■ Андрій Мартин

Доволі часто потенційні спадкоємці не заявляють свої права на земельні ділянки, адже здебільшого мешкають у містах і тому не мають наміру займатися сільським господарством.

Така земля, що втратила свого власника, називається відумерлою спадщиною. Її площа щороку зростає. Значною мірою це зумовлено складною демографічною ситуацією, яка склалася в селах. Переважно в них залишилися люди похилого віку. Згідно з результатами минулорічного опитування, проведеного Проектом USAID «Агроінвест», 24,1% власників земельних паїв вивпнилося 70 і більше років.

– На превеликий жаль, тема відумерлої спадщини набуває все більшої актуальності, – розпочав розмову Андрій Мартин. – Всі ми знаємо про мораторій на відчуження сільськогосподарських земель, який триває вже понад десятиріччя. Через нього власники земельних ділянок сільськогосподарського призначення не можуть ними вільно розпоряджатися.

І досить масовим стає явище, коли власники пайових ділянок помирають, не передавши їх у спадок. Наприклад, вони не мають спадкоємців або спадкоємці не з'явилися за прийняттям спадщини чи були відсторонені від її прийняття.

У цих випадках земельні ділянки «зависають» у повітрі. Їх неможливо законним чином використовувати. Сільськогосподарські виробники не мають в кого їх брати в оренду. Треба проходити досить складну процедуру визнання спадщини відумерлою. Лише тоді земельні ділянки переходять у комунальну власність тих територіальних громад, де в останнє проживали померлі особи.

– Як ця ситуація виглядає в регіонах?

– Відумерла спадщина в деяких регіонах України становить вже 15-20% від загальної площі розпайованих земель. Особливо це стосується поліських областей – Чернігівської, Рівненської, Житомирської. Демографічна ситуація на селі тут є особливо складною: багато людей помирає і невідомо, хто має виконувати обов'язки власників земельних ділянок.

– До розв'язання проблем, пов'язаних з відумерлою спадщиною, могли б долучитися місцеві органи влади...

– Органи місцевого самоврядування дуже часто не знають, як розпорядитися своїми правами на визнання спадщини відумерлою. Багато голів сільських та селищних рад не мають належної правової освіти, не знають, як сформулювати відповідні позовні вимоги до суду, а це стає перешкодою на шляху повернення «нічийних» земель в економічний оборот. Хоча насправді, якби територіальні громади оформили на себе права на ці земельні ділянки, вони могли б надавати їх сільській молоді, людям, які зараз переїжджають в сільську місцевість і прагнуть самостійно займатися сільським господарством. Наприклад, колишнім військовим.

Але не працюють відповідні правові механізми. Складно працювати із судами. І через це маємо й економічні проблеми: немає надходжень до бюджету, земля перетворюється на «мертвий» актив. І при цьому всі розуміють, що ці землі фактично використовуються, але нелегально.

– Виходить, що відумерла спадщина спонукає до корупції?

– Так. Ці землі переважно використовуються сільськогосподарськими

підприємствами, але використовуються протизаконно. Укладаються неформальні домовленості з правоохоронцями, посадовцями сільських рад та місцевих адміністрацій тощо. І тільки після цього на самовільне використання «нічийних» земель закриваються очі. Але які ці домовленості – всі прекрасно розуміють. Територіальні громади від цього жодної копійки не отримують. Хоча, безперечно, хтось на цьому багатіє, адже кожен гектар сільськогосподарської землі щорічно приносить користувачу декілька тисяч гривень прибутку.

– Які ще проблеми можуть виникати з оформленням відумерлої спадщини?

– Уявімо таку ситуацію: помер земле-власник. Він володів земельною ділянкою в Кіровоградській області, а сам проживав у Києві. Помер, не маючи спадкоємців, а тому земельна ділянка, згідно з Цивільним кодексом України, має перейти у власність столичної територіальної громади. Відтак, Київська міська рада мусить розпоряджатися землею у віддаленому селі. Зрозуміло, що це – абсурд, але фактично такі ситуації є досить поширеними.

Інша неоднозначна ситуація – в кожному районі є будинки для осіб похилого віку.

Туди привозять бабусь та дідусів, за якими вже немає кому доглядати. І для них ці будинки стають останнім місцем проживання. При цьому територіальні громади, де розташовані будинки престарілих і де востаннє проживали ці бабусі та дідусі, можуть претендувати на всі земельні ділянки, які їм належали.

Але ж це також може ставати причиною виникнення абсурдних ситуацій, коли територіальні громади, де розташовані будинки престарілих, спроможні перетворитися на своєрідні «латифундії» районного масштабу.

Треба все зробити так, щоб земля ставала власністю тієї територіальної громади, де вона знаходиться, і щоб цю землю можна було використати, перш за все, на користь членів цієї громади. І використати швидко. Бо чим швидше ми це зробимо, тим швидше підуть надходження до місцевого бюджету, сільська молодь зможе швидше отримати землю для ведення агробізнесу.

– Який термін відводиться для визнання спадщини відумерлою?

– Один рік. Цивільний кодекс України передбачає, що в разі, якщо особа

померла і потенційні спадкоємці у річний строк не заявили своїх прав на спадщину, орган місцевого самоврядування, де востаннє проживала померла особа, має право подавати позов до суду про визнання спадщини відумерлою.

– Чи готова українська влада до вирішення проблем, пов'язаних з відумерлою спадщиною?

– Зараз до Верховної Ради внесені законопроекти, якими хочуть надати можливість передачі у державну власність земельних ділянок, власники яких померли. Але поки що це лише законопроекти. Вони повинні дуже серйозно дискутуватися. Тому що, наприклад, земельна ділянка дуже часто є не єдиним майном померлого власника. Ще є хата, рухоме майно.

І розривати спадщину на кілька шматків (це забере один, це – другий, а це – третій) не дуже добре. Тобто, тут не обійтись без серйозного обговорення.

Потрібно, аби експерти розібралися, як ліпше все це організувати, щоб потім земля отримувала дійсно хороших господарів і працювала на користь українського суспільства. ■ VASSR

ПОТРІБНІ ЗМІНИ В ОРЕНДНИХ ВІДНОСИНАХ!

Орендні відносини на селі залишаються пріоритетними. За даними дослідження Проекту USAID «АгроІнвест», майже 80% власників земельних паїв здають їх в оренду. Про те, як складаються орендні відносини в Україні, говорили учасники круглого столу «Перспективи орендного землекористування в АПК», який недавно відбувся в Києві.

**Максим Назаренко,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань**

Якими ж є ці перспективи? Судячи з усього, і після відкриття ринку землі орендні відносини не відійдуть у минуле. Це засвідчує той факт, що вони розвинені у багатьох інших країнах, де ринок землі працює давно й успішно. Наприклад, у Великій Британії на умовах оренди обробляється 40% усіх сільгоспугідь, у США – 50%, а в Німеччині – близько 70%.

В Україні в оренді перебуває понад 17 млн гектарів. Майже половина з них, згідно з даними народного депутата, члена Комітету Верховної Ради з питань аграрної політики та земельних відносин Григорія Смітюха, належить пенсіонерам. А це говорить про соціальну роль орендних відносин.

Кілька років тому Кабінет Міністрів підіграв селянам, в тому числі – пенсійного віку. Своєю постановою від 11 жовтня 2011 року він збільшив оціночну вартість землі. З 1 січня 2012 року 1 гектар в Україні сягає понад 20 тис. гривень.

Нормативна грошова оцінка має велике значення. Чим вона вища, тим більше грошей нараховується власникам землі у вигляді орендних платежів. Та це можливе лише в тому випадку, якщо землевласники підпишуть з орендаторами новий договір про оренду землі, в якому врахують всі новації згаданої урядової постанови.

Не заборгувала селянам і Верховна Рада: 2008 року вона підкоригувала закон «Про оренду земель». Тепер, відповідно до його нової редакції, влада рекомендує встановлювати мінімальний розмір орендної плати на рівні 3% від нормативної грошової оцінки землі.

Як показують результати згаданого дослідження Проекту USAID «АгроІнвест», рекомендований владою мінімальний розмір орендної плати не влаштовує більшість землевласників: 22% опитаних власників паїв назвали його несправедливо заниженим, а 44% – занадто малим.

Серед народних депутатів є чимало бажаних суттєво підвищити рівень орендної плати. Вони готові хоч сьогодні підняти його до 10% і навіть вище, та щоразу наштовхуються на нерозуміння з боку своїх колег-парламентарів, які, віддаючи перевагу економічному прагматизму, виступають проти бажання вирішувати соціальні питання через оренду землі популістськими методами.

Такий радикалізм неодмінно призведе до суттєвого здорожчання собівартості сільськогосподарської продукції, до втрати нашими аграріями зовнішнього та внутрішнього ринків. А це неприпустимо для країни, яка досі відчуває наслідки недавньої економічної кризи і де більшість

населення змушене рахувати навіть не гривні – копійки.

Не важко передбачити, як на таке різке підвищення рівня орендної плати відреагують ті, хто її сплачує. Справа в тім, що багатьох із них не влаштовує навіть нинішній розмір орендних відрахувань. Вони вважають його завищеним. Такої думки дотримуються 32% опитаних Проектом USAID «АгроІнвест» орендарів.

Нічого не залишається, як шукати компроміс між тими, хто володіє землею, та тими, хто її обробляє. І часто вони його знаходять. Останнім часом нерідкими є випадки, коли сторонам за взаємною згодою вдається підняти рівень орендної плати до 5%, а іноді – до 5,5% від нормативної грошової оцінки.

Такі показники стали можливими завдяки високій динаміці розвитку вітчизняного АПК, яка спостерігається впродовж кількох останніх років.

Активність власників земельних паїв у вирішенні орендних питань зможе зіграти неабияку роль, та проблема полягає в тому, що достатньої активності з їх боку не спостерігається. І це багато в чому можна пояснити. Згідно з інформацією, на яку під час круглого столу посилався координатор напрямку аграрної політики

Проекту USAID «АгроІнвест» Олександр Муляр, 42,4% власників ніколи не стояли на своїй землі, а 32,3% навіть не бачили її.

Інші учасники заходу нагадали, що понад 20% власників землі або вже встигли змінити свої сільські адреси на міські, або, будучи корінними городянами, отримали наділи в спадок. Тому від своєї землі опинилися на відстані, яка часто нараховує десятки, а то й сотні кілометрів. І тому не цікавляться її долею.

Нові дані, наведені Олександром Муляром, змусили учасників круглого столу більш реально оцінити ситуацію, що склалася в земельній сфері. Згідно з ними, лише 9,9% власників землі знають про її нормативну грошову оцінку, а 20,5% – про рекомендований владою мінімальний розмір орендної плати. Решта досі мало розбираються в цих питаннях.

Не завжди орендодавцям вдається знайти спільну мову з органами влади. Згідно з дослідженням Проекту USAID «АгроІнвест», майже у третини власників паїв (32,5%) виникають суперечки з ними. І часто ці непорозуміння стосуються саме орендних відносин.

Як відомо, на початку нинішнього року набув чинності закон «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень». Його розробники обіцяли, що тепер в Україні значно спростяться процедури державної реєстрації

земельних наділів, які перебувають у приватній власності, та орендних прав.

На жаль, такий оптимістичний прогноз не справдився. Не підтвердилися й занепокоєння тих спеціалістів, які стверджували, що нова реєстраційна система на повну силу запрацює не відразу, а через 3-4 місяці, в гіршому випадку – через півроку. Мовляв, їй знадобиться час для того, щоб усі механізми притерлися, випробувалася технологія, а спеціалісти збагатились новим досвідом.

На вулиці вже осінь, а землевласники та орендарі досі стикаються з тим, що зареєструвати договори оренди – вкрай складне завдання. На круглому столі відзначалося, що в окремих районах щотижня реєструється не більше 2-3 договорів, які стосуються земельних відносин.

Державна реєстраційна служба прагне створити комфортніші умови для орендодавців та орендарів.

Вона запропонувала їм записуватися в попередню чергу на реєстрацію орендних договорів. Та виявилось, що ця новація теж не всіх влаштувала, бо ж такі черги розтяглися на довжелезний час.

Представник одного з агрохолдингів підтвердив це: за його словами, в окремих районах України його сільгоспдприємство

зможє зареєструвати договори оренди, підписані з власниками паїв, не раніше весни 2014 року. А доти вони змушені використовувати землю з порушенням чинного законодавства.

Така ситуація набуває масового характеру, і в цьому полягає її небезпека.

На своє вирішення чекає й питання оплати за оренду землі. У більшості випадків з власниками паїв розплачуються сільгосп-продукцією чи послугами. Наприклад, оранкою городів, транспортуванням дров, вугілля тощо.

Останнім часом українська громадськість активно обговорює законопроект «Про обіг земель сільськогосподарського призначення». Велика увага в ньому приділяється й орендним відносинам. Вперше пропонується встановити мінімальний термін оренди землі у 15 років.

Підвищений інтерес до законопроекту не випадковий. До нього досі залишається чимало зауважень, та не виключено, що вже найближчим часом документ потрапить на розгляд до Кабінету Міністрів. А звідти йому пряма дорога до Верховної Ради.

Держземагентство зацікавлене в прискореному просуванні законопроекту. Воно не лише його розробляло, але й допрацьовувало, а також ініціювало громадське обговорення. ■ VASSR

ДЕЩО ПРО ОРГАНІЧНІ ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ

1. Що таке «органічні продукти харчування»?

Термін «органічні продукти харчування» зазвичай означає продукти харчування, що були вирощені без штучних добрив та не були оброблені будь-якими синтетичними пестицидами або стимуляторами росту, включаючи гормони та антибіотики.

Вакцини можуть бути використані при вирощуванні тварин, але використання ветеринарних препаратів загалом мінімізоване за виключенням лікування; у таких випадках м'ясо тварин буде виключене з сертифікації.

2. Чи органічні продукти харчування безпечніші, ніж звичайні? Чи означає це, що люди в меншій мірі будуть відчувати проблеми зі здоров'ям, купуючи лише органічні продукти?

Органічні продукти харчування мають значно нижчий вміст залишків синтетичних агрохімікатів, таких як штучні пестициди, гербіциди, фунгіциди та ветеринарні препарати (напр., антибіотики та гормони росту). На сьогодні дуже важливо усвідомлювати, що органічні продукти харчування можуть все ще містити деякі побічні залишки забруднення ґрунту та навколишнього середовища, навіть якщо концентрація цих залишків є дуже низькою.

3. Чи дозволене використання генетично модифікованих організмів в органічному с/г виробництві?

Органічні продукти харчування не повинні містити ГМО інгредієнти. Хоча є відсоток дозволених до використання неорганічних інгредієнтів у продуктах, які промарковані як органічні, але навіть ці неорганічні інгредієнти не повинні містити ГМО.

4. Які засоби дозволені до використання в органічному с/г?

Будь-які речовини (засоби, дозволені добавки), що використовуються в органічній системі удобрення ґрунту, контролю за шкідниками та хворобами, лікування тварин чи для якості тваринних продуктів, або приготування, консервування і зберігання продуктів харчування повинні узгоджуватися з відповідними національними постановами/стандартами (чи міжнародними, якщо сертифікація проводиться згідно міжнародних стандартів).

6. Які вимоги до землі на якій вирощені органічні продукти харчування?

Земля є частиною програми, запровадженої згідно Постанови Ради (ЄЕС) № 2078/92 від 30 червня 1992 року, про методи с/г виробництва, сумісні з вимогами захисту

навколишнього середовища та розвитку сільських територій (1); або Частина VI Постанови Ради (ЄС) № 1257/1999 від 17 травня 1999 про підтримання розвитку сільських територій Європейським Сільськогосподарським Керівництвом та Фондом Гарантування (EAGGF) та покращення і анулювання відповідних Постанов(2); або як частина іншої офіційної програми, якщо ця програма може гарантувати, що не були використані продукти, перелічені в частинах А і В Додатку II; або ділянка землі була природною чи сільськогосподарською територією та не оброблялась продуктами, переліченими в частинах А і В Додатку II.

NOP

§ 205.202 Вимоги до землі.
Будь-яке поле чи ділянка землі, з якої збирався врожай та яку планується перевести в статус «100% органічна», «органічна» або «зроблено з використанням органічних (вказати інгредієнти)» повинна: оброблятися відповідно до умов, наведених у §§ 205.203-205.206; не повинні застосовуватися заборонені субстанції, перелічені у § 205.600, протягом трьох років до збору врожаю § 205.103 Ведення обліку сертифікованими операторами.

Сертифіковані оператори повинні вести облік вирощування, збору врожаю, подальшої його обробки, якщо вони мають намір продавати свою продукцію як «100% органічна», «органічна» або «зроблено з використанням органічних (вказати інгредієнти)»

Облік повинен:

- Постійно оновлюватися, якщо проводяться сертифіковані операції;
- Повністю відображати всі процеси сертифікованих операцій, містити детальну інформацію та бути зрозумілими для аудиту;
- Вестися не менше п'яти років від дати створення;
- Бути достатнім, щоб демонструвати відповідність Актам та Постановам цієї частини.

JAS

Повідомлення 59, Стаття 4:
Наступні критерії удобрення, сівби та посадки, контролювання шкідливих тварин та рослин повинні витримуватися принаймні три роки до першого збору врожаю багаторічних культур (за виключенням пасовищних трав), і принаймні два роки до сівби чи посадки однорічних культур. У випадку розробки нових полів або полів, які не оброблялися,

заборонені субстанції не повинні використовуватися принаймні два роки, та ці критерії потрібно витримати принаймні один рік під час обробки земель.

8. Що означає «Інспекція» та «Сертифікація»?

Інспекція – оцінка (перевірка) виробництва, послуг чи переробки. Під час інспекції визначається відповідність виробництва специфічним або загальним вимогам, напр., Постанова ЄС, Стандарти БІО-Лан тощо. Сертифікація – рішення, винесене на основі результатів інспекції та зроблене іншою особою, ніж інспектор. ОС – сертифікаційний орган, акредитований згідно ISO/IEC Guide 65 (Загальні вимоги до органів з системою сертифікації продукції).

9. Скільки часу потрібно для отримання сертифікату після інспекції?

Сертифікаційне рішення виноситься протягом приблизно трьох місяців після інспекції (якщо були наявні всі необхідні документи). Дуже важливо, щоб оператор був добре підготований до інспекції. Зателефонуйте нам та запитайте про список необхідних документів. Це заощадить час для вас, інспектора та сертифікатора!

10. Які організації в Україні можуть допомогти мені продати органічну сертифіковану продукцію на місцевому та/або міжнародному ринку?

Органік стандарт є інспекційним та сертифікаційним органом та не може допомагати вам продавати вашу продукцію! Зв'яжіться, будь ласка, з однією з наступних організацій, які мають досвід у продажу органічної продукції та розвинену мережу в Україні й за кордоном: Асоціація БІОЛан, Федерація Органічного Руху України, Клуб Органічного Землеробства, Органік Ера, Натур Бутік та інші.

11. Яке значення має внесення компанії в список Європейського Союзу?

06.12.2011 Європейська Комісія опублікувала офіційний документ, що містить перелік контролюючих органів, які здійснюють свою діяльність поза межами ЄС. Це означає, що з 01.07.2012 операторам, сертифікованим цими компаніями, до яких входить Органік Стандарт, для експорту своєї продукції достатньо оформити лише експортний (транзакційний) сертифікат (документ, що оформлюється сертифікаційним органом і повинен супроводжувати кожну партію товару на експорт). Раніше імпортер повинен був отримати відповідний дозвіл державних органів своєї країни для того, щоб завезти на територію ЄС партію органічної продукції, – так званий імпортерний дозвіл. ■ **VASSR**

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИСАВ ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ВИРОБНИЦТВО ТА ОБІГ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА СИРОВИНИ»

Закон визначає державну політику у сфері органічного виробництва, спрямовану на розвиток внутрішнього ринку органічної продукції, виробництво органічної продукції високої якості, охорону довкілля, відтворення та раціонального використання природних ресурсів, охорони здоров'я населення, здійснення державного нагляду під час виробництва, переробки, маркування, перевезення, зберігання та обігу органічної продукції, описує загальні принципи та підходи щодо контролю органічного виробництва в Україні та передбачає розробку детальних правил, що забезпечать більш практичне формулювання положень Закону та їх практичне застосування.

Загальний огляд положень Закону Виробництво та обіг органічної продукції
Закон передбачає формування системи державного нагляду, що має забезпечити можливість простежити кожен органічний продукт на всіх стадіях виробництва, а також державний нагляд за виробниками органічної продукції та формування єдиного державного реєстру виробників органічної

продукції. Крім того, Закон передбачає оцінку придатності земель, визначення зон виробництва органічної продукції та визначення критеріїв якості земель та їх придатності для виробництва органічної продукції.

Система контролю

Одним із важливих напрямків, які визначає Закон, є система державного нагляду за органами, що здійснюють сертифікацію органічного виробництва, та запровадження таких термінів, як «орган з оцінки відповідності органічної продукції» та «підтвердження відповідності виробництва органічної продукції». Відповідно до даної редакції Закону, сертифікація органічного виробництва називається «оцінка відповідності» та буде проводитись органами, призначеними у визначеному законодавством порядку. Органи з оцінки відповідності, що будуть проводити оцінку відповідності виробників органічної продукції, повинні бути акредитованим Національним агентством України з акредитації та включені до реєстру органів з оцінки відповідності.

Державна підтримка

Державна підтримка суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у сфері виробництва та обігу органічної продукції, буде надаватися відповідно до Закону України «Про державну підтримку сільськогосподарства України».

Маркування

Закон передбачає єдиний державний логотип, яким буде маркуватись органічна продукція та дозволяє використання інших недержавних логотипів на маркуванні органічної продукції та використання кодового номеру органу, який здійснив підтвердження відповідності.

Перехідний термін

Закон набуває чинності через три місяці з дня його опублікування та передбачає розроблення та приведення у відповідність всіх інших пов'язаних законодавчих актів та підзаконних документів, передбачених даним Законом.

РЕАЛЬНІ ПРОПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ АГРАРІЯМ УКРАЇНИ І НЕ ТІЛЬКИ

За 25 років, з моменту організації Інституту біоорганічної хімії та створення науково-технологічного Центру «Агробіотех» Національної Академії наук та Міністерства освіти і науки, розроблені і зареєстровані 15 екологічно безпечних регуляторів росту рослин. Частина цих регуляторів зареєстровані в Російській Федерації, Республіці Білорусь, Казахстані, Німеччині, Китаї. За останні 7 років у рамках міжнародного співробітництва (підтримка українського

науково-технологічного центру та фінансування 3-х проектів США) проведено комплекс фундаментальних і прикладних досліджень по створенню природних полікомпонентних біостимуляторів росту рослин, що мають крім регуляторних властивостей ще біозахисні (інсектицидні, акарицидні і нематодцидні) властивості. Проведено комплекс фундаментальних досліджень і розкрито механізм фізіологічної дії біозахисного ефекту. Доведено, що біостимулятори активізують синтез малих регуляторних si/mi RNA, які є основними складовими імунної системи рослин проти хвороб, шкідників, у т.ч. нематоди.

Розроблено методи виділення si/mi RNA. В основу цих досліджень покладено відкриття феномену RNA інтерференції лауреатами Нобелівської премії 2006 р, в галузі фізіології та медицини американцями Ендрю Фаером і Крейгом Меллоу.

Використання біостимуляторів сприяє збереженню генетичного потенціалу рослин, поліпшенню якості посівів, зменшенню залишкових кількостей пестицидів і мікоток-

синів у продукції, підвищенню стійкості до хвороб, шкідників, стресів, зниженню надходження іонів важких металів і радіонуклідів у рослину. Біостимулятори позитивно впливають на мікрофлору ґрунту (фосфатомобілізуючі і азотфіксуючі бактерії), що забезпечує підвищення ефективності засвоєння елементів живлення на 25-30% і дозволяє на 25% знизити норму добрив без зниження економічного ефекту.

Нами показано, що ознаки стійкості рослин під впливом біорегуляторів успадковуються і проявляються в другому, і навіть, третьому поколінні, як домінуючий гомозиготний локус без розщеплення.

Створено промислове біотехнологічне виробництво серії нових регуляторів росту рослин, в т.ч. і з біозахисним ефектом, здатне забезпечувати аграріїв на 10 млн гектарів посівів основних с/г культур, 38% виробленої продукції поставлено на експорт.

Директор ДП МНТЦ «Агробіотех» НАН України та Міністерства освіти і науки, доктор біол. наук Пономаренко С.П.

02160, Київ-160, Харківське шосе, 50
тел./факс (044) 559-66-17, 558-07-10

e-mail: sponom@ukr.net
www.agrobiotech.com.ua

РЕЦЕПТ УСПІХУ СІЛЬСЬКОГО КООПЕРАТИВУ

В Україні діє близько тисячі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Один із них успішно працює в Кременецькому районі Тернопільської області. Його назва – «Лосятинське молочне джерело». Досвідом кооперативу ділиться його керівник Микола Новосад.

**Тарас Тернівський,
Національний прес-клуб з аграрних та земельних питань**

– Назва кооперативу походить від назви нашого села – Лосятин. Звідси й наша відповідальність: ми не можемо працювати погано, бо це негативно позначиться на репутації села та наших односельців.

Це не просто слова. У селі розвинена соціальна відповідальність, а отже, і взаємна допомога. Люди завжди приходять на допомогу один одному. А це і є однією з передумов створення кооперативу.

– Це не єдина причина, яка вас згуртувала?

– Так, насправді причин було набагато більше. Одна з них мала економічний характер. Певний час з нашої місцевості люди активно виїздили на заробітки. Хто їхав у закордоння, хто до інших областей. Люди шукали роботу на стороні замість того, аби створювати робочі місця вдома.

До певної міри ми подали приклад, як можна діяти за умов, що склалися. 7 вересня 2009 року об'єдналися в кооператив. Відтак, і собі даємо раду, й інших забезпечуємо роботою.

Спочатку до створення кооперативу була залучена невелика ініціативна група, а на сьогодні вже згуртували 186 родин. Для нашого села це дуже багато, бо в Лосятині загалом мешкає лишень близько тисячі людей. Це якщо рахувати дорослих, малечу і людей похилого віку.

– З чого ви починали свою діяльність?

– З молочного напрямку. Багато хто з селян тримає корів, але не кожен здатен продавати молоко в місті. Туди ще доїхати треба.

Тому в селах організували кооперативний збір молока. Воно так і називається – збірне. Але те молоко не завжди буває якісним: до нього можна і водички додати. Та що я вам кажу, ви і самі знаєте, як усе це робиться...

До таких дій селян підштовхують закупівельні ціни на молоко. Зазвичай, закупівельники встановлюють на нього копійчані ціни і на тому наживаються. Хоча насправді закупівельні ціни мають бути набагато вищими.

Ми вирішили змінити ситуацію і тому перебрали на себе збір та охолодження молока, а також налагодили належну систему контролю за його якістю. Пішли на співпрацю з місцевим молокопереробним підприємством і увесь цей час перебуваємо у партнерстві з ним.

Маю сказати, що нам пішли назустріч. З обласного бюджету на закупівлю обладнання для охолодження молока і для лабораторії, яка визначає його якість, нам виділили 100 тис. грн. Для нас це великі гроші.

Перший успіх додав надій. Деякі з них ми теж успішно реалізували. Наприклад, отримали грант від благодійної організації «Добробут громад». За його кошти було закуплено 20 нетелів, 10 свиноматок, насіння картоплі та зернових. На реалізацію цього проекту районна влада надала співфінансування у розмірі 50 тис. грн. На ці кошти придбали мінітрактор. Так і розпочиналася наша робота.

– Чим ви ще займаєтесь?

– Вирощуємо полуницю. До нас уже приїждять переймати досвід.

Реалізовувати полуничний напрямок нам допомагають італійські та французькі спеціалісти проекту «Розвиток полуничних кооперативів в Україні». Він здійснюється за сприяння благодійної організації «Добробут громад» та компанії «Данон».

Ми мали серйозних конкурентів. На участь у цьому пілотному проекті претендували три області – Тернопільська, Львівська та Івано-Франківська, однак перемогла наша громада. Закордонні

фахівці постійно консультують нас, як вирощувати ягоди, як захистити рослини, виростити більше продукції, до того ж – продукції високої якості.

На якості продукції я наголошую особливо. Річ у тому, що ми постачаємо нашу полуницю відомій на весь світ французькій компанії «Данон», яка займається виробництвом молочних продуктів, у тому числі й йогуртів. Вона висуває високі вимоги до якості наших ягід. Тож ми суворо дотримуємося всіх технологій.

– Чому ви взялися за вирощування полуниці? Адже за нею важко доглядати, її збір потребує ручної праці.

– Наше село працелюбне. Понад 50 років воно вирощує полуницю, тож маємо досвід роботи з нею. Але ми відчули необхідність удосконалення технологій. Майже 2 роки збирали відповідну інформацію.

До нас приїздили провідні спеціалісти з Італії та Франції. Вони брали проби ґрунтів. За їх словами, наші землі найбільше підходять для вирощування полуниці садової. Тому що маємо і потрібні рельєфи, і вологи вистачає.

За цей час ми збагатилися сучасним технічним та технологічним спорядженням. Зокрема купили термоавтомобіль, який оснащений холодильним обладнанням.

Завдяки співфінансуванню Проекту USAID «Агроінвест» закупили охолоджувальну камеру, яка вже введена в експлуатацію і дає можливість зберігати полуницю перед її відправкою покупцям.

– В яких обсягах ви виробляєте свою продукцію?

– З кожним роком обсяги молока падають. Порівняно з тим, що ми мали кілька років тому, вони скоротилися десь на третину. Люди пускають худобу під ніж, оскільки тримати її в домашніх умовах стало

невигідно. І, звісно, це негативно впливає на результати нашої роботи.

Подібне спостерігається й в інших селах. Це свідчить про недосконалість державної політики в тваринницькій галузі. Якщо ми хочемо підштовхнути селян до того, аби вони збільшували поголів'я корів, їх треба чимось заохотити. Мають бути не лише податкові преференції. Бажано також подумати про те, де тварини випасатимуться, чим їх можна годувати взимку. А то всі землі переорані, а ціна на корми така, що до них уже навіть не доступитися.

З полуницею складається краще. Це перший рік, як ми її збирали. З одного гектара в середньому мали 15 тонн ягід. Це прогнозований урожай, який ми змогли виростити і вчасно зібрати.

Загалом під полуницю відведено 20 гектарів. Це площа паїв членів кооперативу. В наших планах збільшити її до 30 гектарів. Зараз проговорюється можливість залучати до вирощування полуниці домогосподарства. Ми готові надавати їм відповідні технології, елітні саджанці, необхідні знання, інформацію про ринок збуту цієї продукції.

– Що тепер будете робити з молочним напрямком?

– Ми його не кидаємо, навпаки, будемо розвивати. Все одно ситуація в тваринницькій галузі покращиться. Я в це вірю, бо село не житиме без корів.

– Яка проблема дошкуляє вам найбільше?

– Найбільша проблема полягає в тому, що податкова не визнає кооператив неприбутковою організацією. Наша позиція – треба діяти винятково в межах законодавства. Якщо законодавство визнає, що кооперативи мають бути неприбутковими, значить їм треба надавати цей статус. А зараз у законі одне, а насправді – інше.

– Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи – це перспективна справа?

– Так, перспективна, але цю роботу треба налагоджувати. Нею треба займатися постійно і, в першу чергу, на державному рівні. Українське село занепадає. Воно дуже важко пристосовується до ринкових умов. Високий рівень безробіття, відсутність доріг, нестача бібліотек, лікарень, а тепер ще й шкіл – усе це про наше сучасне село.

Обслуговуючим кооперативам самотужки не вдасться поліпшити ситуацію на селі, але їх внесок у цю справу може виявитися значним. Це треба розуміти і з цим слід рахуватися. ■ **VASSR**

ДУМКА ЕКСПЕРТА

■ Владислав Карпенко, спеціаліст з розвитку організацій виробників Проекту USAID «Агроінвест»:

– Значною мірою кількість сільських обслуговуючих кооперативів залежить від наявності обласних програм, спрямованих на їх підтримку.

Наприклад, якщо у Вінницькій області така програма діє протягом майже 5 років, то тут створено багато молочарських кооперативів.

Є хороші програми в Житомирській, Рівненській та в інших областях.

Особливо багато кооперативів там, де працюють або працювали проекти технічної допомоги.

«Агроінвест» у сфері розвитку кооперативів діє у двох напрямках.

Перший – це інформаційно-консультаційна підтримка і сприяння вдосконаленню законодавчого середовища, що регулює діяльність кооперативів.

Уже ухвалено новий закон, затверджені наказом Міністерства аграрної політики та продовольства примірні статuti, розроблені правила внутрішньогосподарської діяльності, методичні рекомендації з бухгалтерського обліку.

■ Наталія Ільїна, експерт з питань агрофінансування Проекту USAID «Агроінвест»:

– Якщо виникає потреба в кредитних ресурсах, то кооперативам є сенс звернути увагу на такі фінансові заклади, як кредитні спілки. Вони охоче працюють з дрібними сільгоспвиробниками, які, по суті, складають основу членства кооперативів.

Ми допомагаємо кредитним спілкам розробляти кредитні продукти, які максимально враховують особливості того чи іншого виду виробництва.

І один із таких кредитних продуктів – це вирощування полуниці у відкритому ґрунті. Він містить розрахунки, коли людині слід брати кредит, які у нього мають бути умови, щоб розпочати цей бізнес і, відповідно, яка сума коштів йому необхідна, щоб чи то купити саджанці, чи встановити крапельне зрошення, чи придбати необхідну техніку, підвести воду тощо.

Продукт розроблений з таким розрахунком, що, за бажання, сільгоспвиробник може

зараз ми працюємо над покращенням ситуації з оподаткуванням кооперативів.

Другий напрям стосується грантової підтримки. Ця програма діє вже протягом року. На сьогодні нею підтримано 13 кооперативів.

Допомога «Агроінвесту» спрямовується на впровадження проектів підтримки розвитку діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сфері післявиробничої обробки, зберігання та збуту продукції. В Україні виробляється дуже багато сільськогосподарської продукції, але що далі з нею робити, малі сільгоспвиробники не знають. Саме тому вони продають її з поля за безцінь.

Малі сільгоспвиробники не мають можливостей відсортувати продукцію, очистити її, розфасувати, зберегти для того, аби отримати додану вартість, яка часто перевищує первісну ціну у 2-3 рази. Поодинці організувати надання відповідних послуг вони не можуть.

Для цього треба мати чимало коштів, обладнання, необхідні потужності. І саме тому ми спрямовуємо малих сільгоспвиробників на об'єднання в кооперативи.

почати повертати основну суму кредиту після того, як отримає перший урожай.

Цей кредитний продукт ми розробили з використанням досвіду кооперативу «Лосятинське молочне джерело». Ми дуже вдячні йому за співпрацю.

Але це лише один приклад. Кредитні спілки продовжують цю роботу, і пропозиції кредитних продуктів для малих і середніх сільгоспвиробників постійно розширюються. Тому рекомендуємо і членам кооперативів, і іншим сільгоспвиробникам звертатися до кредитних спілок.

Кредитні спілки, які серйозно працюють у напрямі кредитування села, а таких на сьогодні близько 60 по всій Україні, можуть надати не лише кредит, а й консультацію щодо того, на що краще використати кошти, якій технології надати перевагу. На нашу думку, саме за такою співпрацею двох гілок кооперації – кредитної та сільськогосподарської обслуговуючої – майбутнє.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Громада села Бушеве Рокитнянського району Київської області виступає проти відновлення розробки гранітно-кам'яного кар'єру на місці Голубого озера.

Антон Гончарський,
оглядач з суспільно-політичних питань

Диво дивовижне – так можна сказати про Голубе озеро, захищене від людського ока дикоростучими плодовими деревами та чагарниками. Але про небаченої краси водойму з чистою та прозорою водою, що знаходиться біля села Бушеве, нині знають далеко за межами цього регіону.

Сюди у вихідні дні, й не тільки, приїжджають мешканці сусідніх районів та Києва, щоб відпочити, порибалити, поплавати. Людина, яка вперше випадково потрапила сюди, мабуть, відразу й не здогадалася б, що це Голубе озеро – рукотворне, а не витвір природи.

Воно з'явилося на місці тутешнього гранітно-кам'яного кар'єру, де ще у 60-х роках здійснювалися підривні роботи, гриміли вибухи й каміння розліталось на всі боки, іноді, за словами старожилів, долітали до окремих садіб, що знаходилися за 300-330 метрів від нього. Потім кар'єр закрили, а мешканці села Бушеве зітхнули з полегшенням, бо дочекались таки тиші врешті-решт. Особливо до вподоби це було пенсіонерам та людям, які поруч з Голубим озером купили будинки й стали дачниками. Але розмірений ритм життя та спокій порушила звістка про відновлення розробки гранітно-кам'яного кар'єру, котрий «дрімав», мов маленький вулкан, кілька десятиріч підряд.

З таким розвитком подій частина громади змиритися не забажала. Мешканці Бушевого провели громадські слухання, аби не допустити осушення озера та створення на його місці підприємства з видобутку граніту. Ініціатором зборів виступив депутат сільської ради Микола Сторчовий. На зібрання селяни запросили районне керівництво, власника ТОВ «Бушівський кар'єр», що має дозвіл на його розробку, виконуючу обов'язки голови сільської ради, але вони не з'явилися. Від влади, каже житель села Бушеве Петро

Клименко, окрім міліції, нікого не було. Був присутній голова наглядової ради Білоцерківського гранітного кар'єру Володимир Панасов, він як фахівець з означив, що зона тут перевантажена, бо є кар'єр у Синяві та біля Богуслава. На такій малій відстані, за екологічними нормами, відкривати ще один заборонено. Крім того, його розробка здійснюватиметься всього за 300 метрів від села. Тому є небезпека, що після осушення та зникнення Голубого озера, кар'єр поглине і частину Бушевого, адже може розширюватися переважно тільки у бік села. Люди з обуренням говорили про наміри бізнесменів знищити Голубе озеро й про те, що їм у цьому потурає місцева влада. Після бурхливих дебатів присутні на зборах більшістю голосів ухвалили рішення про заборону відновлення розробки кар'єру на місці Голубого озера та звернулися до Рокитнянської районної ради з вимогою скасувати дозвіл на розробку, виданий власникові «Бушівського кар'єру» Леонідові Річицькому. Як влада буде реагувати на волевиявлення громади, невідомо, ділитися своїми роздумами житель села Петро Клименко.

Хто за, хто проти?

Заради справедливості слід зазначити, що є депутати і мешканці села Бушеве, які не проти відновлення роботи кар'єру, мотивуючи це тим, що з'являться нові робочі місця й будуть певні надходження до місцевого бюджету, а рішення з цього приводу місцевими депутатами приймалися вже не одноразово.

Зокрема, 11 листопада 2008 року, під час головування Валерія Ткаченка, про надання згоди на отримання спеціального дозволу на користування надрами Бушівського родовища гранітів для ТОВ «СЕТТІ» та 9 лютого 2011 року, коли

сільську раду очолював Андрій Павлюк, для підприємства з іншою назвою – ТОВ «Бушівський кар'єр», зареєстрованого у селі Синява Рокитнянського району, як і попереднє. З того часу минуло більш ніж 2 роки, і тільки тепер депутати передумали щодо правильності свого рішення. Тому звинувачення у бездіяльності та висловлення недовіри виконуючій обов'язки сільського голови Валентині Поліщук, на мій погляд, є поспішним, більш емоційним, ніж обґрунтованим. До слова сказати, у селі Бушеве працює дитячий садок, бібліотека, художня самодіяльність, закуплені костюми, проводяться концерти. На жаль, усього цього у більшості сіл немає.

За словами виконуючої обов'язки сільського голови Валентини Поліщук, надання згоди на отримання спеціального дозволу на користування надрами по суті є формальним. Бо вся земля, що знаходиться за межами населеного пункту, – у розпорядженні районної влади та селян.

Наприклад, колишні колгоспні землі розпаювали аж до самих парканів. І навіть коли треба зробити заїзд до іншої садиби, то вільного клаптика землі вже не залишилося. Що стосується питання щодо Бушівського кар'єру, то сільська рада своїм рішенням надає лише згоду на отримання спеціального дозволу на користування його надрами, далі районна рада, потім обласна. І тільки після проведення експертиз, у тому числі екологічної, шляхом проведення аукціону визначається, хто отримує дозвіл на видобування гранітів даного родовища. Але так чи інакше, депутати, як і громада села Бушеве, поділилися на два табори. І що виявиться важливішим для селян і самої влади: спокій та чисте довкілля чи візьмуть верх меркантильні інтереси – покаже час. ■ VASSR

ЗА ГОД УЧАСТНИКИ ПРОГРАММЫ «СОЦИАЛЬНАЯ КАРТА КРЫМЧАНИНА» СЭКОНОМИЛИ БОЛЕЕ 40 МЛН ГРН

Социальные стандарты в Украине последовательно повышаются с 2010 года.

За это время заработная плата возросла на 59%, а пенсии – на 42%.

Однако прожить на одну пенсию нелегко. Для каждого пенсионера даже небольшая прибавка к пенсии – это подспорье. По поручению Председателя Совета министров Крыма Анатолия Могилева в Крыму разработали и внедрили уникальную Программу «Социальная карта крымчанина». Реализация социальных инициатив в Крыму позволила повысить пенсии миллионам людей пожилого возраста, инвалидам войны и участникам боевых действий.

Работа признана успешной

Масштабная программа стартовала в июне 2012 года и за полтора года успела зарекомендовать себя как эффективный механизм оказания адресной социальной помощи. Крымчане поддержали эту инициативу, и сегодня власть и социально ответственный бизнес совместно выполняют стратегические государственные задачи. «За время работы программа доказала свою высокую эффективность. Мы оказываем социальную помощь тем, кто более других в ней нуждается, повышаем социальные стандарты. Поэтому могу сказать, что на сегодняшний день программа реализуется успешно. Я благодарю всех, кто участвует в этой работе», – сказал Анатолий Могилев на совещании, посвященном реализации этого проекта.

Социальные карты получили 500 тысяч крымчан – ветераны и инвалиды войны, пенсионеры, граждане с ограниченными физическими возможностями, многодетные семьи, ликвидаторы последствий аварии на Чернобыльской АЭС. В том числе, более 155 тыс. таких карт социальные работники, волонтеры и члены общественных организаций выдали крымчанам на дому. Активно в работу включились представители социально ответственного бизнеса. Так, если еще в июне прошлого года в программе участвовали всего 249 объектов, то уже на сегодняшний день таких объектов насчитывается 1161.

Таким образом, количество объектов – участников программы увеличилось почти в пять раз. В настоящее время в программе участвуют 725 объектов торговли, 287 аптечных учреждений и 149 объектов сферы услуг. Важно, что получить скидку могут жители не только крупных городов, но и самых отдаленных поселков по всей территории Крыма. Анатолий Могилев поставил задачу – расширить географию реализации программы и дополнить перечень граждан, которые могут стать ее участниками.

Дешевле можно купить не только продукты, лекарства, но даже отремонтировать быттехнику

Изначально планировалось, что предоставлять скидки владельцам социальных карт будут продуктовые магазины, аптеки и объекты сферы услуг. Но уже сейчас к программе присоединились парикмахерские, магазины детских товаров, фотоателье, ателье по ремонту и пошиву одежды, обуви, часов, ювелирных изделий, а также зоомагазины, магазины техники, бытовой химии и парфюмерии, строительных материалов и многие другие. «На такую активность предприятий и настолько широкий спектр услуг даже не рассчитывали», – признаются в Министерстве социальной политики Крыма.

Корректировку претерпели и суммы скидок. С рекомендованных 5% они иногда достигают и 50% как, например, в парке львов в Белогорском районе «Тайган». В аптеках скидки достигают 10%, в стоматологических клиниках на услуги по лечению и зубопротезированию – до 15%.

Экономия в 40 миллионов каждый год

Согласно данным социального исследования, из 500 тысяч участников программы активными пользователями являются 70%. «Даже если в месяц участник проекта экономит 10 гривен, а у активного пользователя карты эта сумма в разы больше, то в год экономия составляет порядка 42 миллионов гривен. Это немалые деньги, которые по самому минимальному расчету экономят крымчане», – сообщил первый заместитель главы крымского правительства Павел Бурлаков.

В экономии убедилась и глава благотворительной организации «Крымская ассоциация приемного воспитания детей» Наталья Каленская. «Я пользователь социальной карты, у меня семья из одиннадцати человек. Благодаря программе, я экономлю по 200-300 гривен в месяц. У меня ребенок лежит в больнице после операции,

капельницы стоят 200 гривен, экономлю по 10 гривен на каждой. От всех приемных и многодетных семей хочу поблагодарить Совет министров за хороший проект. Жители других регионов Украины нам просто завидуют, нигде такой программы нет», – сказала на совещании многодетная мама.

Пенсионерам скидка, а в поселки – газ

Социальная защита всегда наиболее волнует людей. С вопросами о начислении пенсий, выплате пособий и материальной помощи крымчане обращаются к властям всех уровней. Так, во время президентского проекта «Диалог со страной» к Главе государства обратился 161 крымчанин. Среди них – житель села Заречное Симферопольского района Геннадий Ванашов. Он поднял действительно наиболее острую проблему – завершение газификации населенных пунктов Добровской долины. Строительство магистрального газопровода здесь завершили еще в 2012 году. Однако из-за долгов НАК «Нафтогаз Украины» перед подрядчиком ПАО «Крымгазстрой» природный газ в села так и не подали. Благодаря постоянному контролю и личному вмешательству Председателя Совета министров Автономной Республики Крым Анатолия Могилева, 2 октября в Добровскую долину пришел газ. Первую газовую плиту зажгли в доме по улице Сумская, 4. Хозяйка Людмила Барина поблагодарила крымское правительство за решение вопроса и помощь в газификации населенного пункта: «Мы ждали газ целый год, но это того стоит. Мы очень довольны».

В ближайшее время газ появится во всех домах по мере оформления лицевого счета на каждое домовладение. Для удобства жителей оформить необходимые документы для подключения можно на месте, в селе Заречное Симферопольского района.

<http://www.alushta-vestnik.com/?p=5327>

За материалами газеты Алуштинский вестник

ЛИДЕРЫ ВІНОДЕЛІЯ БАХЧИСАРАЙСКОГО РАЙОНА

Одним из них является ЧАО «Агрофирма «Черноморец» в селе Угловое Бахчисарайского района.

Хозяйство специализируется не только на виноградарстве и первичном виноделии, но и на садоводстве и полеводстве.

Предприятие основано в 2000 году на базе колхоза «Черноморец».

Сегодня это предприятие – достойный пример того, как на базе развалившегося колхоза может быть создано эффективное и нужное экономике производство.

Здесь есть собственная производственная и сырьевая база. Предприятие располагает 184 гектарами садов и 866 гектарами виноградников. Выращиваются черешня, яблоки, абрикос, персики. Сортовой состав винограда – Алиготе, Мерло, Ркацителли, Каберне, Пино Нуар и Саперави. Под выращивание столового винограда занято 46 га. На капельном орошении 393 га многолетних насаждений, из них садов – 64 га, виноградников – 329 га. Предприятие постоянно обновляет площади многолетних насаждений, доля молодых виноградников поддерживается на уровне научно-обоснованной нормы – 20%.

Цена вопроса – 400 млн грн

Такие предприятия должны развиваться, но без системных инвестиций это невозможно. Это понимает власть и делает все возможное для создания соответствующих условий. Президент Украины Виктор Янукович объявил курс на дерегуляцию бизнеса. За последние годы в стране значительно сократилось количество проверяющих органов и разрешительных документов. Власть создает цивилизованные и понятные условия для социально ответственного бизнеса, инвесторы видят эту работу и идут навстречу. Международные эксперты подтверждают высокий инвестиционный рейтинг Крыма.

Инвестор зашел и на Агрофирму «Черноморец». С 2011 года здесь реализуют масштабный проект по строительству нового завода по розливу виноградного вина и полной реконструкции завода первичного виноделия. Первая очередь реконструкции завершена в I квартале этого года. Дать старт работе второй линии приехал лично Председатель Совета министров Крыма Анатолий Могилев. «Крым нуждается в современных предприятиях, которые перерабатывают сырье, особенно сельскохозяйственное. Такой завод, созданный по последнему слову техники, можно назвать ноу-хау, достижением всего Крыма. В первую

очередь, инвесторов, которые поверили в Крым. Со своей стороны крымская власть делает все для того, чтобы такие предприятия развивались. Создание рабочих мест с высокой заработной платой, уплата налогов повышает уровень благосостояния Крыма и страны в целом. Поэтому крымская власть продолжит делать все возможное, чтобы таких предприятий было как можно больше во всех регионах автономии», – сказал Анатолий Могилев.

Вторая очередь реконструкции включает цех розлива, тарный склад и склад готовой продукции. Инвестиционный проект рассчитан на 2011-2015 годы. Его сметная стоимость – 400 млн грн.

Реализация инвестпроекта позволит существенно повысить производительность предприятия. Так, завод сможет перерабатывать 21,6 тыс. тонн винограда в сезон, а мощности линии розлива увеличатся до 1,5 млн дал. в год. Для сравнения, в прошлом году хозяйство переработало

4810,7 тонн винограда и произвело 394,7 тыс. дал. виноматериалов.

Безусловно, значительной будет не только экономическая, но и социальная отдача. Так, на предприятии уже создано 500 рабочих мест. В перспективе с расширением производства потребность в рабочих руках будет только возрастать. «Развитие таких производств позволяет выполнять задачу, поставленную Президентом Украины – создание благоприятных условий для жизни граждан независимо от места проживания, будь то крупный город или отдаленный поселок», – подчеркнул Анатолий Могилев.

Премьер Крыма отметил, что власть готова оказывать всестороннее содействие в рамках своих полномочий таким предприятиям. Восстановление производственной базы, особенно в сельских регионах автономии, является залогом социально-экономического развития Крыма и страны в целом.

В КРЫМУ РАЗРАБОТАЮТ ПРОГРАММУ «БИОЭТИКА И ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В ЗДРАВООХРАНЕНИИ»

В Крыму планируют разработать программу по улучшению качества медицинской помощи «Биоэтика и правовая культура в здравоохранении».

Программа будет разработана Министерством здравоохранения АРК совместно с Общественной организацией «Крымская правовая коалиция».

Программа включит несколько этапов, в том числе, практический, предполагающий тренинги для медицинских работников в области этики, деонтологии, психологии и права (обеспечение безопасности медицинской деятельности, соблюдение прав и обязанностей медицинских работников, соблюдении прав и свобод пациентов).

В этой работе активно участвуют молодежный министр здравоохранения

Анна Рубель и Координационный совет молодых врачей при Министерстве здравоохранения Крыма.

В рамках программы на официальном сайте Министерства здравоохранения АРК создана постоянная рубрика «Биоэтика и правовая культура», где будет размещена информация, актуальная для медработников и пациентов. Минздрав рекомендовал создавать аналогичные рубрики на сайтах учреждений здравоохранения Крыма.

«Создание успешного, эффективного и толерантного лечебного учреждения – приоритет в нашей работе, на этот результат направлена реформа системы

здравоохранения», – подчеркнул министр здравоохранения Крыма Александр Каневский.

Глава ведомства убежден, что важную роль в этой работе играет общественность. В настоящее время министерство ведет совместную работу с Общественными советами при Минздраве АРК и при Совете министров. В частности, предложено создать Крымскую Общественную организацию по защите прав пациентов.

Управление информационной политики Совета министров АРК
(По информации Министерства здравоохранения АРК)

АНАТОЛИЙ МОГИЛЕВ: СОЗДАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПРОИЗВОДСТВ – ЗАЛОГ РАЗВИТИЯ КРЫМА И СТРАНЫ В ЦЕЛОМ

Крым по праву является всемирно признанным центром виноградарства и виноделия. Солнечный полуостров славится уникальными сортами винограда и картой вин. Крымскому виноделию пришлось пережить немало испытаний.

Досталось виноградникам во время так называемого «сухого закона», когда уничтожались тысячи гектаров драгоценных насаждений. С развалом СССР Крыму в наследство остались старые виноградники, разрушенные системы орошения, большие площади, занятые когда-то многолетними насаждениями, вырубались под частную застройку. Кризис, который усугублялся десятилетиями, невозможно преодолеть в одночасье. Но позитивные тенденции уже есть. В Крыму работает республиканская программа по развитию садоводства и виноградарства, увеличиваются площади многолетних насаждений, закладываются новые виноградники, восстанавливается производственная база. Строительство и реконструкция современных предприятий, особенно в сельской местности, позволяет создать равные условия для жизни крымчан независимо от места проживания в рамках задач, поставленных Президентом Украины.

БІЗНЕС–КАРТА... МАЛОГО РУХУ

Допоки Україна не підписала з країнами Євросоюзу угоду про безвізовий режим перетину кордону для власних громадян, живемо в умовах, коли благі наміри запровадження пільг для окремих категорій волинян перетворюються на штучні перепони для вільного пересування інших людей.

Володимир Данилюк

Отже, 30-кілометрова зона можлива не тільки навколо зруйнованого в 1986 р. енергоблоку Чорнобильської АЕС ім. Леніна, де територія забруднена радіоактивними викидами.

Саме така відстань від нинішнього українсько-польського кордону стала мірилом, яке дозволяє значній кількості мешканців області отримати «Карту малого прикордонного руху». Перевагу вона дає єдину, але дуже вагому: її український власник, що не менш як 3 роки мешкає в цій зоні, може безвізово побувати в сусідній державі. Щоправда, на віддалі, яка не перевищує все тих же 30 км.

За умов, коли в доволі скромно економічно розвинутих прикордонних регіонах нашої країни про високі заробітки годі й мріяти, ця «карта» стає своєрідним карт-бланшем для покращення матеріальних статків не тільки окремо взятих громадян, але й цілих соціальних прошарків. Секрет її застосування дуже простий: треба розжитися на транспортний засіб, у який перед відправкою за кордон помістити якомога більшу кількість пального, котре потім з успіхом продати польським споживачам. На зворотній дорозі необхідно побувати в місцевих магазинах, де купити (бажано під час розпродажу) товари широкого вжитку або продукти харчування, котрі згодом можна вигідно реалізувати на волинському ринку. Таким чином одна-єдина поїздка приносить дохід, що перевищує тижневий заробіток тих земляків, які ходять на роботу удома.

Це, щоправда, стосується варіанту легальної вигоди. Коли ж говорити про «тіньовий бізнес», то контрабандні товари у вигляді тютюнових і алкогольних виробів здатні буквально озолотити їхнього власника: те, що в нас коштує в гривнях, у Польщі ціниться у два з половиною рази дорожче! Зрозуміло, якщо операція провалиться, винний надовго втрачає можливість відвідувати не тільки сусідню країну, але й інші держави, що входять до Європейського Союзу.

Навіть побіжний аналіз маршрутів, які обирають наші «картовики», говорить про суто комерційну складову їхніх візитів на той берег Західного Бугу.

Наші співвітчизники не відвідують музеїв, концертів чи якихось інших публічних заходів. За рідким винятком бувають у храмах. А коли вже говорити про якусь гуманітарну складову їхніх подорожей (наприклад, облаштування православних кладовищ на Холмщині чи Грубешівщині), то й до цього в них руки ніколи не доходять.

Наших братів-поляків ця ситуація, без сумніву, повністю влаштовує (за винятком проявів контрабанди). Бо везуть волиняни в Польщу не тільки пальне, горілки чи сигарети, але й валюту, яку витрачають на придбання товарів у тамтешніх крамницях. Зростання збуту, у свою чергу, позитивно позначається на діяльності польських товаровиробників.

А що натомість отримує Волинь? Фактично – дірку від бублика. Бо навіть якщо ввезений товар продається легально, то займаються його реалізацією переважно базарники чи дрібні підприємці. Тобто, доходів ні в державний, ні в місцеві бюджети майже ніяких.

Проте найбільше лихо, що почало набувати ознак епідемії, – це створення черг на українсько-польських пунктах пропуску «Ягодин-Дорогуск» і «Устилуг-Зосін». Інфраструктура цих МАПП є дещо відмінною, але на процес не впливає. Смуга руху (або кілька з них), якою повинні їхати транспортні засоби, що не належать громадянам Євросоюзу та дипломатам, заповнюється дедалі швидше.

Буквально цілі колони «картковиків» шикуються у довжелезні черги, що фактично унеможливають оперативне пересування інших українських громадян.

Наприклад, минулого тижня ошасливлені можливістю безвізово відвідувати прикордонні території Польщі спритники влаштували на нашому боці МАПП «Устилуг-Зосін» чергу, що починалася майже на околицях Володимира-Волинського і закінчувалася попід Устилугом! Мало того, дві смуги руху в Зосіні в бік України були паралізовані тими «картковиками», що вже з товаром поверталися додому. Коїлися взагалі дивні речі. Для того, наприклад, щоби нікого з «чужих» не пропустити в бік МАПП, ця зухвала публіка навіть ставила буси поперек дороги! Ну, а тим, хто дуже поспішає і не проти позбавитися кількох сотень гривень чи злотих, «доброзичливці» могли й «піти назустріч», поступившись місцем у ними ж і створеному стовпотворінні...

Кому потрібен такий «малий прикордонний рух»? І що ми отримуємо взамін? Хіба що появу кількох тисяч людей, які здатні за рахунок власної ініціативи забезпечити себе достатніми для прожиття в Україні коштами... Але чи не занадто мізерним є це мірило як завжди благородної ідеї, що перетворилася на чергову профанацію?

«ЧАСНИК – РОБОТА ЮВЕЛІРНА»

Їздиш світом, бачиш, як майже поміж скелями господарюють люди, та й думаєш: «А ми чим гірші?» Чим гірші піщані, та все ж родючі поліські землі? Навіть ті, що десятиліттями заростали бур'яном? Просто господаря сюди треба. Дбайливого. Прогресивного. І звісно ж – заможного. Бо з лопатою чи коником тут нічого не вдієш.

Оксана Бубенщикова

Турійському та Любомльському районам із цим пощастило. Адже віднедавна тут почали господарювати Андрій та Павло Шуми – корінні волиняни родом із Ковеля.

В аграрному бізнесі брати – не новачки. Бо хоч і молоді, та вже встигли заснувати потужне сільськогосподарське підприємство у Дніпропетровській області, де займаються зерновими й овочами. А віднедавна капітал вирішили вкладати ще й у поліську землю.

– Щоби нарощувати потужності, ще там, на Дніпропетровщині, ми з братом об'їздили багато континентів, училися господарюванню в Азії, Європі, Латинській Америці. І що більше бачили, то більше розуміли, наскільки благодатні умови має український, зокрема волинський аграрій, – зізнається Андрій Шум. А коли є бажання, помножене на можливості, невдовзі й результат з'являється. У нашому випадку – товариство з обмеженою відповідальністю «Волинь-Агро».

Зараз, розповідає Андрій Миколайович, товариство в процесі оформлення договорів. Адже два роки тому почавши на Волині з обробітку 600 га, нинішньої весни було засіяно півтори тисячі. А на осінь площі планується розширити

до 8 тис. га (по чотири у Турійському і Любомльському р-нах).

– Оскільки розорювати ми взяли поля, які тривалий час стояли забур'янені, то щоби «підживити» ґрунт, першим ділом засівали кукурудзу. Згодом додали ріпак. На орієнтир узяли також сою, жито, ячмінь, – провадить керівник ТзОВ. – А паралельно ще й овочівництвом зацікавилися. Адже в степовій зоні ці культури більше, ніж просто популярні. Там на наших овочевих плантаціях щодня працюють сотні робітників.

І хоча на Волині геокліматичні умови відрізняються, проте спеціально підібрана технологія вирощування овочів цілком може компенсувати брак сонця й чорнозему.

– До стандартних моркви, картоплі, буряку плануємо додати часник, – продовжує оповідач, зазначаючи: – Культура ця і складна, і цікава водночас. Але якщо врахувати, що полиці більшості наших супермаркетів зайняв китайський часник (яка його якість – самі розумієте), то ми вирішили змінити ситуацію та українському споживачеві запропонувати якісну й недорогу продукцію. Тим паче, що наше підприємство працює лише зі швейцар-

ськими та австрійськими препаратами. Догляду часник вимагає не абиякого. Особливо щодо норми сонця й води. Бо мінлива волинська погода, самі розумієте, не гарантує ні першого, ні другого. І як уже встигли переконалися брати Шуми, навіть на болотистій місцевості буває засуха.

– Тому перш, ніж узятися за вирощування часнику, мусили не лише поле підібрати без горбів і впадин та без бур'янів, не тільки ґрунт підживити і якісне насіння придбати, а й звісно ж – за техніку, зокрема й поливальну, подбати, – перелічує аграрій. І наскільки це все вдалося, покажуть майбутні врожаї. Бо вже цього року 100 гектарів планується засадити зимовим часником.

Попри нарікання селян, мовляв, картопля чи морква тепер не в ціні, брати Шуми в отриманні прибутків не сумніваються. От тільки на яких саме культурах зупиняться, покаже час.

– Виростити овоч – це тендітна, навіть сказав би – ювелірна робота. Але все ж вигідна. Просто клаптик городу й дядько з лопатою – це вже пройдений етап. Сьогодні аграрний світ робить ставку на великі площі й потужну техніку. Тільки так можна знизити собівартість продукції та згодом зайняти свою нішу в аграрному бізнесі, – переконалися Андрій Шум.

Техніки у товаристві не бракує: в наявності близько тридцяти одиниць. Причому вартість окремих агрегатів може сягати чотирьох мільйонів! Тобто, самі розумієте, наскільки це потужні машини та який коефіцієнт корисної дії мають.

– Та й за висококваліфікованих спеціалістів не слід забувати. Саме вони все прорахують, спрогнозують. А з хорошою командою і хороших результатів можна очікувати, – каже співрозмовник.

Що ж до вільних земель, котрі є неодмінним фактором сучасного господарювання, то тут

брати Шуми надію покладають на обласну та районну владу і, звісно, – на сільські громади.

– Ми вже маємо, з чим порівнювати, і тому широко вдячні керівникам Волині. В області реально сприятливий бізнес-клімат. Нам допомагають і з землею, і з документами, і з вирішенням виробничих питань. Навіть у таких, здавалося б, дрібничках, як придбання пального, і то підкажуть, – наголошує Андрій Миколайович. А чому таке сприяння? Мабуть, тому, що влада і бізнес працюють на спільну мету – підняти сільське господарство краю.

– Для когось мої слова можуть здатися пафосом, та коли ми з Павлом вирішили заснувати на Волині агрофірму, на меті мали не лише особистий зиск (бо вільних площ і в інших областях вистачає). Не менш важливим було для нас стимулювати розвиток малої батьківщини, дати роботу людям, які тут живуть. Навіщо буде їхати до Польщі, коли не гірші заробітки вдасться отримувати тут? І при цьому не залишати дітей, не розбивати сім'ї...

Поки що фірма дала роботу 35 мешканцям Любомльського і стільком – Турійського р-нів. Проте із розширенням діяльності зросте й кількість вакансій.

Голова Любомльської райдержадміністрації Олександр Дзядук тільки «за», аби такі підприємці приходили в район:

– Дякуючи цим господарникам, дякуючи тому, що взялися обробляти чималі площі, дев'ять наших сільрад уже мають виконаний бюджет. І тих 700 тисяч гривень, які отримали місцеві громади завдяки земельному податку, можна буде спрямувати чи на ремонт садочка або клубу, чи на придбання оргтехніки, чи на інші потреби.

А ще більше радує керівника виконавчої влади, що серед багатообіцяючих інвесторів району – не лише брати Шуми. На кінець року Любомльщина сподівається на появу підприємства, котре займатиметься м'ясним і молочним скотарством.

– У нас є величезна прибузька територія. Це луги і, самі розумієте, прекрасна кормова база. Тому є попередні домовленості, аби на землях Бірківської сільської ради відвести площі під пасовища, а в селі Мильськ – утримувати корів, – ділиться планами Олександр Дзядук. – Точні цифри ще зарано називати. Однак мова йде про не менш як півтисячі голів великої рогатої худоби.

Тепер головне – не збавляти темпи й таки довести: вкладати гроші у поліську землю також вигідно.

У КОЖНОМУ РАЙОНІ – МОЛОЧАРСЬКИЙ КООПЕРАТИВ

У 2013-му влада не змінюватиме обраного курсу розвитку сільського господарства та, як і торік, левову частку своєї уваги зосереджуватиме на підтримці сільських аграріїв. На фінансування регіональних сільгосппрограм із місцевих бюджетів спрямовано 15 млн грн. А 27 тис. господарів минулоріч отримали фінансову підтримку з державної казни.

Олена Лівіцька

Наразі влада активно вивчає досвід аграріїв Польщі та Литви. Зокрема, планує спільні проекти щодо цього напрямку зі спеціалістами Мазовецького воєводства (Польща). А в рамках проекту ЄС – співпрацюватиме з Литвою щодо розвитку сільських територій.

Загалом же, як відзначив під час колегії директор департаменту агропромислового розвитку облдержадміністрації Юрій Горбенко: «Із 33,3 мільйонів гривень, які надійшли в область, 16,3 – спрямовано на виплату дотації за утримання та збереження поголів'я великої рогатої худоби. Ще 8,7 – відшкодовано витрат за закупівлю 1936 установок індивідуального доїння».

До позитивів слід віднести і той безумовно втішний факт, що в області торік вперше за багато літ вдалося припинити тенденцію спаду поголів'я ВРХ. Щодо іншої статистики, то у 2012 р. обсяги виробництва сільгосппродукції в усіх категоріях господарств області сягали 6,2 млрд грн. Зросло валове виробництво всіх сільсько-господарських культур. Маємо позитивну динаміку зі збільшення посівних площ. В обробіток ввели понад 40 тис. га ріллі, яка облогувала. За розвитком сільгосп-виробництва область – шоста в державі, за обсягами – 12-та.

Нині на Волині міркують над тим, як стимулювати створення дрібних сільгоспокооперативів. У кооперації мають бути зацікавленими самі селяни, позаяк ця форма організації передбачає насамперед однотайність, вміння працювати «в одній упряжці». Але однозначно: позитивний досвід небагатьох кооперативів (і молочно-чарських, і інших), що вже діють, перекоонує у необхідності їхнього створення. Таким чином одноосібникам легше збувати продукцію, простіше претендувати на отримання допомоги від держави.

Відтак під час колегії наголосили: за дорученням голови облдержадміністрації Бориса Клімчука, у 2013-му в кожному районі Волині має бути створений як мінімум один молочно-чарський кооператив.

ТОМТАТО – СИН КАРТОПЛІ Й ПОМІДОРА

Можна придбати рослину, яка одночасно вродить картоплю й помідор, – це томтато. Британські вчені схрестили ці овочі... Автори запевняють, що до генетичної інженерії чи клонування не вдавалися. Лише поєднали помідори черрі з картоплею, зростивши стебла обох рослин. За саджанець продавці хочуть 15 фунтів (200 грн). За умов доброго догляду він дасть до 500 маленьких солодких томатів і кілька бульб білої картоплі.

ВИНОГРАД НА БУЛЬБУ НЕ ЗАМІНИВ БИ Й ПІД РОЗСТРІЛОМ

Микола Чумак із села Цевеличі Локачинського району на 12 сотках вирощує понад 40 сортів цих солодких ягід.

Сергій Наумук

Ну хто б подумав, що на Волині можна виплекати виноград? Наш край усе-таки не Крим чи Закарпаття. Проте Микола Чумак заперечив усталену думку про невиноградську Волинь: він розводить понад 40 сортів лози! І всі чудово родять, але на два тижні пізніше, ніж у Криму.

Кілька років тому Микола Іванович поспілкувався з родичкою своєї сусідки, яка приїхала з Херсонщини. Вона розповіла про тамтешні виноградники. І він загорівся ідеєю на крутому схилі біля домівки й собі облаштувати щось подібне. Почав цікавитися спеціалізованою літературою. Першу сотню саджанців замовив у Херсоні. До закладки виноградника підійшов зі знанням справи: під кожен кущ викопав яму об'ємом кубічний метр, завіз суміш чорнозему, піску та гною.

...Біля кожного куща помічаю пластмасову трубку, що стирчить із землі на кілька сантиметрів. «Це для того, щоб правильно поливати», – пояснює господар. Мовляв, якщо лити воду на поверхню, то ґрунт промокне лише на кілька сантиметрів. А через трубку з дірочками на кінці вода або добрива потрапляють одразу під корінь.

Крутою стежкою піднімаємося на виноградник. Микола Іванович оглядає шпалери: десь обірве пасинка, десь

поправить гроно. Він захоплено розповідає про кожен сорт, а ми з редакційним водієм із задоволенням куштуємо. Мускат Голодриги, Ізабелла, Супер-Екстра, Гурзуфський рожевий, Мускат Лівадія, Первозванний, Кишмиш Велес, Лідія – божественні смаки! Мускатні нотки змінюються квітковими і навпаки. А ягоди Благовіста хтось ніби обробив парфумами – такий пахучий цей виноград.

– Ні на один сорт не скажу, що поганий. Кожен має свій смак та аромат, – відповів Микола Іванович, коли я допитався про його улюбленців. – Крім того, якщо їх багато, то виноград ліпше запилюється.

Микола Чумак вирощує столовий виноград. Каже, що робити вино не вистачає часу. Збуває продукцію в Луцьку, Володимирі-Волинському та Червонограді. Натуральні ягоди, хоча й дорожчі, все ж знаходять своїх поціновувачів.

– Хто спробував мій виноград, базарного вже не захоче, – переконаний Микола Чумак. – На базарі стандарт – п'ять сортів. А таких, як у мене, немає ні в кого. Нині виноград продають по 13-18 гривень за кілограм, а я – по 25, і ніхто не скаржиться, що дорого. Бо продукція того варту. Якось жінка купила кілограм, а наступного дня вже п'ять наважить

попросила. Досвідчені покупці одразу помічають, що біля мого винограду аж рояться оси. Над обробленим хімією комах немає.

Пан Микола свого часу біля батьківської хати заклав черешневий садок на 40 дерев, в якому вистигало сім сортів ягід. Проте з часом вони, щеплені на старих вишнях, загинули. Зараз їх заміняє виноград сорту Бажена, який має смак черешень. Ще одним серйозним захопленням є полуниця, яка плодоносить аж до осені. Щоправда, цю плантацію більше доглядає його мама Наталія Іванівна. А ще в господарстві – малина й різні садові унікуми. Та це вже тема окремої оповіді.

Оглянувши чудовий вино-градник Чумака, вкотре подивувався винахідливості наших селян, що поступово освоюють нові ніші агоринку. Виноград, як і будь-яка культура, потребує чималої праці. Микола Іванович розповів, що поливати виноградник йому допомагають сини Іван та Петро, бо на це треба згаяти цілісний день. А загалом «виноградна» арифметика вражає.

У Чумака 250 кущів, які випускають по 40-50 пагонів лози, і кожен треба п'ять разів прикріпити до шпалери. Тобто за сезон господар має повторити цю дію близько 60 тисяч разів! Не дивно, що з початку квітня, коли відкриває лозу, три місяці днює й ночує на винограднику. А ще ж треба обривати пасинки, підживлювати, поливати щодесять днів, укривати на зиму. До слова, це особлива процедура. На кожному кущі Микола Іванович залишає чотири пагони, а решту видаляє. Затим накриває плівкою, бо виноград боїться не морозу, а ожеледі.

– Цю ягуду на бульбу не замінив би й під розстрілом, – усміхається Микола Іванович у відповідь на запитання про причини переходу на цю нетрадиційну для Волині культуру. – Виноград не тільки для заробітку, а й для душі, – він мене радує.

P.S. Микола Чумак продає не лише виноград, а й саджанці. І охоче відповість на будь-яке запитання про винну лозу (тел. 067-588-78-22).

**Вартість розміщення реклами та рекламних статей на сторінках науково-популярного видання
«Вісник Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад»**

РОЗМІЩЕННЯ РЕКЛАМИ		
Рекламна полоса А4	Розмір, мм	Вартість, грн.
1/1	210x297	2500
1/2 горизонтальна	210x145	1350
1/2 вертикальна	103x297	1350
1/3 горизонтальна	210x100	1000
1/4 горизонтальна на 3 колонки	186x65	750
1/4 горизонтальна на 2 колонки	122x100	750
1/4 вертикальна	91x135	750
1/8 горизонтальна	91x65	500
2 стор. обкладинки	210x297	5000
3 стор. обкладинки	210x297	5000
4 стор. обкладинки	210x297	6000

РЕКЛАМНА ПУБЛІКАЦІЯ		
Рекламна полоса А4	Розмір, мм	Вартість, грн.
Внутрішній блок	210x297	1500
Центральний розворот	420x297	3000
Центральна вкладка (4 стор. А4)	420x297	5000
Перший розворот	420x297	3000
Останній розворот	420x297	3000

За умови розміщення у 3-х номерах – знижка 20%.

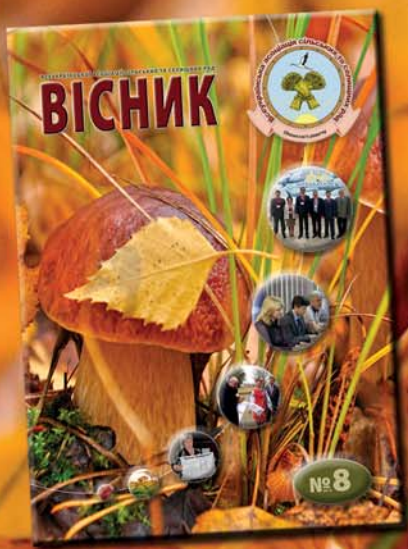
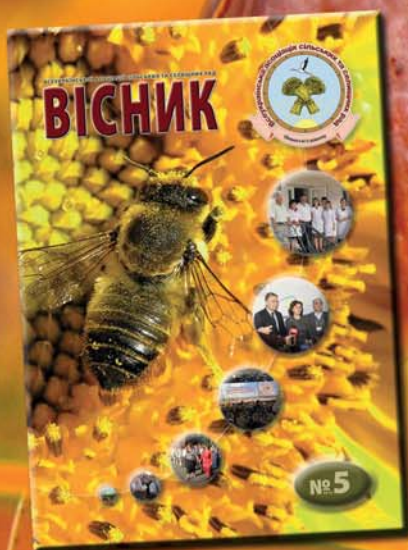
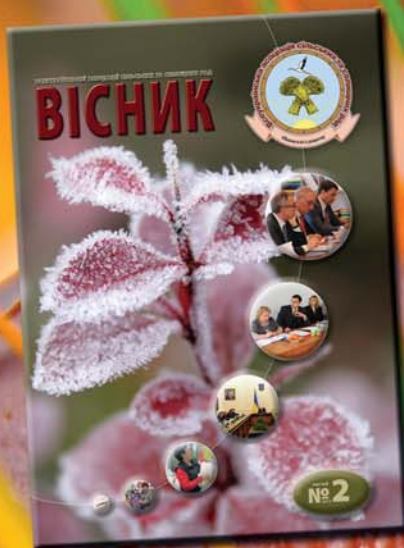
* Без врахування вартості роботи журналіста
Розробка оригінал-макету: ціна договірна

Контакти редакції:
04053 м. Київ, вул. Артема, 73,
e-mail: vassr.visnuk@mail.ru

Керівник проекту: Наталя Ключник
Тел.: +38 (067) 957-01-21

Виконавець: Ігор Горовий
Тел.: +38 (093) 279-85-92

68544